

# НОВИЙ ШЛЯХ

## Ділове Оведнання Поступового Студентства ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ І ЕМІГРАЦІЇ

Адреса для листів і грошових посилок:

**М. Pasiecznyk**

Wien, XVIII., Theresiengasse Nr. 65/15  
Austria

Ціна одного прикритика:

Австрія — 50 гр.; Америка — 10 цент; Німеччина і Італія — 30 фен.;  
Польща — 50 гр.; Рад. Україна — 25 коп.; Франція — 2 фр.;  
ЧСР. — 5 чк.

Рік II.

Львів—Відень, квітень-жовтень 1925.

Число 3—4.

**ЗМІСТ:** I. Пришляк: Перед новими завданнями, новою боротьбою. — С. Л.: Профурс, Доне і університетська боротьба. — П. Ганни: Доне і середня школа. — Мич: Не зголошуйтеся революційною фразою. — Скрипа: Економічна криза в Польщі. — Р.: Отвертий лист В. Винниченка. — В. К.: Про ідейну безпринципність. — Тофан: Новий поданг негаторівських есеїв. Матеріали й документи. Донеси. Хроніка. Організаційні повідомлення. Бібліографія. Ріжне.

Іван Пришляк. — Львів.

### Перед новими завданнями, новою боротьбою.

(До резолюцій [ ] конференції Донса.)

#### I.

Делегати окремих організацій, які зішлись на першій крайній конференції Донса, всі помітили й відчули, що Доне стоїть зараз перед новим етапом свого розвитку. Це переконання висловилося в оптимістичних та боєво настроєних резолюціях крайньої конференції. Незадовго після того, на областній параді австрійських громад, сформовано, ще яркіше і ще певніше, що організація Донса завоює собі ґрунт у широкій масі зах.-українського студентства, що вона росте й розвивається та йде на зустріч новим акціям, новим боротьбам.

Правда, деколи „бажання буває батьком думки“. Сподівання, а навіть переконання, не все дають вірний образ реальних революційних виглядів. А тому — не вистає лише боєвий темперамент, саме революційне захоплення, а треба ще й по змозі найбільш холодної, річової та конкретної оцінки ситуації, найточнішого підрахунку своїх та ворожих сил. Таку оцінку дала д. . . . . ка конференція Донса у своїх резолюціях про чергові завдання Донса, які лежать в основі цієї статті.

#### II.

Чим є дійсно новою для Донса теперішня ситуація? Передусім тим-і се, здається, головною вплинуло на оптимістичний характер крайніх резолюцій, — що Доне протягом останніх кількох місяців став реальною організаційною силою в краю. Доє ми мали свої організаційні кадри лише закордоном. Там ми вивали впертою та послідовною працею від впливу Цесуса та його чорвоотенної ідеології дуже численні крути студентства, мали сотні своїх членів та цілий ряд сильних місцевих організацій. Одяче, внарі з тих, ми не були організаційною силою в краю; там

ми були лише пропагандистичним гуртком, тільки малою „ячейкою“ для поширення наших ідей серед студентських мас. Але ж Доне, як боєва й революційна організація, має значення і значення лише в краю, лише в дійсній, повсякчасній боротьбі крайнього студентства; а тому закордонні організації, хочби й чисельні та впливові, об'єктивно мають невелике і лише пособляюче значіння. Краєве життя та краєва боротьба — ось наш дійсний центр!

Нині положення корінно змінилось. З пропагандистичного гуртка ми стали в краю організацією, а цілим рядом місцевих громад (Л. . . . . П. . . . . Т. . . . . С. . . . . і т. д.) та з великими виглядами на дальній успішний організаційний розвиток. Ми завоювали собі ґрунт у студентському організаційному житті. Се, безумовно, факт великої ваги: тим більше, що наш організаційний зріст у краю, — у відріженню від закордонного розвитку Донса, — носить спонтанний характер і є показником глибоких перемін у настроях та політичній ідеології зах.-українського студентства.

Що означає факт спонтанного розвитку Донса в краю? Ніщо инше, як те, що значна частина студентства у своїй масі починає симпатизувати з Донсом та його ідеологією, починає відвертатися від своїх дотеперішніх мішанських провінціалів. Завоювання Донсом окремих місцевих громад — се передусім результат масового, глибокого розчарування політикою Профурса, результат витверезіння крайнього студентства з мішанського дурману. Хибаж не характерне явище, що пр. у н-ому окрузі дослівно половина всього організованого студентства відкололась від Профурса й заснувала повітову організацію Донса? Сее, прямий доказ того, що студентський загаль на Зах. Україні переживає кризу, переорієнтує дотеперішніх політичних лівих та напрямків, що увесь поступовий та антигудовський елемент у сту-

зестетні відвертається від Профоруся та його вожаків. А з другого боку — це є доказ, що ідея Довса є життєва та здорова, що засновуючи перед роком свою організацію, ми зуміли натрапити на реальний ґрунт, зміли визнавати свої агагани з живими потребами революційного руху на Зах. Україні. Довс — ця дрібна „ачейка“, ця „хихера“, ця „демагогічна видука“ — протягом одного року прибрав реальні форми, обріс у живе тіло, став силою в студентському житті. Чи ж може бути краще оправдання наших агаган?

Розвиток Довса в краю — це одночасно велика невдача Профоруся, се провал його міщанської політики. Як би там не було, а треба признати, що до падіння Профоруся був сильною і дуже впливовою організацією. Завдяки особливим галицьким умовинам та своїй „боевій“ фразеології він зумів згуртувати у своїх рядах майже все зах.-українське студентство та використовувати його для своїх політичних цілей. І це його всевідне становище змушувало навіть опозиційні групи студентства, ті, які не погоджувалися ні з соціальною, ні з політичною ідеологією Профоруся, узалежнювати кождий свій крок від його кожодасної політики, рахуватися з ним, як із серйозною силою в студентському житті Зах. України.

Нині наступила основна зміна. Профоруся переживає глибоку та, в деякому зміслі, смертельну кризу. Ніщо вже не виратє його від упадку: його пісня вже проспівана і навіть радісальні „Mädchen für Alles“ не повернуть Профоруся до його колишнього гегемонного становища. В чім же річ, де причина такого випадку?

Кріза Профоруся вийметься тісно з кризою та провалом університетської боротьби. „Провідник“ цієї боротьби, її ідеолог — Профоруся програв її не лише фактично, що можна було передбачити, але й морально. Хто знає безсмертні угодівські резолюції останнього профорусівського з'їзду, той мусить жахнутися над цинізмом націоналістичних вожаків, над їх брехливо-невмілим запереченням свого власного вчорашнього „я“. Недаром народ створив пословицю про „птицю, що каже своє власне гніздо“.

Одначе бують політичною наївністю думати, що справа могла вийти иншим оборотом, що Профоруся, що міщанське студентство могло знайти дійсно боеву, революційну розв'язку університетської справи. Вже в попередньому числі „Нового Шляху“ ми зазначили, що університетська боротьба під Польщею була по суті духовим плодом „петрушевництва“ і, як по формі, так і по змісту, не відрізнялася ні на йоту від загальної націоналістичної політики міщанських партій за 1919—1924 рр. Але, як така, вона була також живим прикормом всієї неадарності й ледасості цієї політики, всієї мізерності „петрушевництва“; бо ж справа університету ніягала по своїй істоті дійсною, практичною боротьбою, рішучою й послідовною до кінця, боротьбою зі смілими, далекоглядними політичними цілями. Якуж внутрішню суперечність уявляла собою боротьба за університет під проводом націоналістичного міщанства, боротьба, що ґрунтувалась на надіях про признання Антанти, на „неузнаванні“ та „бойкоті“ польської державності, на слізьких комбінаціях ендецьких політиків! Нічого тут не помагає „відмальовування“ цієї боротьби фашистичною чи „есерівською“ напалвиною про „власні сили“; від цього не змінювалися ні форми, ні сутність, ні політичні цілі боротьби. Кількалітня шпєрта, повна зусиль та посвяти боротьба студентства проти насилья варшавської влади стала в руках міщанських вожаків Профоруся безпоміжною, і безуспішною витратою енергії та зусиль, стала вкінці кінців об'єктом угодівських торгів.

Але проваливши таку важливу й відповідалну суспільну справу, як справа університету, націоналістичне студентство само виявило свою політичну незрілість, втратило „кредит“ у широкій масі зах. українського студентства. Кріза Профоруся — це власне кріза української міщанської політики взагалі. Повторююся на студентському форумі те, що мало місце в загально-громадському житті після акту 14-го березня;

провал міщанських партій, дезорієнтація та параліч націоналістичних груп, повна втрата впливів у народних масах. Міщанські партії (т. зв. „старше громадянство“) щоби тепер, після довгого блування й таького „Katzenjammer“ — у, починає приходити до себе і при допомозі т. зв. „Ундо“ сягнути відвоювати назад свої втрачені позиції, відновити свій вплив у масах, сконсолідувати й переорієнтувати свою політику. При існуванні сильних впливів комуністичної партії на селі та при цупкім, натиску польської влади — така віднова ендецької партії та її політики неможлива й немислима інакше, як за ціну уступок в користь буржуазно-шляхетської Польщі, як переходом на шлях т. зв. „реальної політики“. „Тут зарита собака“, тут причина, чому в маніфєсті бувшої „трудової“ партії, а тепер „Ундо“ — звучать такі сильні ноти угодовства та одночасно ворожнєчі до Раданської України.

Українське міщанське студентство, всупереч усім літературним балачкам про „молодий революційний вих“, є все таки „кісь от кости“ своїх батьків: тямто й йому, після краху університетської справи, не залишається нічого иншого, як ступити на шлях „реальної політики“. Перший „вадильний“ початок у тому напрямі зробив з'їзд Профоруся своєю новою тактикою в університетських питаннях.

В чім лежить „новість“ цієї тактики? Профоруся зніс бойкот та дозволив своїм членам виїсуватися на польські університети й виїздити на студії за кордон. Це — уступка „реальним життєвим потребам“ (посади, тощо). Але, з другого боку, Профоруся одночасно в дуже високопарних словах підкреслює konieczність вдержання УВШ і дальшої університетської боротьби. На перший погляд здавалось, що ніякого угодовства, ніякої втечі з поля боротьби немає. Можна і не бойкотуючи польських університетів (як це давніше вважували) вести дійсню, революційну університетську боротьбу. Але, в тім то річ, що в даному випадку, в тій формі, яку вибрав з'їзд Профоруся — ане-сення бойкоту було нікчемним дезертирством. Докази?

Поперше: Профоруся погоджується з філістерською бездіяльністю українського студентства на польських університетах, відмовляється від боротьби за українізацію польського університету у Львові, постановляє боронити там лише „національну честь“, „мону“ і т. д., конкретно: ніякої боротьби на польських університетах з ініціативи Профоруся не буде.

Подруге: ухвала Профоруся про вдержання УВШ є чисто наперовою об'їдливою. Нічого конкретного з'їзд у тій справі не постановив, а звалив усе на „кураторію“, котра певно не буде співитися з відною нелегальності шкільництва. Винісши ухвалу про „ресрґанізацію“ УВШ на „інститути“, „Профоруся“ нависне лише віддалив справу реалізації УВШ.

Потрєте: ухваливши „реорґанізацію“ УВШ, „Профоруся“ дав (собоі і кураторії) можливість на місце дотеперішнього університету заснувати инший тип школи, який міг би мати більше шансів на евентуальну легалізацію з боку польської влади („реальна політика“).

Почетверте: не конкретизуючи ніяким робом обов'язків студентства відносно нелегальних УВШ та дозволяючи йому одночасно виїсуватися на польський університет і там своїйню студіювати, Профоруся дав можливість приміняти на львівському полі такі форми боротьби, які мали місце у відношенні до т. зв. „вільного університету“ у славновісній Празі. Себто, конкретно: студент тільки записується на УВШ, а зрештою про них позабуде. Буде собі вчитися на польському університеті і, що найвише, може раз на кілька місяців „заманіфєстувати“ свою присутність на якійсь викладі. УВШ залишиться таким робом на папері, як „зут“ для „реальної політики“.

Попяте: що так готово бути, про це свідчать дуже ярко ще й чисто культурницька, аполітична постановка УВШ в резолюціях профорусівського з'їзду. Там не гово-

ряться ці слова про безпосередній зв'язок УВШ з націоналістичною визвольною боротьбою, з політикою, ці слова про підпорядкування справи УВШ революційній ціляй антагоністичної боротьби. А що „культурництво“ в університетській справі є тільки містком до угодовства — цього хіба тепер, після багатьох сумних досвідів, не треба доказувати.

Результатом: революції аїду Профоруся в університетській справі є перший крок в напрямі „реальної“ (себто угодовської) політики. Як скоро і як далеко піде розвиток Профоруся в напрямі угодовства — годі передбачити. Це залежить від „х“ умовин, — і від політики польської влади, і від сили українського міщанства і від інтенсивності революційних настроїв на Зах. Україні. Покищо є така ситуація, що Профорусяви небезпечно сказати останнє, „рішуче“ слово: не знати, що буде далі. Є охота до „реальної політики“, але є також страх перед нею. А тому — краще підждати, зачепившись за революційні настрої студентського загалу, вдарити на струнку його любови до УВШ, знайти „гноровий“ вихід з поразки та оправдати себе перед масами, вийти з халени, зреорганізувавши свої сили і в додатку хати готовий місток до „реальної політики“. Пийна справа, чи така спекуляція напаш із Профоруся удасться. У великій мірі це залежати буде від нашої власної свідомості та активності.

Однак, є велика різниця між сучасним положенням Профоруся і положенням „громадинства“. Крах „старшого громадинства“ виявився ще перед двома роками і воно ждало два роки часу, щоб внутрішньо пережити та оцінити свою поразку. Націоналістичне студентство скраховало недавно і мийно аїд Профоруся в маю ц. р. закріпив пригноблено факт того краху. А дитого міщанському студентству незвичайно важко переорієнтуватися, „вицофатися“ з поля боротьби“ та піти слідом за „батьками“ по похилій площі угодовства. Воно туди піде, воно вже зробило перший крок, але це ставиться за ціну великих втрат, за ціну розвалу Профоруся та його впливів. Єдиний „люксус“, один слабкий тактичний „козир“, на який могли собі ще дозволити вожаки Профоруся, се була віддача розбитої організації в найтяжкий і найбільш компромітуючий момент в руки т. зв. радикало-есерів. (Це, як відомо, публіка ласа на все й не вадто розумна в політичному огляді). Але й цей „козир“ вожаків не вратує їх колишніх впливів.

Централа Донса давно передбачила „тріхоний упадок“ Профоруся. Факти доказали правильність такої оцінки. Але, одночасно, не справдилися побоювання деяких закордонних товаришів, що угодовство обхонить загальну велику більшість зах-українського студентства і що для „Донса“ настав період мозольної, дрібничкової, боротьби за саме його існування. Навпаки. Почі останніх місяців свідчать про те, що велика частина студентства не йде за „реальними політиками“, ані не приймає мовчки їх роботи, що революційні амагання в студентстві не відумерли, а живуть далі у своїй новій силі. Це поступове студентство, яке не загубило зв'язку з трудовими масами Зах.-України, яке далі готове боротися за визволення зпід шляхетської Польщі. Крах Профоруся розкрив тільки очі тим кругам студентства, і торкнув їх у бік спільної революційної боротьби, зєднання своїх сил із працюючими масами та їх передовими організаціями. Бути посередником цієї боротьби, цего зєднання, проводити організовану й планово загальну революційну ціля на форумі студентського життя, зв'язати боротьбу студентства із загальною революційною боротьбою — ось почесна і важлива задача Донса.

### III.

Якіж висновки з нової ситуації в краю зробила д..... конференція Донса?

Загальною сказавши — нова ситуація боротьби полягає в тім, що 1. університетська боротьба, ся головна ділянка

нашої сучасної „студентської політики“, вступила в цілком новий етап свого розвитку і об'єктивно переходить буде на форум львівського польського університету і 2. в тім, що міщанське студентство та його організація Профоруся фактично відмакувалися від усякої революційної боротьби та йдуть на шлях „реальної політики“ т. зв. скорше чи пізніше — на шлях угоди.

Якіж є наші висновки? Розуміється, про ліквідацію революційної боротьби за університет, по прикладу націоналістів — у нас не може бути й мови. Тим більше, що дуже значна частина студентства не пішла слідом Профоруся, що вона бажає дальшої послідовної боротьби під ідеологічним керівництвом Донса, як єдиної революційної, до кінця протиугодовської організації студентства на Зах.-Україні.

Однак, постанова продовжувати й на далі революційну боротьбу за університет — цілком не означає, що ми хочемо послугоуватися в своїй боротьбі старими, непригожими методами Профоруся, вести її по старим зразкам. Навпаки. Ми ніколи не захоплювалися тактикою пп. Чижів і С-ка. Коли ми піддержували весь час їх акцію, то єдино тому, щоб не розбивати єдності боротьби, щоб не ослабляти антиваршавського фронту. Пийні, після провалу університетської боротьби з вини Чижів і їх тактики, ми сміло можемо кинути старі методи між старе лахміття. Передовсім — глупе, псевдо-революційне базування боротьби на „непризнаванні польської державності“. Польська держава, польська тюрьма і польський університет — це факти, а факти годі неспризнавати. Їх треба побороти, а це можливо лише тоді, коли з ними рахується, коли до них примінюється тактика боротьби.

Об'єктивно — завдяки провалови дотеперішних УВШ, масовому переходови студентства на польський університет і, передовсім, завдяки загальним угодовським тенденціям міщанства і житарства Профоруся — пункт тяжкості університетської справи скорше, чи пізніше перенесеться на польський львівський університет. Там буде, по всім признакам, головне місце для революційної університетської боротьби. І тому Донс, в противенстві до нікчемних резолюцій Профоруся, повинен кинути ключ: не спокійні студії, але боротьба на польському університеті! Замість балазати кюлі фрази про „національну“ честь, від котрих аж смердять рутенських болотом, ми повинні піти на польський університет і використати там кожду нагоду, кождий конфлікт, кожду дрібну сутичку для послідовної і енергійної боротьби за українізацію та подернізацію цього університету. В такій боротьбі ми проложимо вузькі межі студентської настовості, в яку вихала нас попередня акція під проводом Профоруся, зійдемося з революційним студентством других націй, зв'яжемо свою боротьбу із загальною політичною боротьбою зах.-українських мас.

Але УВШ, але виплекана в довгій боротьбі ідея своєї, здобутої власними зусиллями високої школи? Що з нею ставиться?

Всякому з нас ясно, що будівля УВШ має велике значіння, не лише культурне, але й політично-революційне. Вона може бути при відповідних умовах осередком революційного відпору проти варшавської влади, одним звеном у ланцюгу всенародного революційного руху.

Але, УВШ тепер вже не існують. Вони явили через аразу й невидержанність зах.-українського міщанства. Вони можуть ще відновитися і навіть стати огнищем університетської боротьби, але це вимагає особливо великих зусиль, а передовсім корінної зміни всієї міщанської тактики, ліквідації всякої „реальної політики“. Політичні партії, професура, студентство — всі вони мусілиб висказатися за безкомпромісову, революційну університетську боротьбу, мусілиб відкинути всякі „задні“ міркування. Лише при таких умовах можнаб еще вратувати УВШ і зробити їх осередком противаршавської боротьби.

Розуміється, ми не робимо собі зайвих ілюзій. Факти показують якраз щось цілком інше: міщанське студентство ліквідує університетську боротьбу, береться за „спокійну науку“, готується на шлях „реальних здобутків“. Несмак програючої воно замажує й закриває ідіотською „чорною книгою“ для „дзвійшіе бойготованих“, не прочуваючи, що це власне чорна книга його власного упадку.

Не аважаючи на те, всі люди доброї волі повинні в цей тяжкий для нас мент використати всі можливості для вдержання революційно поставлених УВІП! Хай міщанське студентство, хай міщанство взагалі віднекується від університетської боротьби: треба взяти всіх засобів, щоби адержати його від „реальної політики“, щоби як найдовше не пустити його на шлях угодовства. Тут одна з важливих і відповідальних задач Донса.

Але, чи це значить, що Донс, що поступове студентство повинно заключити компроміс із Профорусом, піти на його ганебні й лицемірні пропозиції в університетській справі? Ніколи!

Донс, якраз тому, що стоїть на становищі дійсної й революційної університетської боротьби, не сміє ні на йоту поступитися із своїх догадань, ні на хвилю відхилити націоналістичним вожакам Профоруса їх роботу обдурювання та угодовського обріхування студентських мас. Навпаки, Донс мусить провокувати їх на кожному кроці до боротьби, ставлячи їх у такі ситуації, де не було б викрутку, де панове з Профоруса мусить будувати пустити фарбу, висказатися або за революційну боротьбу, або проти цієї боротьби. Всяка інша тактика була б непростимою помилкою, гріхом проти самої справи революційної боротьби. Особливо тоді, колиб Профорус і кураторія пробували перевести в життя свої угодовські, аполітичні, паперові „інститути“: тоді невідкличний завдання Донса було б розкрити цей націоналістичний обман і повести рішучу боротьбу проти таких угодовських проєктів.

Лінія Донса в справі УВІП ясна та зрозуміла: обстоюючи принцип негайної боротьби на польському університеті, він не замикає собі інших шляхів, він готовий використати всілякі можливості революційної боротьби. А тому він відданий підтримати всяку акцію, яка відповідала б революційним стремлінням, яка задовольняла б умови й гарантії, вимагані поступовим студентством. Ці умови були сконкретизовані в попередньому числі „Нового Шляху“, а тепер їх знову формулювала, в дещо зміненій вигляді, д... конференція Донса; вони ще раз обговорюються та пояснюються в університетській статті цього числа „Н. Шл.“

Другий висновок із загальної оцінки ситуації в краю є не менш ясний та зрозумілий. Наша дотепершня тактика рахувалася з фактом існування Профоруса, як сильної та впливової провідної організації студентства. Тим самим ми брали під увагу те, що студентська маса, зорганізована в Профорусі та підлягаючи його впливам, ще не позбулася своїх ілюзій, ще не перевірила на власному гіркому досвіді дійсної вартості націоналістичної політики. А через те-ж ми не проводили своїх власних, цілком незалежних акцій, а старалися послідовною критикою, на живому примірі негачі й крутісгв Профоруса переконати студентство про konieczність інших, революційних методів і цілей боротьби. Зрозуміло, що така тактика „перекопування“ вимагала від нас не лише брати участь у різних акціях, започаткованих і ведених Профорусом, але й обережно та терпеливо, без зайвої гостроти критикувати та збивати пересуди самого загалу. Організаційна сила і впливи Профоруса звязували нам руки і через те наші самостійні акції не мали вигляду на усіх, а вся майже наша діяльність мусіла бути координована з акціями Профоруса та носила більше агітаційно-критичний характер.

Нині положення цілком інше. Ми маємо не лише свою власну босадатну організацію та свої впливи, але й співпрацюємо зі студентством, котре вибулоє вже пересудів про єдиносаємність буржуазної політики, котре свідомо стає до спільної боротьби разом з працюючими масами Зах.-України. А тому ми з стану пропаганди можемо й мусімо перейти до чину, до власних самостійних акцій, втягаючи в них широкі круги студентства під явним та рішучим кличами. Наші агітатори, наші відозви, наші статті повинні говорити ясною та отвертою мовою: справжня боева акція, дійсна боротьба не може бути звязана з компромісовими, половинчастими цілями та кличами, а навпаки вимагає ясності й послідовності завдань. Під сучасну пору завданням Донса є не лише критикувати й розоблачити зрадинську роботу Профоруса та міщанського студентства, але й передовсім, зробити тривалим придбанням студентського загалу ідеологію Донса, виплекати в його рядах свідомість того, що зах.-українське студентство аже вибороти собі українську трудову школу лише звязуючи свою роботу із загальною, визвольною боротьбою зах.-українських працюючих мас, лише на розвалинах буржуазно-лихетської Польщі. Це і єсть суть лівої лінії, яку постановила переводити в життя д... конференція Донса.

Конечність білим ясною та рішучою лінію диктується зрештою теж мотивами організаційного життя Донса. Донс є організацією боротьби: як такий він повинен гуртувати у своїх рядах лише революційні, лише бажачі боротьби елементи. Дятого д... конференція, беручи ще й під увагу факт епідемічного поширення на Зах.-Україні проявів бездіяльної, міщанської „радянської“ орієнтації („сменовеховства“) прийшла до висновку, що членами Донса можуть бути лише ті, котрі побіч і окрім „признавання“ Радянської України признають konieczність революційної боротьби проти сучасної Польщі. Цєю постановою Донс відмежував себе від нечинного, пустого, міщанського та неревольційного „сменовеховства“, від голого „орієнтування“ на Радянську Україну. Правда, постанова була прийнята щойно по довгий дискусії, щеля відкинення аргументів деяких товаришів, котрі, перебільшуючи значіння нашого організаційного розвитку в краю, жадали надто широкі організаційні рамки. Конференція відповіла на це кличем: як найширша, масова, радифільська та революційна організація-ось наша ціль, наша головна вказівка в організаційному питанні. Донс не є ні сменовеховською, ні партійно-комуністичною організацією: в основі його лежить алука всего поступового студентства, всіх його елементів для одних революційних завдань.

Д... конференція мусіла обмежитися на такий, цілком загальний директиві, зазначаючи встановлення більш конкретних і подрібних організаційних звязків наших організацій в краю. Але ця загальнікова та принципальна директива без сумніву причиниться у великій мірі до правильної розв'язки цілого ряду дуже важких організаційних питань, які станули перед нами в краю, як пр. питання про гуртовий виступ із Профоруса, про організаційну схему Донса, про неутралізацію фахових громад, про відношення до середньшкільників і т. д.

Вкінці ще кілька слів про третій висновок зроблений конференцією в Д... Стоїмо перед ростом Донса в краю, перед оформленням його як організації. Не треба сподіватися на спонтанний приплив студентських мас і аложити руки: нам треба праці, праці і ще раз праці. Використати крізу Профоруса для освідомлення і розкриття очий загалу, збудувати власну трівку та вкорінену в масах організацію, покласти як найбільший натиск на серйозну і планову культурно — (чи радше: революційно) освітню працю — се питання нашої будучності, самої егзистенції Донса. Тільки під такими передумовами він здійснить свої важливі завдання.

Тому — до праці, товариши!

С. А. Альбіс.

## Профурс, Донец і університетська справа.

Боротьба за український університет, що в 1921 році, прибрала форму бойкоту польських високих шкіл і будови українського незалежного університету, боротьба масова з виразним революційним характером, належить нині до історії. До історії перейшла вона частково ще в 1923 році, коли по акті 14 березня стало ясним, що в революційній боротьбі проти Польщі, числити на поміч Антанти не приходиться, коли скрахувала вся т. зв. петрушевська ідеологія, якою пересіяла була вся дрібномишанська студентська маса, на якій спирався й боротьба за український університет, і коли провідники націоналістичної молоді стратили після ідеологічного опору, всетаки не зрізали свого провідного місця в студентському житті взагалі і в університетській справі, зокрема. Ясно, що при таких умовах, боротьба за український університет, стративши всяку ідеологічну платформу, мусіла скорше, чи пізніше перемінитися в фарсу, або трагікомедію і привести до таких результатів, як бойкот польських високих шкіл і існування українського тайного університету в резолюціях і на словах, з одної сторони, і понад 1300 українських студентів, записаних на польський університет та 100 записаних, а 6—8 дійсних слухачів і кількох професорів українського університету на ділі, з другої сторони. Годі заперечити, щоби також частинна стабілізація західно-європейських відносин, встановлення версальськими і іншими подібними поновленнями договорів, не остала без впливу на настрої дрібномишанського студентства на Зах.-Україні, на його імпульси і охоту революційним шляхом провадити боротьбу супроти Польщі. Безперечно, що і відплив революційної хвилі, а вслід за ним упадок революційних настроїв серед маси студентства, відбувся сильно так на характері, як також і на висліді університетської боротьби на протязі останніх двох літ. Але шукати вини за упадок університетської боротьби, тільки в упадку революційних настроїв і в переломовій угодовій імпульсі студентської маси, буває хибним і тому недопустимим.

Серед дрібномишанського студентства знайдуться все одиниці, то й більші гурти, які потружуються в „обивательщину“ і „шикурництво“, і які за янску сочевиці готові йти на льоняйську службу ворогові. Але чи в тому щось дивного? Хіба се суперечить характерові дрібномишанства?

Навпаки, се зовсім нормальне явище „характеристичне власне для него. Але хіба 1300 студентів, що зломали бойкот польських високих шкіл, се тільки самі „обиватели“ „шикурники“ і зрадники? Допустім, що такий елемент ішов в роках 1921—1923 на польські школи, але неже дальша університетська боротьба в постановці верховодів Профурса, в роках 1923—1925, не могла зразити одного характерного, ідейного, революційного або хочби опозиційного до Польщі настрою студента, який зневірившись в доцільність такої боротьби, в доцільність дальших жертв, угузувався з боевого фронту і йшов на польські школи.

Не студентство, ні, а провідники студентства, провідники Профурса зрадили боротьбу за український університет. Студентська маса мала свої пересуди, студентство було білим, чи менше революційним, але воно хотіло революційної боротьби проти Польщі, хотіло боротися за український університет і боролось за нього, але дрібномишанські верхи Профурса — фамісти, газицькі радикали — не були в стані і не хотіли організувати цієї боротьби, не дали її відповідної ідеологічної платформи. Они своєю поведінкою деморалізували і зневірявали до речі вже по часті дезорганізоване і зневірене в революційній формі боротьби, дрібномишанське студентство, а саму боротьбу саботували. Кождий дійсний і чесний провідник, тільки очевидно не обманщик, авантюрист і шарлатан, в той час, коли же оправдується його ідеологія — а 14 березня скрахувала ідеологія верхів Профурса — повинен або уступити зі свого дотеперішнього місця, або остаючися, піддати свою дотеперішню лінію основній критиці визнаючи до помилок, переорієнтувати старі цінності, підшукати нову орієнтацію, одним словом оформити нову ідеологію.

Що зробили провідники Профурса, коли, як фатаморіана, зникла надія на поміч Антанти, коли там самий зникла їх ідео-

логічна основа під університетську боротьбу, а вони захотіли вдержати і університетську боротьбу і проїх у ній?

Актом 14 березня дістало газицьке дрібно-мишанство від антанти полічника, що впротім призначала й сама націоналістична преса. Здоровий розум наказував українському дрібно-мишанству в його політичних стремліннях раз на все відвернутися від імперіалістичного заходу, а боротьбу проти Варшави завязати тісно з боротьбою працюючих мас Зах. України і з тими зовнішніми чинниками, що кождоденною практикою, не на словах, а на ділі, обстоюють право поневолених народів на їх окремішнє державне життя, обстоюють права всіх поневолених, які являють безпощадну боротьбу гнілому, галаваскому, імперіалістичному заходові — з Союзом Радянських Соціалістичних Республік, з Радянською Україною. Але здоровий розум одио, а класовий інстинкт газицького дрібно-мишанства — друге. Ще не встиг зникнути рукавець на лівці від полічника, а вже вірні льокалі західних імперіалістів в студентському житті — провідники Профурса, пішли напрошуватися в другі антентські інституції, в студентську антентську централю СІЕ. І там їх викидали за поріг, а вони все панікалися, все з поклоном „саїтје гасакі“, випрошували для українського студентства милостині. Загалом політична ситуація в краю наказувала як найтіснішу співпрацю з соціалістичним і поступовим студентством, бо лише при дружній і спільній праці всего чесного, характерного і ідейного студентства, при найбільше можливій скученню всіх дійсно революційних, активних студентських елементів, при одностайній орієнтації на працюючі маси і Радянську Україну, можливо дати відпор польській окупаційній владі в її пошоді на знищення всякого, хочби найменшого й найневиннішого прояву українського життя. Але життєва konieczність — одио, а внутрішні, непереможні мішанські симпатії до українського контрреволюційного емігрантського світу — друге. І тому нагілка Ради Профурса на соціалістичне і поступове студентство в краю, провокуючі виступи делегації Профурса на подібському владі, відібрання мандату делегації Профурса — соціалістична, а вкінці розрив з соціалістами і поступовцями та віддача проводу в студентському житті і в студентській централі Цесус в руки монархістів, шаповалівців, петлюрівців — одним словом тих, яких український народ, селянство і робітництво давно викинуло на зах. європейський емігрантський світник.

Зрозуміло, що при такій обстановці боротьба за український університет мусіла провадитися СІЕ, в яких сиділи випащені буржуазні синки, вірні своїм „батькам“ імперіалістам — включаючи і Польків — а також і наші емігранти — монархісти, шаповалівці, — не мала і не могла мати зрозуміння для потреб українського студентства. І в тому нема нічого дивного. Перші сібно виконували заповіді своїх „батьків“ імперіалістів, які віддали Східну Галичину Польщі, другі — навіть колиб у них була найкрасша воля й охота, щонебудь помочи зах. українському студентству, хоч становище кражської Громади Емігрантів у відомому випадку Наріжного (згади попереднє число „Нов. Шляху“) не свідчать о тім — бо заангажувалися в боротьбу проти УСРР они анализали просто експонентами зах. імперіалістів і сиділи по більший части на їх удержанню, а роля лакея відома: „мовчати і слугувати“. Коли до сього додати ще такі факти, як брак певної — збудованої хочаб і на висше згаданій платформі — програми в боротьбі за український університет, в наслідок чого мали місце такі ганебні факти, як петиція університетської кураторії — за згодою Профурса — до польського міністра, відомого шовініста й україножера Глобінського, о скасування українського тайного університету, чисто схоластичний з непотрібним базисом правничих параграфів і т. н., а вкінці негатишні становище мішанських партій, з якими Профурса знаходився в як найбільше дружних зносинах — то будемо мати ясний образ того багня, в якому находилася університетська боротьба в останніх роках під проводом громадянських інвалідів і революційних жахотів — дрібномишанських верхів Профурса.

І можна по тім всім ще обвинувачувати українське студентство за його опортунізм, за те, що воно кидало боротьбу, покило бойкот і йшло на ЦВШ? Ні і ще раз ні! Коли вже обвинувачу-

вати українське студентство, то обвинувачувати його за малу активність супроти своїх провідників, за брак рішучості розправитися з ними, за брак ініціативи поставити їх перед загально-громадянським судом за зраду інтересів українського студентства, за його саботаж постанов усіх з'їздів, віч і конференцій зах. українського студентства, в яких їм наказано паязати звязки зі студентством Радянської України, за їх ворожість до українських працюючих мас і до УСРР, за союз з ємігрантами, за провал університетської боротьби, за розбиття студентської організації, за їх спробу даліше тузанити студентські маси й за саму спробу виправдатися. Але і неактивність виявляється результатом добре обдуманого політика верхів Профоруся. Їм треба було знищити організаційне студентське життя, їм треба було проголосити нову частину українського студентства „національними зрадниками“, виготовити для них „чорні книги“, щоб тим робом здушити всяку активність студентських мас, позбутися всякої контролю над собою, а захопивши у свої руки мандат на заступництво студентських інтересів, використати його в цілях своїх вузьких класових і партійних інтересів, щоб здушити революційну боротьбу на українській університет, пхнути студентство на шлях угодовий, ласаливий, на шлях т. зв. „реальної політики“. В тому і зміст політики провідників Профоруся взагалі і в університетській справі зокрема, що червоною ниткою тгнеться через всю їх діяльність від 1923 р. аж до останнього з'їзду Профоруся.

Особливо ядро кидается в очи така політика в університетських резолюціях останнього з'їзду. Приготовивши собі ґрунт попередньою своєю роботою і запросивши на нього зі своїх найближчих прихильників, а як дорадників галицьких радикалів з'їзд стату Шаповалова і монархіста Масюкевича, та не допустивши на з'їзд делегата Донца, провідники Профоруся зважилися на більше рішучий крок до завершення своїх політичних дій. Вони внесли не тільки бойкот на ПВШ, але й приготували також ліквідацію тайного українського університету. „Ідти на ПВШ, не поважаючи чести українського студента та здіти своїми, може кураторії ще вдасться перерганізувати УВШ. на відповідні інститути“, — ось коротка програма в університетській справі, якою провідники Профоруся збули студентські маси. Ласалищина, примирення з існуючим станом, „реальна політика“ або угодовство rat excellence! Хіба сльїний не бачить. УНДО — і воно не відкрило так далеко своїх карт, як зробили теперішні провідники Профоруся, — галицькі радикали. Більше радикальний крок до ласалищини, до примирення з Варшавою, зробив на західно українському ґрунті крім радикалів хіба жє, Ізясів.

Що значить йти на ПВШ. й боронити „чести“ українського студента? Є „честь“ студентства організованого в т. зв. „бурше-шафтах“, особливо в германських краях, але також по часті й у нас (Буковина), яка полягає в тому, що студент записується на університет, а час проводить за шкільною нива, у випукування собі різних прикрас, до яких належить також за „образу чести“ битися шаблями. Чи таку „честь“ мали на думці галицькі радикали? Не хочемо вірити, щоб так низько вважали наші радикали. Є честь студента революціонера, яка наказує йому використовувати всяку нагоду, щоб новести боротьбу проти окупційної влади на терені польського університету і звязати її з боротьбою працюючих мас проти свільного вирога. Але такої оборони „чести“ не мали на думці провідники Профоруся, бо 1) були б инакше оформили свою думку в дотичній резолюції, і 2) були б дали докази своєю практикою. А нагода була. З новим шкільним роком існує на ПВШ. numerus clausus. Українському студентству кажує польські університетські влади приходити зі свідомим моральністю, виставленням польською поліцією й вищими документами, яких в'ї не в силі дістати. Українського студента висилає Львів до Кракова, а Краків до Львова. На польському університеті у Львові, якого заданням обслуговувати культурні потреби в першу чергу зах. України, університетські влади приймають 10% українських студентів вже зі свідомим моральністю, відзначаючи свідомістю середніх шкіл і т. д.? Хіба „честь“ українського студентства тим не порушена? По думці Профоруся ві. Український студент їдять з ріжними свідомствами зі Львова до Кракова, з Кракова до Варшави, всюди одержує ту саму відповідь „ві“, шукає якоїсь розвязки, виходу з цього зачарованого кола, а Профоруся жовчить. Навіть „Діло“ і то не виставляє потреби „якоїсь акції“. Послухайте галицькі ради-

кали, Ви, що заховали провід у Профоруся, як Вам консервативно „Діло“ виспівує похоронний марш... Ще більше болючим є факт, що сама мова, хоч про неї йде річ, теж ливила ту справу на ласку богу. Вона не займається голосно цією справою, не домагається нічого, не шукає виходу зі страшного положення, не протестує, тільки покірно мовчить, однією нарікаючи по кутках. Але це справді є найгірше з найгіршого.“ (Діло ч. 219 з 2/X. 1925.)

Останнє ще сказати про „честь“ українського студента, який їде на львівський університет і там його не приймуть: поїде до Кракова — там також не приймуть; поїде на село, підкоже рік, два, зробиться росквітом Business, дасть кілька доказів своєї зможности супроти польської держави, а тоді вже приймуть його на польський університет. Таку „честь“ мали саме на думці верхів Профоруся. А Діло дивується, що Профоруся мовчить, коли українського студента не приймають на ПВШ. „Не приймають — думає Профоруся — так наслідки підкождати, аж студентство зробиться зможним, а тоді вже справа подогоджена.“

Але хіба з такою постановкою справи може погодитися загаль українського студентства? Невже така „честь“ згладить „оборону чести“, якою наділює Профоруся українське студентство, не покажуться йому чести українського студента? 30-літ боротьба за український університет, 5 літ українського делегального університету а провідники Профоруся мають звиніти ємієтє давати українському студентови напрямні того рода, щоб він їшов на польський університет не поважаючи „чести“ українського студента. Хіба це не є прозукіє? Хтож викаган, або хто одобрював колинебудь, коли якийсь студент поводитися нечесно. Се може бути остаточно азбукою поступовання, а не програмою боротьби проти польських насильств над українським студентом, програмою боротьби за український університет. Профоруся такої боротьби, яка зраджувалаб революційність українського студента, не хоче, тому не потрібно йому ні програми, ні тактик боротьби, тому він на її місце ставить моральну науку.

Доброді радикали! Українське студентство що не впадо так морально, щоб потребувало ваних моральних наук; оскільки впадо, то вина ваша і ви не в праві давати йому моральні науки виправляючи на ПВШ. Йому треба акційок, йому треба тактики боротьби за український університет — а сеї ви йому дати не можете.

Ії повинен дати й обовязково дасть йому — Донец.

Донец каже студентство до боротьби за український університет, Донец вірить, що тереном боротьби будуть ПВШ. Донец свідомий, що боротьба буде дуже тяжка, бо студентська маса зневірилася і жала причину зневіритися в дотеперішні методи боротьби. Масову боротьбу не-легко буде поставити. Начинати прийдесть від прилюдних протестаційних віч, від демонстрацій, маніфестацій поза мурами університету, щоб описати приступити до акції на самому університеті, до виступів проти насильств університетських властей, окремих професорів, польських „божовів“ і т. д. Ми адаємо собі справу з того, що боротьбу начне жала горстка найбільш ідейних і революційно-настроєних українських студентів, але ми віримо також, що сама зможна боротьба витягне в нею також і решту українського студентства навіть тих, яких Профоруся оголосив як національних зрадників, що боротьбу єю піддержити революційно поступове студентство польське й жидівське, що піддержити її українські робітники і селяне і їх передова частина КПЗУ. Ми часіємо на політ радянського українського студентства, що не раз заявляло охоту матеріально й морально піддержати всяку дійсно революційну боротьбу українського студентства проти польських імперіалістів. Донец провадить буде університетську боротьбу за українську істнуючого союзно-ізованого університету як частину, на загально-воєному фронті працюючих мас і оскільки боротьба ся ослаблює ворога, денерує його, вноєть в його ряди паніку, оскільки ми приближаємось до цілі. Всяке досягнення в нашій боротьбі є лише зовою до дальшої боротьби як з польською владою, так також з угодовством і опортунізмом у власних студентських рядах. Не прошенням, не петиціями до польських міністрів, не на спілку з СІЕ, з ємігрантських цесусов і політичними авантюристами з Профоруся, а боєвою поставою, видержаністю, всяким формуванням своїх постулатів і кінцевої мети під прапорами Донца — ось що може зробити боротьбу успішною.

І УВШ., поминувши їх чисто культурне значіння, можуть стати революційним чинником в боротьбі за український державний університет. Вряді вони нині фактично не існують. Провідники Профо-

руса боялися сказати се на візді отверто і їх формально зіквідувати. Але ідея УВШ, у студентській масі популярна. Студентство несло в обороні УВШ, тяжкі жертви. Був час, де польські імперіалісти були поважно замешкані їх існуванням. Студентство добре тягнеть той час, як також добре затиїти собі тих провідників націоналістичних Профоруса, що саму ідею УВШ перед студентством адескридували, а перед польською владою осмішляли. Студентство готово далі підтримати і будувати УВШ та нести в їх обороні жертви. І се добре розуміють провідники Профоруса і тому вони на візді боялися говорити голосно про ліквідацію УВШ, тому й резолюції, що „УВШ мусить бути удержані аусилами цілого українського громадянства“, про „потребу розбудови УВШ“ й т. п. Але треба бути наївним, щоб повірити провідникам Профоруса на їх гарні слова, на їх охоту підтримати УВШ.

Сам факт реорганізації УВШ на інститути спеціальною комісією, яка має виготовити проект і дати його на затвердження візду, говорить за тим, що Профорусови з УВШ не спішиться, що він має час відпочити.

А що воно так, то свідчить факт, що комісія мала виготовити проект на два місяці перед новим шкільним роком, але досі про се нічого не чути, хоча шкільний рік вже давно почався.

Але на тім не конче. Колиб хто шукав в дотичних університетських резолюціях відповіди на питання чи УВШ мають бути революційним чинником звернення проти екстернізаційної польської політики сувороти українського населення, — то сей скоро розчарувалися. Про се в резолюціях не говориться нічого, а то, що говориться то так туманно, що маєється враження, що они редагувалися спеціально для польського міністерства освіти. Ось вразок, хай судить сам читач: „УВШ мусять бути удержані... в їх... в скріплюванні аж до остаточного завершення самостійницьких стремлінь українського населення ЗЗУ через пакання вартостей, що мають характер тих-же стремлінь“. Одно з найгостріших місць резолюції звернення проти польських окупантів, а як живо і успішно-че ділає воно навіть на найбільше вилекані і вилікнені уха польських окупантів. Особливо, коли вони під увагу, що далішим завданням УВШ є „покажання української культури“, то про культурну автономію для українського народу говорять навіть польські ексдекти. А в університетських резолюціях лийний раз підкреслюється культурницьке значіння УВШ.

Одним словом ідеологи Профоруса обезначили себе з ліва і в права проти можливості відновлення УВШ, з початку перорганізувавши їх на інститути, даліше на курси, а ще даліше на щось, чого вже навіть не треба було ліквідувати. Лідери Профоруса продавали пручний маневр, глибоко обдуману тактику, щоб заволодіти перед студентською масою свій провал в університетській справі, свою неадішність і неохоту до УВШ. Факти неспішного часу говорять навіть більше. Коли ходить здувати студентський рух за відновлення УВШ, міщанські верхи Профоруса, готові навіть скинути в себе велику маску й брутально та отверто братися за свою пікельну роботу. Коли в н. новітні студенти, члени Профоруса,

взяли на себе ініціативу, щоб на спілку зі студентами, членами Донса, поставити акцію за УВШ, то Профорус бездонних церемоній наказав своїм членам від акції устунити.

Ікеж може бути становище Донса до УВШ? Уважливості своє відношення до УВШ від настрої і тактики верхів Профоруса, так як се хочуть деякі товариші з Донса, будо би хибним і на се Донс не може йти і не піде.

Профорус не хоче провадити боротьби за УВШ — се правда, але не тільки свідла, що у вікні. Існує-ж поза лідерами Профоруса українське студентство, якого настрої й відношення до УВШ цілком не покриваються з відношенням Ради Профоруса. І довсім зрозуміло. Лідери Профоруса спекулювали на УВШ, творили собі з них місток для т. зв. „реальної політики“, до союзу з емігрантськими контрреволюціонерами, до захоплення проводу в студентському житті, — студентська маса несла на своїх плечах увесь тягар, всі жертви, які контували УВШ. Лідери Профоруса хочуть і на даліше спекулювати на УВШ — студентська маса схоче й на далі мати УВШ. Не задіє думки Профоруса, а настрої студентської маси — ось що мусить бути вирідотним для Донса у відношенні до УВШ.

Донс мав оцінити значіння УВШ як під культурним оглядом, так також під оглядом революційної боротьби сувороти Польщі. Члени Донса підтримували УВШ навіть тоді, коли УВШ стратила велике своє значіння. Донс і на даліше заінтересований в УВШ і тому готов підтримати кожну спробу її відновити. Донс підтримуватиме українське студентство, коли воно постане на себе ініціативу у відновленні УВШ. Ми готові підтримати навіть заходи Профоруса в тому напрямі, хоча ми наперед знаємо, що Профорус таких заходів не робить і не буде робити, хіба під примусом студентської маси. Але Донс рівночасно навчився дечого з минулого, й тому задалається зазначує, що платформа, на якій спіралася УВШ в минулий, особливо в останніх двох роках, — мусить бути відкинена, бо вона привела до ліквідації УВШ, і починає на ній знова будову — значило би перелізати з пустого в порожнє. Донс підтримуватиме УВШ, коли їх реорганізація відповість, хоч по часті ідеології Донса, коли вони хоча в часті будуть пристосовані до потреб зах.-українських працюючих мас, коли всі заінтересовані в них чинники вискажуться проти всякого угодовства та за злукою з Рад. Україною, якої підтримка особливо важна для УВШ, коли рівночасно слово в них не будуть мати наші Масюкєвичі, коли будуть навязані звосини з радянським студентством, коли УВШ попри своє культурне значіння стануть дійсно революційним фактором зах.-українського життя, стануть частиною загально революційного протипольського фронту. Профорус і Цеусє певно не схочуть прийняти такої платформи — і ми свідомі сього, але студентська маса її прийме. Українське студентство дало докази того вже своїми домаганнями навязати звязки з радянським студентством і окремими акціями. Донс зговориться зі студентською масою, хоча б навіть поза плечами Цеусє і Профоруса. Профорус фактично ліквідував УВШ, хай живо революційна боротьба за УВШ на новій ідеологічній платформі.

П. Ганин.

## ДОНС і середня школа.

Питання організації і боротьби за українську середню школу на західних землях України, набирає надзвичайно гострих форм. По правді кажучи, української середньої школи вже майже немає. Завдяки неможливості та трохи не отвертій владі націоналістичних українських провідників, польська, шляхецька влада „розв'язала“ питання високих шкіл і тепер з тим-же самим „народом“ береться за розв'язання питання середніх шкіл українських. Болючим, але дійсно неможливим фактом є те, що в Галичині рік 1925/26 застане ще тільки дві українські середні школи (в Коломиї і Станіславові), які вже тепер призначені на те, аби в наступуючій шкільній році росилистися в чорному хаосі польських шкіл.

Польські пани зі своїми цілями, що-до української середньої школи зовсім не криються. Прилюдно тайною являється „щира“ заява пана міністра Грабського, що,

з українських гімназій камінь на камінь не „лишиться“. А заяву пана Грабського треба брати дуже поважно тому, бо життя виявило, що „Народова Організація“ шукувати не вміє, а пан Грабський являється одним з найактивніших і найсильніших подвижників тої організації. Цільовити винищення української школи взагалі, вся екстернізаційна, національна політика польських панів на Західній Україні — се планова робота „Народної Організації“. Міністеріяльні декрети чи соймові закони відносно Західної України, се державно-правне закріплення безправства, твореного „Народною Організацією“. Цинічно грубий вислів пана Грабського — се ярка формуловка цілої культурної політики польських панів на західних землях України.

Польська держава, той недоошений, тинлий бахор побідного, антанського імперіалізму, бажає консолідуватися. Поминувши тут славновісні спроби економічної консолідації,

лика час до часу так наглядно виявляється в карколомній падавині злотого, польська влада старається перевести ще й консолідацію культурну. Та розкладаючись чинником сеї консолідації являються національні меншости, яких польські пани, хоч апетит у них здоровий, поглотити, на жаль, ніяк не в силі. Польсько-шляхецька культура, побудована на крові й цюти робітника й селянина, ніяк не годна розпустити в собі культурних стремлень українських і білоруських селянських та робітничих мас, для яких прообразом являється культура, яка тепер твориться руками робітників та селян по татой бік червоного кордону, в Соціалетичному Союзі. Дикі насильства при допомозі жандарма, тюрки і провокатора, — се метод несення панської культури на здобутих землях. Та їх дикість, і безпощадність доходять до звірського садизму, який у других буржуазних державах карають навіть тюремю. Польські пани з насолодою адепратованих дегенератів карють муками дітей українських селян та робітників. Шестилітню дитину заставляють під музику учителя-жандарма перекручувати язик чужою, незрозумілою для дитини мовою, забувати й відкидати свою, матірню мову. На великанській просторі земель Західної України — не найдеш ти одного містечка, ні одного села, де не будоби слідів того жорстокого насильства!

„Кресовим“ законом з д. 31. липня 1924 р. фактично право навчання на українській мові цілковито відібрано. І тепер сей закон безпощадно переводиться в життя. Покинувши з високими школами й кичаючи з паниши, польська влада в останньому часі енергійно впадала за доволі твердий горіх — принаймні так здавалося — а саме за середню, українську школу. Всі українські гімназії перемінюють насильно на утравістичні, причім закон числить на те, що через 8 літ не буде ні одної, української гімназії, ні одної української, шкільної класки. Те все во ім'я „одної спільної школи“, яка має вращувати „по думці засади голження і лучення для агідного співжиття людности національно мінаних земель“, і тому, істнуючи тепер окремі середні загально-освітні школи з викладовою мовою виключно польською і виключно українською — будуть в міру можности алучені в одну спільну“. Се тільки дещо з духового багатства кресової комісії пана Грабського! Дійсно, цим панам не бракує навіть змоги діалектичного думання. Бо що означає таке поставлення питання? Чи може всі польські гімназії, яких як комашні розсипалось на західних землях, перейти на утравістичні?

На приклад: чи там, де — як ось у Львові — істнує приблизно 15 польських гімназій, вони по новому закону перейдуть на утравістичні? Ні! Се тільки українська гімназія (з філією) має стати утравістичною, значить в дійсності — польською.

Вже тепер по всіх гімназіях заведено мову польську. Українських учителів усувають, а на їх місце настановляють польських. Не завидна доля і приватних, українських шкіл, на які тепер особливо наступають польські пани. Так іде культурна консолідація Польщі на загарбаних землях. Та чи се дійсно так? Нічого подібного! Як знаємо, панська влада всюди намагається наставляти польських учителів. Чи може вони красні педагогі? Польські модерні виховавці на українських землях — се плати, поліційні ледве грамотні агенти. Їх дють до українських шкіл не на те, щоб вони вчили, а на те, щоб слідити за рухом української мови, за роботою українських гімназійних учителів. Не педагогові, а жандармові і провокаторові віддана в руки українська дитина, українські гімназисти. Жандарми і провокатори — сі залісні стовпи панської Польщі, мають формувати молодшу душу українського середношкільника. Панська влада, посилавши жандарма і провокатора до української школи свідомо того, що тут важна не наука, а закріплення панської влади на землях Західної України. Вона посилає їх на боротьбу.

А як стріпула сей вичов, сю боротьбу українська гімназія? Чи взагалі провадилася і провадиться у нас боротьба

за середню школу, за середношкільника? Так і ні! Без сумніву — українське громадянство, головню українське селянство і робітництво, держить на своїх плечах важкий тягар удержання приватних середніх шкіл. Але чи се боротьба? Се пасивна підтримка, яка поза рамцями легальности ніде не виїшла й не виходить. Правда, чимало і героїзму й видержаности проявлялось в тій пасивній підтримці в рамках легальности, як нпр. читання лекцій на дворі в дощ, під парасолими, підчас коли герої Шквудського держали своїх коней в гімназійних класах. Подібних фактів багато — і правда, що їх в перших роках більше, а тепер менше. Але все в рамках легальности! Легальність — се признак психіки Галичанина, ілюзії боротьби легальною держати ще й більшу часть галицької, головню старшої інтелігентської суспільности. Тимчасом, як показує все, легальним в сучасній Польщі єсть і може бути тільки те, що йде по лінії польської буржуазії, польських поміщиків — по лінії польського імперіалізму! Про плесання української культури, української школи, української науки у звичайному розумінню сього слова в рамках капіталістичної Польщі не може бути й мови; се звичайні ілюзії, які, як мильна бульбика розвиваються кожний день, натискаючись на гостру дійсність практичної, щоденної політики у шляхецькій Польщі. Про яку тут науку і школу може бути мова, коли без сумніву найвищою і найбільш авторитетною шкільною владою на західних землях України являється славновісний інквізитор Кайдан зі своїми помічниками-провокаторами! Легальність в рамках сучасної Польщі істнує тільки для жандармів, провокаторів і всякого подібного зоологічного твору. Не треба надто визнаватися в міжнародній політиці, аби зрозуміти, що визволення української школи, української культури може прийти тільки по розваленню сучасної Польщі. Тільки на руїнах шляхецької Польщі може двинути українська культура, українська наука в області західних земель. Те зрозуміти і розуміти в найдавшій віддаленій закутні українській, прибитий селянин, формулюючи всю свою політику словами: „Нам можуть попомогти тільки ті з ва Збруча.“ А балакати про який-небудь *modus vivendi* з капіталістичною Польщею — се значить реанімувати з боротьби за визволення, так як польські імперіалісти поставили ясно і недвозначно, що між українським населенням Західної України і шляхецькою Польщею є хоча який тільки один *modus vivendi*, а саме раба й пана. Значить, для всіх, що не бажають бути рабами чи дешевим погноєм польської, панської культури, залишається у відношенні до теперішньої Польщі тільки один одиникий *modus vivendi* — не вступати в боротьбу аж до остаточного повалення сучасної Польщі.

Сього нас навчила й учить щодня практична політика польських імперіалістів. Поминувши отверту зраду і невиздержаність націоналістів, українські високі школи провадили саме тому, що націоналістичні українські кола поставили їх по лінії легалізації. Хто-ж провадив у нас боротьбу за українську середню школу? Провадив її громадянство, провадили учителі, провадили й самі гімназисти. Координації для планової боротьби не було. Що більше — були й чимраз гострійше зарасовувались непорозуміння, нпр. між громадянством і учительством, то знов між учительством і самими учениками. Сьогодні вже учитель майже зовсім виїшов із гри. Деякі загальокані, прибиті й обессилі дітляги, поховались і поробились льоляними слугами-урядовцями шляхецької польської держави, інші цілком свідомо й активно, не за страх, а за совість, йдуть настрічу польонізаційним стремлінням панської влади (хоч би ападаті тільки пана Мостовича в Коломиї); а неслухняних вже давно закинули денебудь в корінню Польщу. Розуміється, що блудними огоньками ближають ще денебудь поодинокі учителі, які на-

маються ставити відір екстермінаційному походу польської шляхти, але такий відір важко всетаки назвати боротьбою. Про організацію боротьби українського учительства, на жаль, не може бути й мови. Це найкраще доказує учительський з'їзд, який відбувся на Зелені Святи цього року, на якому майже ці свідки не було сказано про підтримку дійсної боротьби за українську середню школу. На арені боротьби залишились отже тільки „батьки й діти“. Відір самих гімназистів зовсім ніхто — навіть батьки ні — не брав. Стоячи на ґрунті, що дітям-гімназистам учитися, а не політизувати, ніхто й не думав про організований відір гімназистів. Усю гімназійну політику взяли на себе офіційно „батьки“. Як-же вони провадять боротьбу за українську гімназію? Чи вони відповідають на насильство панської Польщі? Вони пишуть про це в газетах, а часом висилають ноти, в яких стараються розяснити, навіть переконати й самих Поляків про те, що Поляки порушили договір з такого-то і такого дня реку, параграф такий-то і такий, буква така-то і така і т. д. Найшоши-ж якийсь-будь такий параграф, посилають його зараз антанті, а вона, звичайно, як шира подруга, бо рідна мати проститутки Польщі, всі ті, з юридичного боку дуже умні ноти — відкладає ad acta. Правда, часом наші батьки пробують ватакати Польщу, „тими з-за Збруча“, але тільки легенько, аби мовчав, Поляки й дійсно не подумали, що вони такі самі, як ті за Збручем. І то все.

Тепер питання: Як-же відносилась до боротьби за українську гімназію, за українського середньошкільника, українські студенти, слухачі високих шкіл? Чи була і єсть якась-будь координація в боротьбі високої середньошкільної молоді? Нічого подібного! Високо-шкільне студентство відгородило себе від молодого гімназиста герметичним муrom роздутого академізму. Ледви обтріпавшись з гімназійного пиду, ще добре не залаганим гімназійної блюзної, український натурант уже зовсім відвертався від середньошкільника; а коли донебудь і проявлявся співчуття праці, співчуття боротьби, то се неорганізовані й тільки поодинокі явища. Для ілюстрації висше наведеного нехай послужить дискусія на останньому конгресі Профорука — до недавня ще централі західно-українського студентства в краї. Заява нашої Н. — бувшого голови Профорука, звучить: „Організація середньої молоді не має нічого спільного з Профоруком.“<sup>1)</sup> Коли-ж комітет львівської середньо-шкільної молоді в інформаційному характері просив прийняти його делегатів на з'їзд „панів академіків“, то ляснув з'їзду довго не розбираючи справи, відкинуло прохання комітету. Сеніори університетські і молоді боялись впасти, що присутність гімназистів підірве „академічний рівень з'їзду Профорука“! Деж тут може бути мова про координацію боротьби? Знаменним фактом являється те, що денка більше „поступова“ частина з'їзду пропонувала прийняти делегатів середньошкільників на з'їзд, — але тільки натурантів!

І так залишений сам собі молодий середньошкільник провадить боротьбу проти чужих і ворожих йому професорів і їх науки по своєму, на свій лад. Загально відома стихійна філя зривання польських орлів, нищення польських каталогів і роблення всяких інших „дитячих збитків“, як називали се наші батьки. Однак польська влада не вважала і не вважає того „збитками“, а розуміє, що це стихійний відір української гімназійної молоді проти ненависних їй гнобителів, і тому нині й називає це роботою „bojówek“. І дійсно — це не дитячі пакости, але — можна сказати сміло — одна з найсерйозніших проявів, які дотепер і була в боротьбі за українську середню школу. Молодий, чистий серцем, здібний до ентузіазму, до пожертви ідейний середньошкільник, бореться, таким робом проти тої першої, дикої панської сили, яка давить життя української гімназії. Ті малі вчинки в гімназіях — се рефлексії тих боїв, які колишнє (не теперішнє) студентство провадило за український університет в мурах самого-таки університету.

З тих так званих „дитячих збитків“ чималу науку повинні брати собі й усі горді академіки, бо то одиноким правильним способом боротьби при тій обстановці, яку дає нам імперіалістична панська Польща. Без сумніву, що виявлення ворожості з боку гімназистів більш наїв диверсує, ніж якийсь-будь жалобливий ноти. Ті „дитячі збитки“ — це якраз те, може й невідоме відчуття переходовості, відчуття, що гімназія — це один із засобів революційної боротьби проти панської Польщі. Здирання орлів, нищення польських каталогів, виступи проти жаніарма-провокатора на учительській катедрі, самочинне карання допущиків, чи якийсь-будь инший прояв бунту, це те загортовання, підготовка молодого гімназиста до майбутньої активної, навіть збройної боротьби проти гнобителів. Власне ці „дитячі збитки“ зароджують і виплекують в молодому умі гімназиста свідомість про неможливість погодження інтересів української школи, української культури, українського життя взагалі, з інтересами сучасної імперіалістичної Польщі. Це особливо повинні зрозуміти високі політики Профорука, що українські школи при обставині буржуазної Польщі являються не самоцілью, а тільки одним із засобів революційної боротьби проти панської Польщі.

Щож тепер? По ваканціях, хоч і у звужених межах, тісно зачеркнутах законами пана Грабського почнеться всетаки знов життя в гімназіях, а з тим і боротьба українського середньошкільника. Середньошкільник лишився в боротьбі фактично сам. Тому гімназисті мусять здати собі справу, навіть ті наймолодші, що поступають в середню школу щойно з народних шкіл, що як вони не хотять ходити півльниками в армії польського буржуа та поміщика, то мусять думати і про себе і про інших, що страждають в неволі. Не час виховувати молодь в тому, що „хай вона тільки вчиться, а батько про все подумав“. Навіть і той наймолодший мусить учитися реагувати на оточення. Не льоляння горожаном польської панської держави, але активним, користним членом революційного фронту проти Польщі, проти гнобителів своїх батьків, селян та робітників — повинен стати колись той, тепер ще молодий середньошкільник! З тою думкою повинен усю свою роботу довершувати, український теперішній гімназист. Ще більше — українська гімназія повинна стати ровесником недоволення, бунту та ненависті проти шляхецької Польщі! Вже тепер гімназія повинна бути одним із місць підготовки до революційної боротьби проти жорстоких гнобителів.

А всі ті великі й важкі завдання сьогодні — на плечах самого-таки середньошкільника.

В цьому напрямку повинен попровести свою працю український середньо-шкільник. Перш усього всякі акції гімназистів повинні бути більш організовані, більше централізовані. Скільки було моментів відповідних, скільки ентузіазму й запалу, а ми знаємо, що не пройшов ані один загальний штрайк! Навіть такі широкі перемиські події по других гімназіях промайнули майже без відгуку. Без сумніву — тут таки ще раз прийде підчеркнути в першу чергу вини високошкільного студентства, яке ініціативу середньошкільника в ширших розмахах убивало своєю байдужістю та неохотою підтримати Н. Колиб нпр. несласною смертю упокоєний Профорука був більше дбав про організацію середньошкільника, чим про підтримку цесарсько-петлюрівських політаків, то більше боротьби за українську гімназію без сумніву представлявся б сьогодні інакше.

Ясне, що в Польщі всяка боротьба за українську школу, а особливо відір гімназиста стріне, як і стрічає, з боку польської адміністрації сильну відсіч. Вітнірна праця українського середньошкільника загнана також у підполі. Ледви, чи наїлеться донебудь під датекованим оком пана інспектора Кайдана якийсь-будь легальна організація україн-

<sup>1)</sup> Гляди протокол з І. засідання ІІІ з'їзду Профорука.

ської гімназійної молоді. Приходиться творити нелегальні. І так повстають різні кружки самоосвіти, драгоманівки і т. д. Завданням цих організацій повинна бути в першу чергу рішуча боротьба всередині гімназії супроти того багн байдужості, відсталості таї інерції, яка обходить, на жаль, під впливом польських „педагогів“ українського ученика. Ці кружки повинні дати гімназистови ту освіту, якої йому не дає і не може дати теперішня гімназія. Без обинтків, сміло треба виступити гасло: гімназист мусить учитися „політики“ — се значить — теперішній гімназист мусить пізнатися причинами сучасного положення української школи і теперішнього положення українського населення на західних землях України. Непростимим гріхом було б не розкрити молодій дитині, молодому гімназистови очі на страждання і неволю, яку переходить його батько, селянин чи робітник, в армії панської Польщі! Український середньошкільник повинен енергійно й безцеремонно боротися в тижі сотоднями отруями, що їх йому навіть „свої“ учителі під покривкою всяких релігійних чи націфістичних організацій підсунувають. Одною-ж з найбільших небезпек являється розпливчаста нова ідеологія драгоманства, а властиве „шаповалівщина“, яку стараються заціпити тепер серед української молоді обампировані правські есери, що тепер під свою оліку взяли розбитків Профурса. Не преюдикуємо тут форми організації „Драгоманівки“. Однак треба замість реалізації наповнити організації більш практичним, більш революційно-класовим духом. Не ігнорувати й паризати, не „любити ближнього“, а боротися і не впадати повинен учитися сьогодні наш середньошкільник! Ненавидіти тиранів повинен середньошкільник учитися — з любов'ю до своїх поведених батьків! Середньошкільник повинен усунути все, що стоїть на шляху визволення української школи, української культури та українських трудових мас від корня польського імперіаліста.

Мич. Авіа.

## Не заслонюйтеся революційною фразою!

(Наше становище щодо українських студентів з П. В. Ш.)

На цьому тижні разом скінчу — пише в дописі представник українського, поступового й демократичного студентства з П. В. Ш. (польських високих шкіл) — й можу заявити, що резолюції, видані проти офіційного „казового“ курсу на злізі (Профурса) опозицією, являють відповідать нашим вимогам і цілям вимог, ба, щоби більше, навіть наскрізь „білі“ чи „чорні“ українські студенти з П. В. Ш., словом такі, що й у гаді не мають якоїсь демократичної засади чи поступовості, й ті, як міркуємо по їх розмовах признають і підкреслюють стійкість і доцільність опозиційних (дописових) резолюцій“.

Якже промачинні вигляди для Дюсе! По його сторові скупаті понад 1300 українських студентів! За ним більшість західно-українського студентства! Обхопивши організаційно те студентство, Дюсе відразу устроює себе як одинок масову студентську організацію!

Вигляди чудові — тільки, на жаль, не для Дюсе, бо Дюсе, се ми вже зазначили в першій часті „Нового Шляху“ — не лише студентська організація по аразку Профурса й інших студентських професійних організацій, що ставить собі за ціль об'єднати по можливості, як найбільше число українських студентів для красивого заспокоєння їх фахових, академічних та професійних інтересів, але передовсім революційна студентська організація з ширшою громадянською орієнтацією, в якій на прапорах гасла боротьби з польським імперіалізмом і українським угодством, з уською революційною фразою, і яка сю боротьбу в'язе з боротьбою українських працюючих мас і орієнтується на одинок революційну партію К. П. З. У. Дюсе — боева організація,

визволення може принести тільки боротьба! А як боротися, якими шляхами повинна йти боротьба середньошкільника — життя само вчить!

В останнім часі на арені боротьби за українську середню школу виступає ширим другом середньошкільника — Дюсе, що повстав на руїнах нещасного Профурса. Дюсе, що являється організатором усього революційного українського активистського студентства на західних землях України без пересудів карикатурного класового академізму, буде рука в руку йти помагати в революційній боротьбі середньошкільника. Дюсе в короткому часі повинен і обхопити не тільки університетську, але і всю студентську революційну молодь яка сміло стане у спільні ряди зі своїми батьками — селянами й робітниками, в боротьбі проти імперіалістичної Польщі, в боротьбі за злуку з Радянською Україною. У своїй боротьбі середньошкільна молодь може й має право розчислювати на поміч революційної пролетарської молоді, на поміч Комсомолу та на моральну підтримку Комуністичної Партії Західної України.

Вірж в те, що гімназійна молодь, необхоплена ще розкладом корабля та ідеологією батьків Профурса, піде дружно крок за кроком з Дюсею в активній революційній боротьбі за українську школу, за українську культуру, за знищення сучасної буржуазної Польщі, за злуку західних українських працюючих мас з Радянською Соціалістичною Україною. Виході середньошкільники з такої боротьби поведуть в майбутньому без сумніву красивими, інакшими шляхами боротьбу за високі українські школи, ніж се сьогодні роблять позатування гідні сеніори Профурса.

Середньошкільник вставай до активної боротьби за українську середню школу!

Дюсе за тобою!

Революційні робітничі й селянські маси підтримуть тебе!

а в бойовій організації не кількості, а якості членів, їх відданість інтересам працюючих мас, їх бойовий настрій, їх революційна підтримка, характерність, самоосвіта — ось що дає перевагу.

Чи такай елемент ішов на П. В. Ш., коли вони були бойкотовані? Ні, і щераз ні! Скількиб студентів, що зложили бойкот і пішли студіювати на П. В. Ш. і не заявляли, що вони йдуть на П. В. Ш., „не думали ані не думають“ — як се знову говориться в тій самій дописі — арикатися боротьби за свій незалежний український університет, чи загалом за У. В. Ш., скількиб не оправдувалися тия, що ті школи не відповідали вимогам і потребам більшості українського народу З. У. — хто їм повірить? Хто повірить, коли тут так різко бе в очі опортунізм, „обивательщина“, дрібношкілницьке філістерство, недостача солідарності й особистий егоїзм. Хто воляме поважно заяву такого студента, що він „не думав і не думає арикатися революційної боротьби за український університет“, коли той студент за два роки свого сидження на П. В. Ш. не дав найменших доказів своєї революційності?

Хіба се можна назвати боевою поставою такого студента, коли йому на П. В. Ш. давали відповідати квестіонар, і він в рубриці „націоналізм“ цисав спокійно під диктат університетських властей „Руси“. Хіба можна се назвати бойовим настроєм, коли такий студент через два роки спокійно вислухував в мурах польського університету шовіністично-погромицьких промов польських ректорів, говорив тільки польською мовою і т. д. Вибачте, підходім до сього з якої хочете сторони, але тут крім хамства, „обивательщини“,

лакейщини годі відкрити більше. Такі й того рода заяви лишаються для Донса тільки революційною фразою. А ціну таких революційних заяв ми знаємо. Ми знаємо, на що вони фабрикуються. Ми віriamo, що українське студентство в П. В. Ш. опинилося в прикрій ситуації і доки знаходиться в конфлікті з Проффорусом для закріплення свого „циркулярства“, потребує деякої ідеологічної платформи, ідеологічного оправдання. І воно, як поточальний, чіпляється і буде чіплятися кожної дошки рятунку, кожної ідеології, яка могла б, коли не затерся, то принаймні ослабити його вплив. І бойотований студент, якого Проффорус проголосив національним зрадником і заніс у нечисту пам'ять в „чорну книгу“, чіпляється ідеології Донса. Ось де причина таких масових симпатій українського студентства в П. В. Ш. до Донса.

Донс радо вітає симпатиків, але симпатиків чесних. А таких симпатиків, що його революційною ідеологією хотіли б прикрити свій бруд, та свій опортунізм — Донсови не треба. Таким симпатикам Донс пригадує, що його ідеологія до експериментів цього роду не надається. Правда, і студентство, що агітуване в Донсі, не погоджувалося ні з цілями, ні з методами університетської боротьби. І воно стало на становищі: „У. В. Ш. не відповідають інтересам більшості українського народу З. У.“, не погоджувалося з її зрадницькою, двійною, повною революційною фразою, суперечила з опортунізмом на практиці — політикою Проффоруса і дрібномишанських політичних партій в університетській справі, і не вірило в успіх.

Але висновки, які робив Донс, а висновки, що їх робили українські студенти в П. В. Ш. — це небо і земля. Соціалістичне й поступове студентство, агітуване в Донсі, вважало всетаки університетську боротьбу навіть в останній видавний Проффоруса — в р. 1923—1925 — революційним кроком, бо його вирішила студентська маса, бо він був екермований в сторону польського імперіалізму, і не хотів розбивати й розруйнувати боевий фронт, боротьбу підтримало, шло рідко на всякі жертви, видержало на тому до кінця, а ще навіть на останньому зїзді делегати Донса заявили охоту, далі ту боротьбу підтримувати.

А студентство в П. В. Ш. прийало тільки першу частину ідеології Донса, але робити висновків таких, як Донс, не захотіло. Воно покинуло боевий фронт, перейшло на польський університет і віддалося єдиним студентським заняттям — підготовлюючись до динджів. Окружило себе спокійною філістерською атмосферою і в той час, коли на З. У. йшла і йде революційна боротьба працюючих — не на словах, а на ділі проти польських поміщиків і буржуазії, воно спромоглося тільки на деклярації, в роді наведених вище.

Донс, що ставить собі завданням боротися в усю свою революційною фразою, яка вносить лише облуду і розминається в практикою, буде теж остро розправлятися з фразерами в П. В. Ш., буде хочби їх таверувати на кожному кроці, й відкривати їх правдиве обличчя, хочби навіть і ряди його симпатиків через те заляли. І щоб виконати те завдання, не потрібні нам навіть „чорні книги“, влаштовані для студентів в П. В. Ш. по планови алягодженому на останньому зїзді Проффоруса, не треба нам цього студентства підтягати під окрему категорію і підходити до нього з окремих мірил. Ні! Ми знаємо, нащо дрібномишанський верх Проффоруса, панікам С. . . . і К. . . . потрібні були „чорні книги“. Ми знаємо, що для С. . . . і К. . . . та їх друзів після того, як вони так сорожно здали позиції в боротьбі за український університет було конечно пошукати винуватців в їх краху по другій стороні. Приявлялися самим до вас було для них важко, незручно й нетактовно, тим більше, що в них ще й на далі лишилися аспірації на провідників західно-українських студентських мас і студентського руху. Підсувати вину Донсові їм, якщо найкрасшою їх волі і аусль, — не вдалося. Донс твердо видержав до кінця боротьби й до самого останку дивився на нальці дрібномишанським

верхам Проффоруса, викривав їх фалш та облуду, висміював їх псевдореволюційність, таверував їх реакційність і угодовство та обвинувачував за провал університетської боротьби. Осталось українське студентство в П. В. Ш. Що легшого, як проголосити те студентство національними зрадниками, подати їх імена в „чорну книгу“, аби таким чином мало свідоmu студентова виказати — диян мовляв, — хто допровадив до того, що бойкот польських шкіл і український університет провалилися.

Але жарті ваші старання. доморобелі проффорусівські політики! Ми і в цьому вашому крокові викажемо вам правдиве обличчя, вашу угодову політику, ваш фалш і ваш черговий обман. Донс підходить дуже обережно до всяких ваших заяв, і на основі довголітньої співпраці з вами навчився добре підтримувати „де куж, а де коровай“, де ваш жест, а де правда.

Ми не є настільки наївні, щоб ви нас обманили солоні-вими пснями про причину провалу університетської боротьби. І не є ми настільки рівнодушні до до вашого обманювання мало свідомих студентів, аби дозволити вам обманювати їх далі. Ми вміємо відкривати причину від наслідку, і зараз скажемо, що причинилося до провалу університетської боротьби:

Се ви, ваша політика, ваша вагітка на соці. студентство, ваш Цесус, ваш союз з петлюрівсько-шановалівським і монархістичним емігр. студентством, ваша двійна переволюційність, що допускала петиції у справі легалізації українського тайного університету до польського міністра шовініста і реакціонера Гломбінського, і ваша хитка дрібномишанська ідеологія, а наслідок — масова утеча хиткого елементу на П. В. Ш., елементу, що відчував ваш фалш, тільки ясно не усвідомив собі його і не знаходив чогось, щоб вам протиставити. Тому не обертати kota хвостом, не мішайте причини з наслідком, бо се вам не удасться. ДОНС — caveat. Донсові відомо, що дрібномишанський верх Проффоруса називаючи студентів в П. В. Ш. — національними зрадниками, і лашгують для них „чорні книги“, рінночасно вели з ними переговори, аби стягнути їх до Проффоруса. Ми можемо се виказати документами. Але хіба треба аж документів, аби виказати, що українське студентство в П. В. Ш. і „кров від крові, кість від кості“ і по своїм психічним строю і по своїй ідеології однозначно з ідейними прихильниками і провідниками Проффоруса? Між ними тевер непорозуміння — се правда. Але треба бути сліпим або наївним, аби не бачити, як ирекасно будуть ті непорозуміння часом атиратися, як гарно між Проффорусом і студентством в П. В. Ш. буде заладжуватися співжиття і співпраця в одній організації на сильній угодовій платформі. І тому в Донса не нема потреби ладити для українського студентства в П. В. Ш. якісь „чорні книги“, підтягати його під окремі категорії і мірити його іншим мірилом, ніж ідейним одиомішенікам Проффоруса. Хіба-ж для нас гальмівні фамісти й шановалівці женьи наці-нальни зрадники — між українське студентство в П. В. Ш.? Рівняція між студентом-дрібномишанським з верхів Проффоруса і студентом в П. В. Ш. хіба та, що перший криється зі своїм угодовством, своєю реакційністю і ворожістю до працюючих мас своєю хитною політикою, і революційною фразою та жестом, а той сміло і ясно, завовавшись між чотирма жури своїх особистих інтересів, приладжується до обставин і грає на дутку так, як наказує йому пан. І хіба ся рівняція не дає справді поставити їх обидвох обік себе? Що більше! Дрібномишанський верх Проффоруса своєю політикою кількох останніх літ виявили себе ясно якими ворогами всього соціалістичного, ворогами Радянської України і якими прихильниками й симпатиками контрреволюційної емігрантщини, всякої петлюрівщини, шановалівщини, скоропадщини і т. д. Вони недвозначно відказалися від революційної боротьби і вступили на шлях угодовства, і тому вони для нас як революційний чинник — не існують. Такою самою адекларувала себе велика частина, а може і

більшість українського студентства з У. В. Ш. з одної сторони тям, що пішла на П. В. Ш., з другої тим, що перемовинувала з Радою Профурса, а що найважливіше — адекларує себе вступуючи в недалекий будучності в ряди Профурса. Так посто вишукувати нові категорії, нові поняття, коли явища однородні!

Але Доне знає, що між українським студентством з П. В. Ш. є елемент, в устах якого його заяви постуновости, демократичности, революційности, охоти боротися за український університет і його зв'язати до Доне — не є пустою фразою і плащиком для прикривання опортунізму. Університетська боротьба останні роки була незвичайно скомілікована, тяжко було розібрати, де кінчиться революційна фраза, а де починається революційний чин, тяжко було моментами добачити доцільність жертв, доцільність підтримки тієї боротьби. Від студента, організованого в Доне, вимагається великої політичної зрілості і революційної стійкості, аби не зневірився, не кинути боевого фронту і не шукати своєї індивідуальної розв'язки. І між українським студентством з П. В. Ш. знайдеться неваго велика кількість, особливо таких, що пішли на П. В. Ш. в роки 1923—1925 р., і які могли бути щиро віддані інтересам працюючих мас, могли щиро хотіти боротися за український університет, але зневірившись в ті форми університетської боротьби, які практикував Профурс, через нестачу організації знаходили вихід в тому, що занекувалися на П. В. Ш. Символі

Скрипа.

## Економічна криза в Польщі.

### а) Сільське господарство.

Польща зі стратегічної точки погляду уявляє з одної сторони передню сторожу світової буржуазії для нищення та приборювання революційного руху ідучого зі Сходу, а з другої являється тим тисяче кілометровим помістом, через який саме революційна хвиля в необмежених степів та лісів України й Білоруси покотиться до буржуазних держав Західної Європи. Тому варто ближче заглянутися в її господарські та внутрішні положення, аби створити собі належну оцінку того блискучого пустоцвіту, котрий розвивається та росте соками працюючих мас.

Господарська криза в Польщі існує з дня її повстання. Завдяки інфляції (безкоштовний випуск паперових грошей та їх обезцінення) той хронічний стан був масованим, а виявився він уловні з переходом до твердої валюти. Підставою для твердої валюти послужило н. Граб-ськему збільшення податкових тягарів. Оскільки в 1923 р. завлачено податків на суму 414 міль. злотих, то вже в 1924 р. ця цифра збільшилася в 3,5 разів і дала суму 1453 міль. злот. Ані уряд, ані сойм не зупинилися над тим, що 1924 рік являється роком неурожаю, що збори дали на 45% менше від зборів в минулого року, бо цілями, до яких зміряв і уряд і сойм були: негайне газнокорення потреб загроженого буржуазного уряду (краківське повстання) і створення міцних підстав для закріплення своєї влади, хочби коштам господарчої руйни працюючих мас.

Немилосердне стягання податків пера доводило до збройного опору селян, як то було на Помор'ю (на Куртах), на Поліссю і Волині. Одні карні за несвочасне плачання податків, ані їх незаплати і кошти еклекції в минулому році дали урядові „дохід“ на суму 16½ міль. злот. Апарат податковий Міністерства Фінансів складається з 25.000 урядовців, згідно з 356 міль. злот. В біжучому році преді-жковано як премію 6 міль. злот. тим урядовцям, котрі ви-кажуть найбільшою здібністю здирання з населення по-датків. Отже селянство, аби не впасти жертвою арештів, грошових кар, ліцензій і т. п. випродувало останнє зерно, зетанню корову по цінах найнижчим і платило податки.

сього студентства для Доне — базисні. Ми радо й охотно привитаємо їх в наших рядах. Ми підємо з ними, як рівні з рівними. Ми дамо їм можливість на будуче, докзати, що їх заяви — не пуста балаканина, а потроха польських імперіалістичних і українських угодовців. Революційне діло — ось що реабілітує їх в наших очах, — коли загалом го-ворити про реабілітацію. Булоби недоцільно, неіактивно і шкідливо для революційного руху, класти колоди під ноги тим, що дійсно хочуть провадити революційну боротьбу, тому, що при інших умовах вони від неї відказалися. Про-фурс може гратися „чорними кінгами“, Профурс може на якийсь час дозволити собі вдавати ображеного хлопчика проти українського студента з П. В. Ш., бо його не пече, перед ним боротьба не стоїть, а угодовство не ітече. Доне, який під гаслом революційної боротьби на польських університеті дукає організувати свої ряди, приїме в во-волєнням всякого нового борця, чи групу борців, бо кожний новий борець скріплює ради власні, вносить замішання в ряди ворога і наносить удар противникови. А тим сту-дентам з П. В. Ш., що перемовують з Профурсом, що з опортуністичних мотивів пішли на П. В. Ш., а рівночасно заслонюють себе ідеологією Доне, ми кажемо, що нах їх симпатій не треба. Доне не молоденська інституція, що зна-ходить уподобання в компліментах, Доне революційна ор-ганізація, — а ви, опортуністи, „обиватели“, філістри і шкурники, не заслугойтеся революційною фразою!

Сільсько-господарські продукти скуповували різні спеку-лянти, й хоча в краю був недоріг, вивозили за кордон. За дозволом уряду вивезено в минулому році 1,036,761 тон харчових продуктів.

Се обробовування краю привело в результаті до голоду, особливо в Західній Україні і Білорусі. Таким чином отже недоріг, податкова політика та грабіжницька господарка допровадили у своїйому неминучому результаті до зруйно-вання господарки селян, обниження їх платінної сили і зменшення консумційної здібности. Все те разом відбулося дуже негативно на стані красивого промислу.

### б) Криза в промислі.

Фабрики польського промислу відрізняються від за-граничних не тільки гіршою якістю, але й високими цінами. Завдяки тому Польща втрачає заграничні ринки і відкриває свої для імпорту заграничних товарів. З поданої нижче таблиці видно, що експорт бумажних тканин зменшився на 67%, а шерстяних на 55%.

| Назва              | Тон   |        | Вартість в тис. злот. |         |
|--------------------|-------|--------|-----------------------|---------|
|                    | 1924  | 1923   | 1924                  | 1923    |
| Тканини:           |       |        |                       |         |
| бумажні . . . . .  | 5.310 | 11.758 | 60.809                | 108.474 |
| шерстяні . . . . . | 714   | 2.040  | 19.319                | 49.157  |

Для ілюстрації завойовування польського ринку загранич-ними фабрикатами наведемо кілька порівнювальних цифр:

| Назва                                  | Вартість в міль. злотих |       |
|----------------------------------------|-------------------------|-------|
|                                        | Привіз                  | Вивіз |
| Машини й апарати . . . . .             | 94.0                    | 6.3   |
| Одяг і конфекція . . . . .             | 68.6                    | 9.5   |
| Галантерія . . . . .                   | 13.1                    | 1.9   |
| Вироби і матеріали повсякденні і т. д. | 451.0                   | 168.4 |

Для характеристики зросту цін в добуваючому промислі наведемо дані з промислу угляного. А то таблицю цін тинни угля льоко кональна:

| Місяць       | уголь англ. | уголь нім. | уголь польський |            |
|--------------|-------------|------------|-----------------|------------|
|              |             |            | Дохрора         | Гор. Шлеск |
| грудень 1923 | 19-42       | 24-29      | 18-96           | 23-63      |
| серпень 1924 | 15-33       | 16-50      | 23-80           | 24-75      |
| грудень 1924 | 15-28       | 15-00      | 25-33           | 29-55      |

В той мент, коли світова ціна вугілля всюди понижається, в Польщі навпаки — росте. Але ріст цін у промислі не значить збільшення платні робітникам. Польща е, крім хіба Китаю, країною з найнижчими робітничими заробітками. Понад 400.000 робітників одержує від 1½ до 3% зол. денно; коло 100.000 аврської служби заробляє від 0,3 до 1 зол. денно. Збільшення до 10 годин робочого дня (Гор. Шлеск), збільшення днів праці через скасування свят збільшило продукцію, збільшило загострення крім, безробіття та — прибутки промисловців.

Загальний торговельний біляне за 1924 р. виглядає так:

| Привіз              | Вивіз  | Дефіцит |
|---------------------|--------|---------|
| в мільйонах золотих |        |         |
| 1478,5              | 1265,8 | 212,7   |

Освоюючись на торговельному дефіциті перших 3 місяців 6. р. одержимо річний дефіцит в 1925 році в сумі 520 мільйонів зол.

Таких чином високі ціни на товари і слаба покушна сила найбільшого внутрішнього консумента зменшили попит внутрішнього ринку. Втрата заграничних ринків збуту причинилася до зменшення продукції, а все те разом викликало надпродукцію, вастій у промислі, редукцію робітництва, закриття фабрик та збільшення армії безробітних. На 1. квітня згідно з урядовими даними число безробітних сягало 200.000 чоловік. Ця цифра не є згідна з фактичним станом безробіття, бо сюди не входять безробітні малих підприємств, лісових та інших промислів. Фактичне число безробітних буде не менше 400.000.

Безробіття та низька заробітків плата викликали велику еміграцію робітництва в Польщі до всіх країн світа. До одної Франції протягом останніх літ вивіжувало понад 500.000 робітників. Великий процент еміграції становлять Українці та Білорусини. Уряд не тільки не спиняє еміграції, а навпаки прикладає всіх зусиль до якнайбільшого експорту робітників, щоб тим чином возбудитися небезпечного для цього революційного елементу.

Не можна не протиставити господарській політиці Польщі, політиці, що має на меті особисте збагачення через грубий вианск працюючих і консументів, через обниження заробітної платні та підвищення цін на свої фабрики, політиці анархії в промислі та його занепад, — політику СССР, збудовану на наукових, комуністичних засадах, яка обниження цін, поборовавши т. зв. „шокаць“ і т. п. розширює ринки збуту, відбудовує промисл, ліквідує нові кадри безробітних, збільшує заробітну платню, а тим самим причиняється до господарсько-економічної відбудови. Який величезний поступ зробила відбудова промислу в СССР можна бачити з такого порівняння: вартість продукції в 1920 р. рівнялась 15% передвоєнної, а на 1. квітня 1925 року та вартість виносилла вже 70% перед воєнної.

#### в) Бюджет Польщі на 1925 рік.

Державний бюджет Польщі збудований головним чином обтяженням працюючих мас податками, які в 6. р. підвищено майже до 500 мільйонів зол. Ось деякі з них:

| Назва податків                                 | 1924                | 1925 | Піднесено |
|------------------------------------------------|---------------------|------|-----------|
|                                                | в мільйонах золотих |      |           |
| безпосередній, земельний, дохідовий та ин.     | 147                 | 160  | 13        |
| промисловий (від оборотних сум)                | 150                 | 173  | 23        |
| под. від наслідства, даровизин, аскурації й н. | 60                  | 100  | 40        |
| Ціло                                           | 120                 | 270  | 150       |
| монополі і т. д.                               | 89                  | 398  | 309       |

В загальному виді бюджет представляється так:

| Рік  | Привіз              | Розхід | Дефіцит |
|------|---------------------|--------|---------|
|      | в мільйонах золотих |        |         |
| 1924 | 1442                | 1592   | 170     |
| 1925 | 2133                | 2180   | 47      |

В порівнянні з минулим роком дохід піднесено на 691 мільйонів, а розхід на 588 мільйонів.

Найбільші видатки припадають на чинники, які буржуазія дають змогу безпосередньо удержати владу у своїх руках, себто:

|                                  | мільйонів зол. |
|----------------------------------|----------------|
| На Міністерство військових справ | 712            |
| „ „ внутрішніх                   | 206            |
| „ „ Справедливості               | 92             |
| „ „ наміну духовенству           | 22             |
| Разом                            | 1032           |

Серед мілітарних держав Польща займає перше місце в Європі. Франція, наприклад, на народню оборону витрачає 25,4% загального бюджету, Чехословаччина 21,3%, а Польща 36,2%. Те саме можна сказати і про інші агадні міністерства.

Адміністраційні видатки Польщі становлять 50,7% загального бюджету, у Франції 34,4%, а в Чехословаччині 42,2%. На 27 мільйонів населення Польща удержує на державні кошти 1,132,748 осіб, це значить: кожних 26 громадян мусять утримувати одного слугу буржуазії.

Класову політику буржуазного уряду найкраще можна побачити в порівнянні видаткованих сум ріжних міністерств. Наприклад в 6. р. Польща удержує 66.000 поліцаїв і 20.000 духовних ріжних релігій, а народних учителів 64.000 (а того Українців около 2000, що становить трошки більше, як 3%). На будівлю початкових шкіл уряд прелімінував 5 мільйонів зол. і такуж суму на будівлю вазинць. На армію (300.000 чоловік) призначається 712 мільйонів зол., а на народню освіту, себто на 13 мільйонів неграмотних, 172 мільйонів, на 66.000 поліцаїв 149 мільйонів зол., а на 400.000 безробітних — 6 мільйонів зол. На поширення рільничої позашкільної освіти — 16.000 зол., а на закуп 6000 найдан — 12.000 зол. На меліорацію виділяється 3 мільйонів, а на 14.000 пошів по умові з Рижом (палом) уряд має виплатити 22 мільйонів і надати понад 450.000 моргів землі в той мент, коли безземельний і малоземельний селянин мусять голодувати або емігрувати.

Правда, сойм зробив деякі зміни, неначе всигаючись тих мікроскопійних сум, видаткованих для ужитку загалу, як прих. на поширення рільничої, позашкільної освіти підніс суму до 50.000 зол. (що то значить на 21 мільйонів селян), а для безробітних до 16 мільйонів (!), але се загальною картиною не живе.

Варта тут згадати, що на організацію „русского інституту“ преліміновано аж 410.000 зол. коли середньо на польські університети призначається по 4-5 мільйонів.

Таким чином бюджет виявляє, що гроші, пограбовані з населення, ідуть не на поліпшення матеріального і культурного стану працюючих мас, а на створення потрібного буржуазії апарату в цілі експлуатації і поневолення робітників і селян.

Р.

## Отвертий лист В. Винниченка.

Після довгої, майже півторарічної мовчанки В. Винниченко знов виступив на публичному форумі, тим разом із отвертим листом до радника місії С. С. Р. Р. у Празі, А. Приходька. Лист цей, опублікований в радикальній „Гром. Голосі“, ядро контрастує з минулорічною безславною фарсою „зміного національного фронту“ і вже через те заслугою на увагу: тим більше, що В. Винниченко — відома в історії революції громадянська людина і тому годі пожити цей новий його виступ, особливо галицькій молоді, яка в значній мірі виховувалася на його творах і довгий час орієнтувалася на Винниченка в складних умовах української революції.

Що хоче сказати В. Винниченко своїм листом?

Зміст отвертого листа приблизно такий: в першій пол. 1925 р. В. Винниченко вів переговори з радником місії Приходьком в справі свого виїзду на Рад. Україну. В результаті тих переговорів А. Приходько поставив йому запит, чи він „звертається з проханням“ до уряду Рад. України „про дозвіл вернутися на Україну“. На це Винниченко відписує: справа його повороту не є його особистою, індивідуальною справою, а навпаки, справою громадянського характеру. „Силою різних обставин — пише Винниченко — я зв'язався одним із представників певної частини українства“, а через те — як справа його виїзду з України, так само й справа його повороту — є, перетівся, громадською справою. Причиною виїзду Винниченка з України була „помилкова національна політика керуючого центру комуністичної партії на Україні“. А тому резонанс повороту його на Україну може бути лише ліквідація цієї політики, заміна її новою, правильною.

До того місця виводи В. Винниченка, хоч і наскрізь помилкові (викажемо це пізніше) бодай стрийні й несуперечливі з формально-логічної сторони. Зате годі сказати те саме про дальші точки його листа.

„Тепер офіційна, урядова преса на Україні — пише В. Винниченко — й деякі окремі факти з життя стараються довести (!), що колишні помилки виправляються“. Але з другої сторони, повідомлення та інформації з України, з неурядових кол. та цілий ряд фактів з життя свідчать, що стара національна політика в змінених формах немов (!) провадиться далі. Коли керуючий центр дійсно зацікавлений у тому, щоби на Україну вернулися до праці люди готові служити справі соціалізму й національного відродження України, коли він дійсно може мати (!) сутні докази зміни політики (що є тільки в його розпорядженні), то нема ніяких логічних підстав, щоби він не дав тих доказів як мені, так і одводившим зі мною людям. З другого боку, коли мені й моїм однодумцям ті докази видадуться сутніми й персональними, то нема ніяких розумних підстав, щоби відказуватися від праці на Україні. Колиж він таких доказів не зможе дати, то ясно, що попередня національна політика на Україні тягнеться далі і що боротьба з нею повинна також провадитися з тою самою твердістю, що й до цього часу“.

Аргументація цієї точки листа настільки суперечна і одночасно, настільки характеристична для способу думання Винниченка і „винниченківства“ взагалі, що слід її подрібніше розібрати.

Винниченко робить свій поворот на Україну залежним від змін радянської національної політики. Звідси прявий висновок, що нема нічого натуральнішого, як придбати собі всі і всякі інформації про сучасну національну політику на Україні розглянути їх критично, порівняти з вісниками попередніх років та прийти до такого, чи иншого висновку. Рад. Україна не на Марсі — і коли хто хоче справді й точно дізнатися про ту, чи иншу сторінку її життя, йому стоять до розпоряджості сотки вісток і джерел.

Впершу чергу — радянська преса. Правда, Винниченко відноситься до неї скептично, не довіряючи її освітленню фактів та подій життя. Але на це й даний людині критична думка, щоби вона, коли її акесь освітлення справи не перекоує, сама знайшла собі вішнітне освітлення, сама зробила потрібну оцінку. Тим більше, коли йде мова не про окрему людину, а про цілу групу людей, течію „однодумців“. Тут індивідуальна думка справляється і вирівнюється, доповнюється та всесторонно освітлюється апаратом думання колективу. Можна не довірити пресі що до освітлення нею фактів та фактичних вісток; можна їх вважати неповними та обмеженими, але завждишн остаеться невий і то великий фактичний субстрат, конкретне тло, на основі якого можна виробити собі думку про таку, чи иншу справу. Крім того, Рад. Україна не відгороджена від решти світа, китайським муром і є безліч інших, приватних джерел та вісток, з яких можна скористатися. Мав же Винниченко якусь, хоч і неправильну оцінку, якусь (фактичну основу для своїх попередніх, ворожих до У. С. Р. Р. висунув? Як дивно, що щоби ринитися на побороування У. С. Р. Р. йому не бракувало „вірних і вичерпуючих інформацій“, а починає їх бракувати щойно тоді, коли йде мова про „співпрацю“ з К. П. У.? Або Винниченко дотепер був безкритичною людиною і тоді не лише не повинно бути мови про дальшу „боротьбу з тою самою твердістю“, але і вся дотепершня „боротьба“ була проблематична в своїй основі (рахує себе Винниченко марксистом!) — або балака Винниченка про „докази“ є пустяк і демагогічним випротою. Так само пустою демагогією є натяки Винниченка про „офіційну, урядову пресу“, яка „старається довести, що колишні помилки виправляються“. Його не криво було зеркало фактів, яке дає нам радянська преса, фактом остаеться те, що українська контрреволюція (петлюрівці, У. Н. Д. О., радикало-еєєри, закардонні „дукісти“) майже виключно на ній будують усі свої аргументи, цілу свою „програму акцій“. Коли радянська преса може бути вистарчаючим джерелом інформації з контрреволюційну сторону, то чому ж та сама преса несподівано не вистарчає, як йде мова про чесну-революційне її освітлення?

Хоч і як це дивно (і нелогічно!), але Винниченкови радянська преса і приватні вістки не вистарчають. Він говорить: „С такі і снік інформації, такі і снік факти, такі і снік приватні вістки. Не знаю, де правда“.

Така аргументація або найвиша, або знов же демагогічна. Коли Винниченко не вміє знайти правди, зорієнтуватися в житті, то на це нічого не порадиш. Життя є завжди дуже складний, діалектичний процесом. Але є ще другий висновок: Винниченко не може зорієнтуватися, мовляв тому, що Україна дійсно відгороджена від світа китайським муром, що реж. я диктатури, який там панує і зв'язане з ним заперти публичного *pervus vetus*, — демократичної обміни думок, — не дає можливості виробити собі повну і правильну думку про цілість й окремі сторінки українського життя. Хоч і як натягнена, суперечлива та облудна така аргументація, вона має всеж таки деякий зміст, але... в устах стравишого вську соціалістичну честь, контрреволюційного есека. Коли справді так, коли Винниченко дійсно так думає, то при чім тоді його фраза, що „керуючий центр комуністичної партії“ може бути, дійсно зацікавлений у тому, щоби ізза кордону на Україну вернулися люди готові служити справі соціалізму? А джеж в такім випадку „керуючий центр“ не є нічим иншим, як кучкою нарлятанів, кінкою людей, що підступно захопили владу і по диктаторськи її використовують, „eine barbarische Macht, schlimmer sogar, als das infame Regime Horthys in Ungarn oder Mussolinis in Italien.“ (як каже адитиний соціаларадник К. Каутський). Припускати, що

такий режим, такий „центр“ має щонебудь спільного зі справою соціалізму, це те саме, що били себе сакого в обличчя, бути жертвою кричущої неконсеквенції.

Переходимо до дальших міркувань Винниченка: „тому, що інформації преси та факти — з одної сторони стараються довести, що... помилки виправляються“, але з другої сторони теж — „свідчать“ про те, що „стара національна політика... неможливо (!) проводиться далі“, Винниченко жадає, щоби рад. уряд запевнив його через своїх представників, що він справді змінив свою національну політику, щоби рад. уряд дав „сутні докази цієї зміни політики“. Що це таке? Аргумент, чи демагогія? Винниченко старається викликати у читача свого листа враження, мовби то уряд Рад. України тільки змінив у деякому напрямі свою практику, окремі вчинки, але боїться зробити офіційну заяву про зміну лінії в національній справі. Тимчасом від періоду т. вл. українізації існує (і це Винниченкові прекрасно відомо) безліч постанов партійних та радянських з'їздів, нарад і т. д., котрі всі мають „офіційний“ характер і всі відносяться до зміни радянської національної політики. Одно з двох: або всі ті офіційні заяви брешуть і тоді нічого Винниченкові ще раз жадати таких заяв, (дек гарантія, що комуністи знов не „збрешуть“), або вони правильні і відповідають дійсному станові справи та дійсній інтенції ком. партії, але тоді немає ніякого змісту жадання їх ще раз — спеціально для Винниченка — повторювати. Це було би потурання політичній наївності, або мегаломанським настроєм деяких гуртів і як таке воно лише компрометувало б поважну суспільну партію, якою є К. П. (б) У., компрометувало б уряд соціалістичної республіки.

Як бачимо, лист Винниченка прикро бе в вічі своєю неконсеквенцією, своєю логічними помилками. Правда, неконсеквенція часто буває „даром природи“ і зв'язана з індивідуальністю людини; але в цьому випадку вона має глибоке, політичне тло. Висловлюся ясніше: по кожному, логічна непослідовність Винниченкового листа є прямим результатом внутрішньої непослідовності його власної політичної позиції, непослідовності й суперечності т. зв. „винниченківства“ взагалі.

Мале застереження: говорячи про „винниченківство“, я не маю на душі певної, конкретної групи людей, певного суспільного угруповання: хоч і як се дивно, Винниченко не створив біля себе ніякої групи людей і (всупереч твердженню його листа!) не являється одним із представників певної частини українства. „Навіяки“ ввесь його лист і всі його блукання мають емінентно індивідуальний характер. Але це розуміється по виключає того, що ті чисто індивідуальні хитання можуть бути типовими, масово-характеристичними для деяких кругів українського суспільства.

В чім же лежить внутрішня непослідовність політичної позиції „винниченківства“? Я думаю в тім, що воно по своїй натурі не в силі йти в радах соціальної революції, але з другої сторони й не може з нею до кінця пірвати і перейти послідовно на позиції Мазени, Шаповала, чи пішого контрреволюціонера. Воно хитке й неконсеквенне, внутрішньо трагічне та разом із тим повне суперечностей. Це мародер і малькотент комуністичної української революції, вприсаний зі самих сутю українських умовин. Це — коли хочете — трагізм української революційної дійсності, вилитий в таку суперечну та парадоксальну форму. Думаю, нема українського комуніста, який не погодився б з думкою В. Шах — Рад: „Коли людина похованець на улиці і знає, над нею часто розлягається сміх... Мені пригадується кожного разу така людина, коли мої думки зупиняються над Україною. Встає, чи ні? — давить мозок гірке питання...“ (В. Скоростанський, „Революція на Україні“, ст. III). Але далеко не всі комуністи пішли шляхом, який випливає із позицій Шах. — Рад, шляхом корінно українського, чи щоби більше закордонного українця. Любов до України, „національна гордість“ українська — цілком не однаковична з українським контрреволюційним „більше-

використання“ з відсутністю від завдань комуністичної революції, хочби навіть в ім'я позірних інтересів нації. Наслідком цілого попередного розвитку України, українська революція виявила (а до деякої міри виявляє ще нині) цілий ряд суперечних, антагоністичних форм, виступила зраду як дуже складне конфліктне явище, але тільки деякі гурти, деякі ошівці, — ті, які надто обросли елементами українського націоналізму, — зробили з того висновок, що перед нами стоїть трагічна суперечність, яку годі розв'язати інакше, як пожертвувавши Україну революції, або революцію Україні („Україна і воля, дві суперечності“, В. Поліщук, Ярина Куріатовська). І вони, розуміється, не загалися зробити цей другий висновок: пожертвувати (цілком безопорно!) революцію Україні, або „українізму“, як широко і розпливчато каже В. Винниченко.

Події останніх років, особливо ж розвиток У. С. Р. Р., доказали, що такої абсолютної, безнадійної суперечності, яку придумали деякі непослідовні українські революціонери, нема. Складні проблеми революції на Україні вирішуються щоденною практикою українського комунізму, безпощадною боротьбою проти всіх і всяких проявів націоналізму. І чим більше вони вирішуються, тим більше хиткою і позбавленою ґрунту стає позиція „винниченківства“, тим більше в ній замітно чудернацького анахронізму, обдурючості та непослідовності.

Це видно й на прижірі останнього листа Винниченка. Полішка на боці несуттєві, хоч і незвичайно характеристичні патаки Винниченка про недостовірність урядової, офіційної преси, про кермуючий центр (!) комуністичної партії на Україні і т. д., патаки, від яких аж ніяк не т. з. „новодобіжок“, і які нагадують спосіб думання — вибачте — „комуніста“ Левинського. Переходжу до основної справи. Винниченко каже: „Як відомо тим, хто цікавився моєю подорожжю в 1920 р. на Україну, головною перешкодою для моєї роботи там стала помилкова національна політика кермуючого центру комуністичної партії на Україні.“

Попереду кілька слів про „мале фарисейство“ Винниченка. Він лише про „помилкову національну політику партії на Україні“, зазначаючи тим, що він не годиться з організаційною схемою К. П. (б) У. і вказує її просто „експозицією Москви“ (після терміну „також-соціаліста“ Шаповала). Питання: колиб ця партія, залишаючись і надалі „експозицією“, вела правильну національну політику чи погодилася з нею Винниченко, чи ні? Чи може „правильна національна політика“ якраз полягає в тім, щоби на місце К. П. (б) У., поставити „незалежну від Москви“ У. К. П. Левинських? Навіщо і для кого ця крутанина?

Але до речі. „Відомо“ правда В. Винниченка має два кінці. Щоби там не було причиною його виїзду з України, але результатом цього виїзду були, у всякій разі негідні комуніста, публічні напади Винниченка не лише на „національну“ політику кермуючої партії на Україні, але й на саму цю партію, на левинівську розв'язку національного питання взагалі, на комунізм і революцію. Всі ми ще добре пам'ятаємо той самий „отвертий лист“ Винниченка до „європейських комуністичних партій“, в якому він — ще довго перед випадком ренегата Леві — докотився аж до несонісних мішанських нападів на комунізм взагалі, на робітничу революцію. Як відомо, результати вказують на причини: і тому безсторонній людині неможливо повірити, щоби „головною причиною“ виїзду Винниченка була єдина „помилкова національна політика“. Суб'єктивно? Можливо. Але об'єктивно Винниченко пірвав в 1920 р. з революцією, не лише через „помилкову національну політику кермуючої партії“, але, передовсім, через власне помилкове розуміння національного питання і його ролі в революції.

Теж саме, в ще більшій мірі, відноситься до справи його повороту на Україну. Тут факт його позиції прямо бе в вічі. Винниченко ставить справу так, що радянський уряд має „признатися в помилках“, має заявити, що його давня національна політика була помилковою і, що на її місце

він поставив нову, правильну політику. Таке поставлення справи наскрізь фальшиве, бо 1) критика й оцінка „старої“ й „нової“ національної політики зі сторони українських комуністів цілком не однозначна з такою ж оцінкою Винниченка. 2) бо, колиб навіть так було, Винниченко і його одноподумки цілком не легітимовані для припинення, чи жадання такої критики. Дивним дивом, Винниченко цілком забуває про те, що передовсім він сам повинен казати в безлічі помилках. Неможливо, щоб він цього не розумів, щоби він не бачив, що вся його галаслива фарса з „єдиним національним фронтом“, що всі його злізлі напади на комунізм, що його смілка з контрреволюційними міщанами в роді Шаповала і т. д. — були найтяжчими промахом проти комунізму й комуністичної революції. Ставити після того всею справою так, що єдино національна політика К. П. У. була причиною розв'язання між ним а комунізмом, що тільки К. П. У. робила помилки, а він сам — чистий, як хрусталь, це означає зі сторони Винниченка максимальну політичну й громадянську нещирість. Так є, К. П. У. робила помилки в національному питанні: але ці помилки були роблені в інтересах революції і, що головне, ця партія ніколи, ні на хвилину не переставала бути великим носієм революції, репрезентантом частки працюючих мас, комунізму. Не розуміти цього, не бачити основної різниці між бажаними і небажаними помилками, негувати революцію ізза її помилок, — можуть лише безнадійно тупі міщани а ла Шаповал. Неправдоподібно, щоби так думав і Винниченко. Але тоді його балачка є новою громадянською нещирістю і різко суперечить його ж словам про „розумні підстави“, про його „політичне сумління“ і т. д. Ваше політичне сумління гр. Винниченко, вимагає перш за все, щоби Ви пояснили свої тамтогорічні виступи, щоби Ви признали свої власні помилки. Інакше — всяка балачка про політичне сумління валиниться пустою і жалкою фразою!

Як бачимо, своїм „отвергим листом“ В. Винниченко сам підриває ґрунт своєї власної політичної позиції, сам

обвинувачує свою дотеперішню роботу. Він демагує, але політичну трусливість закордонного українizmu. Така логіка української сучасності. Треба думати, що вона доведе його в кінці кінців до нової ліквідації „трагізму“, до реальної участі „в тій справі, якій він служив усе життя, справі соціалізму та повного вдоволення його народу“ (лист до А. Прикозька).

На кінці ще кілька слів про недавніх „однофронтовців“ Винниченка, т. зв. радикало-есерів. От що пишуть ті галицькі жертви шаповаливського „соціалізму“: „ми русимо від себе при сій нагоді ще раз підчеркнути, що наше становище до диктатури Рос. Ком. Партії, згідно її провінційної секції на Україні (К. П. б. У.) є наслідком не тільки (!) національної політики цієї партії на Україні, але також й цілого несоціалістичного, реакційного характеру. Ми ніколи не погодимося навіть з ультра-національною українською владою, коли вона буде триматися грубого насильства диктатури супроти українського працюючого народу.“

Загалом сказавши, плютава міщанська водичка стилю „Руля“, або „Роботніка“. Диктатура над пролетаріатом, терор, насильство і подібні пікчєвні фрази. Але одне цінне в тій тираді, що есери є проти кожної, хочби й суто чи ультра української влади, проти кожного революційного соціалізму, будь він „московський“ чи український. Тим панове з під стигу Шаповала бють в лице своїм давнішим беззубим наріканням про „окупацію“ і неправильну національну політику Р. К. П., яка мовляв сив невинних владенців понхала на шлях контрреволюції!

Від редакції.

Автор цієї замітки — комуніст і тому виступи Винниченка оцінює зі своєї комуністичної точки погляду. Можливо, що не з усіма висновками автора погодиться загал читачів Нового Шляху: однак редакція думає, що основні його думки знайдуть зрозуміння і дадуть товчок до річової об'янки поглядами. Тоді замітка сповнила своє завдання.

Б. Н. — Прага.

## Про ідейну безпринципність.

Відповідаючи молоді-есерівському „Життю“ на його статтю „Жертва ідейної безпринципності“, ми вступимо в нову фазу дискусії з Цесусом. Після того, як метод закрикування народжуючогося Донса потерпів нову невдачу, після того, як зброя донощитва і провокації адіскредитувала тільки Цесуса в очах нестрляного студентства, націоналістичні вожаки перейшли до нової тактики: вони пробують підкопати під ідейні основи нашого руху. Доказати, що „Долое Обєднання“ не має „нічого спільного зі соціалізмом і поступом“, виганяти його перед дефеанзивою як комуністичну організацію, а в очах студентського загалу, зокрема ж його соціалістичної частини, адіскредитувати як сменовехонську компанію — ось нова програма акції наших ворогів. Цесусівські хитруни знають добре, що кількарічною працею ми виховали собі свідомий гурт соціалістичної молоді, який ляг в основу нашого руху. Вони знають, що відібрати нам його, значить — відібрати нам усе. Ось чому в жовтоблакитному таборі настало перегрупування сил і чоловічий наступ закінчено ударом з боку — соціалізму! І нічого дивного, що в тому новому приступі воюючого націоналізму на наші позиції есеро-радикали одержали завдання ударного батальйону смерті.

Ми дуже владні відростаючим адептам відумираючого паростинства, що висували проти нас віразу свою найтяжчу кавчону, „літера“, „партію“, що при кінці минулого року сидів в П. рамени в Міжмар. Соц. Бюрі поруч таких „світличів міжнароднього соціалізму“ (слухайте! слухайте!), як білоруський народник Грив і російський есер Штейнберг; доктора прав, обдареного своєю „партією“ саною лектора

Недагогічного Інституту, голову Село-Спілки і т. д. і т. д. Сей есерівський Зевес кидє громи на Ділове Обєднання зі свого партійного Олімпу (адреса: Укр. Гром. Комітет Прага III, Шежікова 4). Говорачи про нас з прихриством і моральним обуренням, він, етичний соціаліст і принциповий ідеаліст, не може говорити інакше як про „жертву ідейної безпринципності“!

Ми будемо вскоротці мати змогу виказати документами, як виглядає ідейна принципність наших народників. Сьогодні зазначимо поки-що стільки: В дискусії, що велася колись поміж російськими соціалдемократами й есерами, Ленін якраз сям останнім закидував ідейну безпринципність, вказуючи на характерне явище, що програма цієї партії в наслідок її вічних ідейних „хитань“ не могла бути остаточно вредагована і вічно залишалася в чорновіку. — Наші-ж народники хіба не можуть жалітися на те, щоб з того часу ситуація ажінилася в їх користь (спеціально, коли говорити про програму!). Якраз навпаки! І тому п. Есер занадто примітивно облегує собі подолання коли намагаться приліпшити нам закид, зроблений його партії.

На всякий випадок варто послухати, як сей найбільший після шаповала соціаліст, а після Махна революціонер — з прийомами західно європейського політика, що кромі Сажбора і Праги вів ще побувати один раз в Берліні, — варто послухати як він перед дверми каварні Опера з кольосальним патосом і кровю підбігліма очима в аподиктичній формі продеклямує: „Ми, українська соціалістична студентська молодь, констатуємо огсам, що новостворена організація Донс, не має нічого спільного з соціалі-

лізлом та поступом; ми стверджуємо, що фактором, який покликаний агадану організацію до життя, не була ідейна боротьба з однієї сторони між представниками соціалістичної ідеї українського студентства, а з другої сторони між реакційним, буржуазно-думаючим студентством; фактично ж її основу лягли назадницькі, антисоціалістичні та хуторянські міркування цих одиниць українського студентства, які в своєму житті не приймали найменшої участі в соціалістичному русі. Підбадьорений бурини оплесками кетверенної від єврейських погромів петакорівської авдиторії, громкомівський трибуни люду понадає в екстазі, як задам де Теб „модерного європейського соціалізму“ починає пророчити: „... не ви (це про дописівців — прим. ред.) будете творити нову соціалістичну культуру, бо більшість з вас не прочитала ще в життю ні одної соціалістичної книжки“ (що за іншопуюча відвага і вневсненість!); міжкар. соц. студ. централь повстане, але „Вас, панове Дописівці в її рядах не буде“.

Шкода тільки, що наш оратор, давши себе захопити патосови пустоножних слів, призабув таку дрібничку, як історія укр. соц. студ. руху за останні роки. Аджеж не потрібно занадто великого напруження уха, щоб вичитати з неї, наскільки наївним являється погляд соціологів з пражського Інституту Промадознавства, вачебо наша організація повстала „на чуже замовлення“, а назадницьких і антисоціалістичних міркувань. Навіть єсерівським лідерам повинно бути відомим, що основне ядро Допис-а творять Драгоманівки, які з усіх легальних соц. студ. організацій однієї були і ще до нині не перестали бути носіями соціалістичної думки серед укр. студентства поза територією УСРР. Драгоманівки викликали серед цього останнього процес ідеологічної диференціації. Вони були тим чинником, що впливався, формував і поглиблював ідеї міжкар. революційного соціалізму, шляхом планової культурно-освітньої праці, шляхом агітації і пропаганди тих ідей, в безастанній боротьбі з усіма провами назадництва серед укр. студентства. На всіх з'їздах Цесуса Драгоманівки творили соціалістичний блок, проводили свою дію, вводили в націоналістичну боротьбу в кожному питанні студентського життя, робили сенсесії, вертали назад, як довго була це можливість переконувати загаль про правильність наших позицій. Та хіба-ж ви, панове єсери все те заперечите?! Правда, Драгоманівки опинилися в решті решт в наших руках, і се вас болить. Але хібаж ми винні, що розвій ідеї вперед, не назад?

Як раз із точки погляду розвою соціалістичної думки серед укр. молоді, дуже інтересно прослідити історію Драгоманівок взагалі, а пражської (де п. Єсер був членом) зокрема. Вона показує — і се можна ставити в формі закону — що єсери можуть мати вплив тільки в організаціях з дуже невизначеною ідеологією, звичайно на початку їх існування, та що впливи їх меншають відповідно до того, як дана організація охоплює, розроблює і поглиблює проблеми соціалізму. Трьохрічний білий ідейних змагань різних напрямків всередині пражської Драгоманівки показав цілковиту ідейну ізоляцію народництва. Усвідомивши собі цей факт, єсери виступили зі спільної організації, не подаючи навіть розумної причини такого вчинку. Се очевидно не перешкоджує етичному соціалістови писати, що ми „не змогли об'єднатися навіть із укр. соц. студентством для спільної боротьби за соціалізм“. Виказавши свою політичну й етичну пачотність, народники повернули назад в націоналістичний табір, ловити серед невиробленої публіки невинні жертви на аркан свого „революційного“ пустожества (і як показав останній з'їзд Профоруса, не без — усеїху, не зважаючи на євродимну заяву пана Е., що їх „думки не модні в теперішній час“!).

Сьогодні народникам не линається нічого кращого, як тільки закинути нам спекуляцію іменем Драгоманова: Драгоманов, ховляв, заводи існо й послідовно боровся проти всякого насильства, проти великодержавного централізму“.

Але що-ж таке визнавана єсерами диктатура трудових мас, як не насильство; що таке держава, як не форма організованого насильства? Не можна так необерозливо ставити закидів, пане Е., бо вони — як бачите — обосічні. Може ви хотіли сказати, що революційний марксизм, який творить ідейний зміст нинішніх Драгоманівок, не покривається зі соціалізмом Драгоманова. Признаємося до вини. Для нас пошана Драгоманова полягає у правильній оцінці його історичного значіння, а не в канонізації цитатів з женеєвської „Громи“. В основі світогляду Драгоманова лежить соціалізм дрібно-буржуазний, під капіталістичним оглядом недорозвиненої країни, соціалізм України більш половини століття тому назад. Революційний марксизм пішов далі соціалізму Драгоманова остільки, оскільки далі пішов на Україні розвій продукційних відносин за останню половину століття. В розвою соціалістичної думки на Україні, Драгоманов може вихідний, але ніколи кінцевий пункт. І коли організації соціалістичної молоді перейшли таку логічну для де-кого еволюцію від народництва до революційного марксизму, то вони (в студентському масштабі) тільки відхитили в області думання той природний процес, що відбувся в матеріальній основі України. Супроти цього назва Драгоманівки сьогодні не означає нічого кращого, тільки той факт, що ідеологічні організації укр. соц. студентства вийшли під світогляд Драгоманова, переживши його в процесі культ.-освітньої роботи у просту протилежність, однак ще не всі їх члени усвідомили собі в повній сьї діалектичну перемену. Закінчуючи сей процес усвідомлювання, ми вкорті придамо нашим організаціям назву більш відповідаючу їх сучасному змістові. Але се не буде ніколи висловом немани до імені Драгоманова, так як тепер не є спекуляцією з нашої сторони його вживання. Говорити про спекуляцію може тільки той, хто привик безсоромно спекулювати своєю совістю „етичного соціаліста“ на бірках міжнародної реакції.

Справа не в назві. Колиб ми, скажім, завтра відпустили народникам назву Драгоманівок, чи політика їх стане більш соціалістичною? чи перестануть вони цілуватися з подебрадськими монархістами? Думаємо, що ні. Дорікаючи нам за вихід в Цесуса, пан Е. питає: „чим прогрішив подебрадський з'їзд проти ідеї соціалізму та поступу?“ Характеристичне запитання! Фактом є, що на з'їздах Цесуса буває все подавляюча більшість націоналістів. Тому зовсім є природне, що всі резолюції, всі кроки з'їзду, так як і вся діяльність Цесуса просікнуті духом націоналізму. А в пана Е. виходить, що петлюрівці й монархісти вносять соціалістичні резолюції! Очевидно, що в ухвалах подебрадського з'їзду ніякого соціалізму не має. В Цесусі просто затратилася границя між чорносотенством берлінського монархіста Ковженікова, а „соціалізм“ наших народників. Ми спитали пана Е.: а що соціалістичного зробив подебрадський з'їзд, або хоч ви на цьому? Де ваш народницький блок, де ваша боротьба з реакцією в Цесусі, де зазначування вашого соціалістичного становища, де протиставлення його становищу націоналістів? Ні, панове. Наші організації, звані Драгоманівками, залишаються й на далі єдиними носіями соціалістичної думки серед зах.-українського студентства, де воно й не жило. Се факт. А вони являються основним ядром Допис-а. Се теж дуже важливий в даній дискусії факт, який ви так хитрувато замовчуєте.

Покликання до життя поступової студ. централізації являється організаційним завершенням того довгого процесу розслоювання укр. студентства, що проявлявся зразу в формі спорів за право горожанства самого слова соціаліст, в оснєвування Драгоманівок, охоплюючих з початку всі соціалістичні течії й розвиваючихся поступово в напрямі революційного марксизму, в об'єднанні всіх Драгоманівок на форумі Цесуса в один соціалістичний блок. Пряма лінія до створення поступово-соціалістичної централізації тут занадто ред'єсна, щоб не можна було її бачити. Не зважаючи на те, п. Е.

твердити, що наша „робота робиться на чуже замовлення“. Кожний шануючий себе дискусант, ставляючи такий важкий закид, повинен його довести. Жадасмо, щоб п. Е. зробив це додатково. Коли се не станеться, на його чолі зніметься нестерте тавро пікчемного брехуна!

Само собою розуміється, що в Дюссі багато ще не зовсім скрісталізованого елементу, з різних причин і нир симпатизуючого з ідеями „зайського“ соціалізму. В колі боротьби проти всякого нападництва ми виступили з націоналістичного табору те, що було найкраще: людей, що ще не є соціалістами, але симпатизують з нами й хочуть разом зі соціалістичною молоддю боротися за краще завтра. Може знайомий в сій масі дехто, що йде до нас із особистих міркувань. Але, але, п. Е., деж їх не має?! А деж якраз вашій „партії“ се найліпше знати! За Дюсса не бійтеся. Його ядро занадто сильне, щоб дати невіддільним особам викривити соціалістичну лінію централі. Суть справи не в особах, тільки в організації як цілості. І ви уживаєте в дискусії дуже негарного методу, коли зводите її на манівці негідних особистих нападів, на які ми не йдемо, замість того, щоб говорити до суті справи, не загальниковими фразами, але фактами й документами.

Дюсс організація широка. Вона охоплює значну частину політично не зовсім ще виробленого й określеного студентства. Э там і комуністи. Ми того не скриваємо, — ми гордимся тим. І тому саме не бажано собі, щоб різкі кулігани видавали імена наших найкращих товаришів до вжитку тайної поліції. Але саме тому, що Ділове Об'єднання, центральні широка з мільйонів соціалістичних ядром, яке називає її своє обличчя, вона не може бути організацією чисто-комуністичною а тим більше сменовеховською. Вона є організацією поступово-соціалістичною. Одначе послухаймо, як п. Е. доводить нам сменовеховство. Він каже: Дюсс „утворили і представляють“ особи, які по своїй дрібно-буржуазній психології тепер в моменті, коли українським трудовим масам не довелося стати господарем у своїй хаті, — вони протягом 24-гох годин перехрещують себе на соціалістів, щоб в такий спосіб примазатися до нових хлібодавців зі Сходу“; дописів у своїй політичній безрадності стали іграшкою... хвилиного настрою й пішли шляхом найменшого опору“. Але нашою есеріві хочеться і Дюсса охрестити зливою віх і проти „РКП“ поагітувати. Тому-то він одночасно говорить про „упадаючий тепер авторитет Комінтерна“, про те, що „новий європейський соціалізм“ „у своїй організованій масі виличився зі своїх очей; на що вказують факти розвалу більшовицьких партій в Зах. Європі“, та про те, що більшовики й на внутрішньому фронті „капітулюють поступово перед життєвою дійсністю“. Але коли так дійсно справа зається, то деж тут шлях найменшого опору: хто стане прихизуватися до такого „хлібодавця“, що вже капітулює? Або одно або друге ваше твердження, пане Е., мусить бути неправдою. І ще одно: що се за чудо, пане Е., що радянський уряд, ворожий — по вашому — трудовим масам, уряд неосоціалістичний і реакційний, заставляє людей міняти віхи якраз в сторону соціалізму?

Річ в тому, що може бути декілька родів сменовеховства. Може бути зміна віх не тільки в сторону „РКП“, але також і в сторону міжнародної реакції. Нир:

В 1920 році, коли розбурхане море революції грозило затопити цілу Європу, тоді ви так широко декларували про свою „солідарність з ПІ (тим зайським! — прим. ред.) Інтернаціоналом“, про необхідність вести „свою працю на платформі ПІ (московського — прим. ред.) Інтернаціоналу“; тоді ви з жестом одустили Льюдон заявляючи, що від вступлення в Комінтерн нас ділять властиво тільки формальні перешкоди (гл. перші числа журналу „Борітеся — поборе!“). Далі: постанови ЦК УПСР з дня 5. VIII. 1921, що зобов'язувала й пражську групу: „Партія визнає недовільною участь членів партії у всіх тах комітетах, організаціях чи з'їздах, які є націлені проти сучасного уряду радянської України“ („Б—п“ ч. 9. стор. 25). Резолю-

ції Закард. Делегації УПСР, винесені 5. IX. 1921, з приводу поведінки Чечеля на Україну: Закард. Делегація „з прихильністю констатує, що зайняті нею позиції і діяльність її за кордоном знайшли повне признание зі сторони вишнього органу партії, який, не зважаючи на її тяжкі умови, твердо стоїть на революційно-соціалістичних принципах, підтримує Укр. Соц. Рад. Республіку, осуджує всяку боротьбу проти сучасного ПІ уряду і своєю заявою про готовність прийняти активну участь в боротьбі з руйнівним Україну бандитизмом, кладе на членів УПСР обов'язок активно поборювати виступи справлені проти Рад. України“. І далі: „Вислухавши справоздання М. Чечеля про його безпосередні переговори з правлячими на Україні кругами, Закард. Делегація, констатує соціалістичність сучасного рад. правительства України і відсутність у нього антинаціональних у відношенні до українства тенденцій, вбачає в сій потвердження правильності зайнятого ЦК УПСР відношення до того правительства, як до соціалістичного правительства України“ („Б—п“ ч. 9. стор. 26—27).

Подано нами відношення есерів, зафіксоване в наведених щойно постановках ЦК УПСР й Закард. Делегації 1921 року, було також відношення пражської групи прибіжно до кінця 1920, і з нею вона зійшла при одній революційній хвилі. А пан Е. особисто? Адже він 1920 р. з'явився членом комуністичного гуртка, організованого сучасної пам'яті п. Думінов у військовому таборі в Дийч-Габлі. Коли Червова Армія вступала до Галичини із трьома томами винниченківського „Откровення в руках“, зовсім ніяк не співали в той час про „російські банди Муравйова“. Щойно тоді, коли світової революції похованулася нога під Варшавою, а для пражської групи почали бити золоті джерела п. мін. Гірен, ви почали говорити про те, щоб струсити з партії „лагул комуністичного засмічення“, „лакнутого й недозрілого партійними масами“ („Борітеся“ ч. 1. грудень 1921).

Не бажуючи стрітнутися зі закидом односторонності, ми напевне наводимо оцінку роботи наших есерів з боку тих осіб і груп, на які якраз п. Е. покликається. В Закард. делегації УПСР, де Грушевський грав роллю провідника, так говориться про пражських есерів та їх співників з винниченківської „Нової Доби“: „... в цих групах забуто ідеологічні підстави, положені в основу недавньої тактики, і неможливо для себе вчорашні оборонці єдиного комуністично-соціалістичного фронту зійшли на манівці угодовства і реакції“ („Б—п“ ч. 9. стор. 5). В листі члена Річійного до „Нової Доби“ пишеться: „Шукаючи Вами „спадкоємця влади на Україні“, метушня біля організації „єдиного революційного фронту“, — се є не що інше, як орієнтація на провал революції і на реакційну етихію“ („Б—п“ ч. 9. стор. 32). Так, напевне! Ви орієнтуєтесь на провал революції і на реакційну етихію. Се факт, якого не можна заперечити ані закрити.

Гістеричні вигукі про терор і окупацію, се тільки „ідейний“ плащик для наших нікчемних діл. Зверніться до свого-ж епіляника з „революційно-демократичного“ фронту, і ви почуєте, що всяке базікання про те, начебто рад. владу принесено на Україну з півночі на вістрях штинів — це „хвалькувата, поверхова неправда“. Без українських мас ніякі ідеалістичні штики ніякої влади не жайбні“. Кошикий голова Директорії пише: „гаранти, що приймали обіцянки дах будинку хуторяки — Центральної Ради, були наші власні, не з Москви привезені, належали вони нашим українським військовим частинам. І більшість більшовицького війська складалася із наших-же воєнків; оті наші полки імена Дорошенків, Сагайдачників, що стояли в Києві, вони нас тягли за коси й були чобітьми в спину“. А про кінця Директорії: „І не російський совітський Уряд витягав нас з України, а наш власний народ, без якого й проти якого, ще раз кажу, російські совітські війська не могли би зайняти ні одного повіту з нашої території“. Цей розділ української

історії Винниченко надписує заголовком: „Знову війна з власним народом“. Він відповідає також на оклик пана Е.: „Некжеж не ви були соціалістами й поступовцями тоді, коли ви зі зброєю в руці боролися з російськими бандами Гей. Антонова-Овсієнка, Мурзавіова, Брусілова і прочих...?“ Винниченко признається: „...ми, всі укр. керівні партії, були не соціалістами, а тільки демократами, республіканцями й національними революціонерами. Правда, ми всі називали себе соціалістами: соціалдемократи, соціалісти-революціонери, соціалісти-федералісти, соціалісти-самостійники... але се все були невірні назви“. „Ми настільки мало були соціалістами, що не допускали навіть думки про зруйнування буржуазної держави“. Коли Директорія випускала свою декларацію, на Харківщині й Полтавщині вже організовувалися повстанські відділи Селянської Спілки (під проводом, головним чином, укр. лівих есерів, пізніше званих „боротьбістами“), але вже не проти розбитої гетьманщини, але проти Директорії, яка порола селян різками, цілувала панам руки й лишала гетьманщину на старих місцях“. І нічого дивного, що проти такого соціалізму й повстав увесь працюючий люд України. Не була се війна Сов. Росії проти українських соціалістів: се була боротьба укр. працюючих мас проти власного дрібномишанства, сорокаліно кокетуючого то з антанськими штиками, то з шівецькою пікейгарбою. Чи мали право Рад. Росія прийти на поміч українським робітникам і селянам в тій нерівній боротьбі, чи повинна була спокійно приглядатися, як українське дрібномишанство, притягнувши собі на поміч нові корпуси імперіалістичних армій, затопить в ріках крові „мужницькі бунти“? Коли вибухне горожанська війна в Польщі — чи українські й російські працюючі маси мають ждати, доки польська шляхта при допомозі французьких розбійників не задавить революції польського пролетаріату, чи повинні в рішучий мент прийти зі збройною допомогою? Для кого з „модерних європейських соціалістів“ ся справа ще не лепа, той не понав азбуки соціалізму, той ніколи не зрозуміє, що таке принцип міжнародної солідарності працюючих.

На боці радянської влади стоїть сьогодні не тільки пролетаріат і пезажоке селянство України, але також вся укр. трудова інтелігенція; а в її рядах найвизначніші з колишніх членів УНР. У відозві трудової інтелігенції, за підписом бувших есерів, як Н. Христюк, М. Чечель, Ів. Штефан, М. Шрэм, О. Жуківський, говориться: „Створення на Сході Спілки Рад. Сов. Республік, що до неї ввійшла й Українська Сов. Рад. Республіка, дає цілковиту гарантію забезпечення національного розвитку трудящих мас України, також забезпечує на ній політичну владу... На різних ділянках життя, народного господарства, кооперації, науки, виступає — працюють тисячі робітників, широко виданих справі творення нових форм життя, що повстають на руїнах капіталістичного світа... Нехай не сподіваються на нашу підтримку ніяка укр. контрреволюція чи закордонна, чи тутешня. Зі зброєю в руках в одних лавах з робітниками й селянами України, за керівництвом Рад. влади й Комінтерну захищати-жемо нашу Радянську Батьківщину від усякої інтервенції“.

Тільки за активною підтримкою робітників, селян і трудової інтелігенції Рад. Україна змогла досягти таких колосальних успіхів на полі економіки й культури за останні роки мирного будівництва. Не в силі закрити цього факту панове есери, відшукують на спілку з трудящими аномалістичну теорію стихійності, приписують до способу думання тугоумного мішуха: „Навіть — мовляв — тепершні окупанти України під стихійним напором позитивної єдиності та активності укр. трудових мас, щоб вдержатися при владі, капітулюють поступово перед життєвою дійсністю, перед неможливим народним бажанням волі“. Дуже глибокоумна теорія! Вона тільки не в силі пояснити, чому перед тою самою стихією не капітулюють таксамо польські, румунські,

чеські окупанти на землях Зах. України, а зокрема польські в Галичині, яка має за собою більш половини століття національно-освідомлюючої праці.

Особливу цінність в монументальному „творі“ п. Есера представляє собою його погляд на сучасну міжнародну ситуацію. Ледви чи можна було би згадати донебудь більш примітивне розуміння діалектики суспільних процесів. Перехідна стабілізація капіталізму на конт. працюючих, унаслідок революційної хвилі на континенті, чарове ослаблення ком. партій Зах. Європи, необхідне і вонсім природне для кожної революційної групи за небезпосередньої революційної ситуації — для нашого лектора се остаточний унаслідок „зайського“ соціалізму. Шлях до соціалістичної революції, повний глибоких перебоїв і різких поворотів, шлях безпосереднього революційного напору і передшок, частинних поразок і побід, в його очах прямий і гладкий, як шлях здобування фондів українськими і російськими народниками від чеського правительства. Передчасна наша утіха пане Е.! Революція ще не задалена. Вона тільки відкладає, набирає свіжих сил, готується до нового удару. Ви чули щонебудь про Китай? Ви чули щонебудь про Мароко? Про акутний процес лівини серед англійського робітництва? Горе вам. Се підсмажуються ближче вогневої полони нові резерви „зайського“ соціалізму!

А колиб навіть вплив Комінтерну дійсно унаслідок — якби ви були дійсними соціалістами, чи вам з того тішитися на спілку з Цанковим і Чемберленом? Чи унаслідок комуністичного руху зів'яби колинебудь Грушевського з Шаповалом або Шаповала з вами?

Ні, панове! Кому дорога справа світової революції, той, в момент розгулу чорної реакції, стане ще ближче підчервонити прапор революційного соціалізму, так як се зробила УКП, що — по ваших словам — „гуртує в теперішній час цілий ряд найдейніших одиниць укр. трудового народу“. На консолідацію капіталізму в Зах. Європі, на шибениці і роєстріли в Болгарії, Румунії, Польщі і Естонії, на ваш ганебний перехід з табору контрреволюції, УКП відповіла беззапастережним переходом в ради КПБУ.

Ми не маємо часу спинятись довше над сею „модерною“ оцінкою міжнародної ситуації, тому перейдемо до дальших закидів на адресу Донса. Вискочивши на чистоту соборництва, збитий з емігрантських дощок, п. Есер обвинувачує постанову студ. централу в галицькому сепаратизмі. „Окремішність галицьких інтересів — се головний пункт усього міркування Донса.“ П. Есер твердо переконаний, що наша „організація“ взяла на себе негідну роль Назарука (бувши укр. народник, явля гетьманець — прим. ред.) і прочих галицьких сепаратистів, відновити на ново галицький патріотизм серед своїх кращих на еміграції і в краю. Розцілювавшись на знак вічної згоди з петрушевичівською УАГ на форумі Цесуса, колишній полковий ад'ютант в дайчгабедського табору в святому обуренні зляда обвинувачення, що ми витягаємо „з емігрантського смітника відому всім галицько-офіцерську ідеологію, що виконувалася по петрушевичівських таборах Чехословаччини, ідеологію окремих інтересів галицької інтелігенції, яка спирається на шкурних хвилях аристократичного студентства Зах. Земель України“. Не треба додавати, що нашому ідеалістові, приходячись червоніти зі сорому з приводу цього найповнішого плоду укр. студ. бездіяльності. (А ми вже спільно були думати, що есери, після есків від ультра-революційних захватів до совісної співпраці з націоналістами, після доносів до чеської поліції, після фальшування чужих підписів і цитат, після заходів перет чеським міністерством, щоб відібрано людям допомогу за те, що ці посяють мати децю відмінні погляди від них — ми готові були думати, що після цього вони вже перестали червоніти!). В нашій дискусії проти Цесуса ми доказували на цілому ряді фактів, що він являється сьогодні чистоемігрантською організацією та що ціла його політика іде

в розрізі з інтересами краевого студентства. Замість того, щоби полемізувати з ними по суті, збивати доказ за доказом, опрокадати факт за фактом, есерівський професор уважає вигіднішим для себе почервоніти з досади, крикнути про галицький сепаратизм і точку. Пане Е! Чи правдою є, що після нашого виходу Цесус рішив давати лише 20% зі своїх доходів для краевого студентства, а прочих 80% ужити на емігранції? А коли правда, то що це означає? Чи той факт, що ми назвали аноніми зі студентством Рад. України — це доказ нашого сепаратизму? Чи неохота з вашої сторони палатати такий звязок — це доказ нашого соборництва? Чи кокетувати чисто-емігрантську лінію в політиці Цесуса се галицький сепаратизм? Чи може емігрантський сепаратизм таку лінію переводити й обороняти? Ви представляєте справу так, начебто згадані 80% передається українським бездомним студентам у Празі, Відні, Берліні, Давидові, Загребі і прочих містах Зах. Європи. Вистарчить поглянути на касовий звіт Цесуса, щоб переконатися про неправдивість вашого твердження. За час 25. VI. 24—30. IV. 1925 пішло на допомогу студентам 31.290 К.с., тоді, як урядовці Цесуса з'їли 71.191 К.с. Студ. Вистанк ч. 6. стор. 10. А останній з'їзд Цесуса ухвалив не давати допомоги взагалі а всі доходи ажитувати на міжнародну агітацію й пропаганду. Одначе п. Есер відбирає нам право взагалі говорити в тій справі, тому, що не бачим „до тепер найменших починів зі сторони теперішніх добродіїв галицького студентства у справі добросовісної пошочки невідрадному положенню краєвих товаришів“. По перше: пражська Драгоманівка дала свого часу почин до збирання 25-коронного податку на поміч краєви й верши себе оподатковувала. По друге: наведений закид зробив Цесусові Доне в цілому, себто зорганізоване в ньому студентство, а першу чергу з краю і вводити свою оборону до нападів на пражську Громаду — значить викручуватися сіном. По третє: тут не йде о якусь спеціальну допомогу, тільки о такий чи иний розподіл членських вкладок Цесуса; а такі пражська Громада платила і вже з тої простої причини, має право висловлюватися в даному напрямі. По четверте: на потреби Донеа в краю Закарп. Експозитура вислиза до тепер зі своїх мінімальних фондів 116.5 дол. (гл. касовий звіт, стор. 29).

Переходимо до останньої справи, для нашого опонента найбільш неприємної. В першому числі „Нового Шляху“ ми сказали, що пражська група есерів лікує свій ідейний туберкульоз золотими інекціями п. Др-а Гурси. У відповідь на це п. Есер, не стративши резону, відповідає: „Потіштесь, панове редактори „Нового Шляху“, хоч цим нашим наклепом, в який ви самі не вірите, а тих більше не повірять в нього краєве студентство Західної та Великої України“. Під золотими інекціями розуміли ми ту до міліонових сум доходячу „підпору“, що й через кілька літ отримувала есерівська „партия“ від чеського міністерства аграр. справ у формі „підтримки“ Грошкою і Село-Силією. Се так загально відомо серед укр. громадянства річ, що ми навіть не сподівалися в тій справі ніякого спротиву.

Одначе п. Есер з питою собі „смілістю“ назвав наш закид наклепом, в який ніхто не довірить. Але п. Есер учений чоловік: він опрокидає навіть такі наклепи, в які ніхто не вірить! І дуже цікаво опрокидає (науковим методом)! Він питає: „Чи наш великий учитель, Михайло Драгоманів, ... чи він був також буржуазним агітатором?“ Ми про гарбузи — пан Есер про образи! Коли Драгоманів буржуазним агітатором не був — чи се значить, що ви ним не є? Пан Есер питає: „чи Укр. Ком. Партія (україністам) ... дає міжнародня буржуазія золоті інекції?“ Очевидно, що ні. Але чи се значить, що вона в ах таких не дає? Ні, пане Есер! Ви не закривайтеся за других, тільки скажіть просто: як ви зі становища „етичного соціаліста“ дивитесь на той факт, що ваша група так довго брала гроші від буржуазного правительства? Як ви дивитесь на те, що поміч нас сидить в Цесусі довірчий польського посольства п. Наріжний і люде з „революційного комітету“, що подавали намі списки, як списки комуністів комісареві поліції? Що ви скажете на фальшиванні цитатів і підписів нами й вашими „партизанами“? Чому ваші народники творять в Цесусі і Профорусі єдиний фронт з фашистами й монархістами після того, як з'їзд радикальної партії з дня 1. лютого 1925. ухвалив від пресією наших емісарів зректися співпраці з буржуазними партиями, і радикали зачали переводити сю ухвалу в життя з нагоди голодної акції? Коли ви не даєте вичерпуючої й прямої відповіді на поставлені нами шойно запити, покажете себе трусом, що ганебно втік з поля дискусії.

Ми старалися внести більше світла в затронуте Есером питання ідейної принциповості деяких політичних угруповань. Щоб вичерпати тему як слід, потрібно було би розгорнути цілу живучину есерівської партії, проаналізувати поодинокі проекти й програми в їх зв'язку з шоденною практикою, прослідити взаїмовідношення всіх її течій, зміряти амплітуду хитань сеї партії від комунізму до нетолерівщини, звінці подивитися за нігті пражській групі, сьому осінньому плодови українського народництва. Сьогодні ми дали лише декілька даних сподіючися, що дискусія розвинується і ми будемо мати змогу видигнути нові річі на денне світло. Поки-що маємо до есерів побажання, щоб на будуче давали більше фактів, конкретного розбору даної теми, а жешне сентиментальної лірики. Ми твердо переконані, що сильними силами нам всеж таки вдасться знайти дійсну жертву ідейної безпринциповості.

Ми, українська соціалістична студентська молодь констатуємо тим, що новоутворена організація Доне не має нічого спільного з соціалізмом та поступом; ми стверджуємо, що фактором який покликав згадану організацію до життя, не була ідейна боротьба з одної сторони між представниками соціалістичної ідеї українського студентства, а з другої сторони між реакцією буржуазно думаючим студентством; фактично в її основу лягли націоналістичні, антисоціалістичні та хуторянські міркування тих одинок українського студентства, які у своєму житті не приймали найменшої участі в соціалістичній русі.

Точан.

## Новий „подвиг“ пет.порівських еседеків.

В половині вересня появилася в органі У.Н.Д.О., „Ділі“, стаття „про українську справу на конгресі II. Інтернаціоналу“ в Марсєйлі. Стаття ся, хоч не підписана, вийшла, по словам редакції „Діла“, з кутів української соціал-демократії, себто кількох емігрантських недовитків колишньої У.С.Д.Р.П. Зміст її настільки цікавий, що не зашкодить познакомиться з нею читачів „Н. Шляху“.

Вже сам факт, що українські еседеки шукають для своїх статей приставища в Ділі — дуже характеристичний (Єж в Галичині „соціалістичний“ громадський Голос)

Ворона до ворони сідає. Але ще дільше характеристичний „комерсанта-приказницький“ тон статті, дипломатична наївність пп. Безшалка, Старосольського, Мазени і Маргоса, з якою вони пропонують „нації“ свої „соціал-демократичні“ послуги.

Стаття звальовує подвиги українських „соціал-демократів“ в Марсєйлі. Читаючи про ці подвиги, так і пригадується огидлива самохвальба Цесуса про оборону української справи на міжнародній арені. Задача українських „с.-д.“ в II. Інтернаціоналі обмежується виключно до оборони

української справи та „інформації чужинців“. Про соціальні потреби та завдання робітництва, вони не балакають ні словечка. Вони й досі чують себе міністрами У. Н. Р. і через призму того „міністерства“ оцінюють свій „соціалізм“. Ціла стаття просто диме грубошкірим націоналізмом. Навіть Безпалко, чи инший соціал-революціонер, увесь час переконує галицьку вузькоколобову націоналістичну публіку про те, що У. С. Д. Р. П. головним своїм завданням вважає „українську справу“ в розумінню Діла, що У. С. Д. Р. П. має „заслугу“ перед „нацією“ і т. инше. Звідси ті львівські і смішні замітки про те, що звіт про Україну появився також в англійській і французькій мові (страх!), що його виготовлював сам секретар Інтернаціоналу під проводом „дра Адлера“ і т. д. Дуже комічне колупство, яке одначе нічого не домагає і нікого не переконує. Коли завданням української делегації в Марсєйлі була лише „інформація чужинців“ і „оборона національної справи“, то чи не краще було вислати п. Федорівца та В. Бачинського? Вони ж патентовані „інформатори“!

Але ні. У. Н. Р. не була єдиним завданням Старосольських. Друге — далеко важливіше завдання — було робити штаб-квартиру для Р. Р. С., грузинських та російських меншевіків, словом для цілої соціал-львівської спілки проти С. С. Р. Р. Тут зважила приміненню приповідки: „рука руку мие“. В Марсєйлі відбувся формальний торг, при якому українські еседеки продали знов свою честь „за дірку в обаріпка“. Українські с.-д. продекларували кілька фраз про „окупацію України імперіалістичною Москвою“ і дали для Р. Р. С. „аргумент“ проти більшовиків, а Р. Р. С. зате „признала“ українським еседекам самостійну У. Н. Р., nota bene поза межами сучасної Польщі. Загалом кажучи — торг, при якому обидві сторони нічого не втратили; У. С. Д. Р. П. не втратила давно втраченої соціалістичної честі, а Р. Р. С. „подарувала“ чужу державну територію.

Щоб не бути голословним, наведу кілька місць зі статті в „Ділі“. Що кладуть собі в головну заслугу п.п. Старосольський і Безпалко?

„Конгрес рішуче виступив в обороні народів, поневолених договорами та рішеннями конференцій амбасадорів.“ Прекрасні слова, але на жаль трохи туманні. Як виглядає та рішучість II. Інтернаціоналу, видно з його постанов про т. зв. „східні питання“. І так марсєйський конгрес говорить у 3 точці своєї резолюції: „С. Р. І. жадає права самовизначення для всіх народів відданих під чуже панування всіми мировими договорами від р. 1918, як і рішеннями ради амбасадорів; так само для народів радянського Союзу, котрі здобули підчас революції свою державну незалежність „як Вірменія, Грузія, Україна та инші“. Виходилоб, що Безпалко має чим хвалитись. Одначе, се булоб передчасне припущення, бо як побачимо далі, „право самовизначення“, обіцяване соціал-патріотичним „Інтернаціоналом“ є дуже специфічного ґатунку. І так конгрес у 1. точці заявляє: „Інтернаціонал виступає без застереження за право новостворених держав на їх вільну та незалежну еґзистенцію“. Дуже цікаве і характеристичне тут слівце „без застережень“. Що воно значить? А те, що II. Інтернаціонал не ставить ніяких застережень, що до державних меж Польщі, Румунії, Чехословаччини, иншими словами — підтримує на ділі імперіалістичні загарбання польської, румунської і чехословачської буржуазії.

Далі цікаво й те, що відносно Польщі, Румунії, Чехословаччини II. Інтернаціонал не грається туманними фразами про „право самовизначення“, а говорить просто про державну їх еґзистенцію.

Найцікавіше вісниця те, що „право без застережень“ відноситься лише до „новостворених“ волею антантського імперіалізму — „держав“. З якимиж „застереженнями“ треба розуміти попередній 3-тій пункт?

Ніяких застережень не ставить II. Інтернаціонал відносно Грузії, Вірменії та Радянської України: се і так чуже добро. Але „застереження“ зараз видають, коли йде

мова про Зах.-Україну, Зах.-Білорусь, Буковину та Бессарабію, Підкарпатську Україну. Як виглядає тут се „застережене право“ на самовизначення народів, поневолених мировими договорами та рішеннями конференцій амбасадорів, видно з продовження 3-го пункту: „С. Р. І. очікує (!) від всіх членських партій, що вони будуть чесно захищати права національних меншостей, себто для компактно поселених національних меншостей“ (як Українці та Білоруси в Польщі) „будуть жадати автономії“, (якої? тут велике поле для витарства!) „а для дрібних меншостей“ рівноправності й свободи уживання своєї мови, як також розвитку своєї школи та культури“.

Виділо нині з мішка. Застережене „право самовизначення“ — се не право на державне існування, на відділення від Польщі, Румунії та Чехословаччини, а лише „право“ на автономію в Польщі й Румунії, а що до Чехословаччини, то там навіть автономія не по цутру чеським соціал-патріотам, як се видно зі звіту секретаріату II. Інтернаціоналу, який цитує автор статті в Ділі. Обговоривши положення Українців в Галичині та Радянській Україні, секретаріат II. Інтернаціоналу зазначає: „Такі положення означає продовження боротьби за культурну автономію та національні права українських меншостей під польським та румунським пануванням. З другої сторони, Рад Україна, хоч одержала нову культурну автономію, але перебуває під більшовицьким, до певної міри, (не цілком сам повірив Адлер, п. Старосольський!) чужонаціональним пануванням“...

Про Чехословаччину й Підкарпатську Україну — ані словечка! Не дармо-ж У. С. Д. Р. П. животіє зі стипендій чеського уряду! Але крім того з „права самовизначення“ зробилася „автономія“, а з автономії (територіальної, якої домагалися від Австрії українські еседеки ще перед війною-сором Вам, п. Старосольський!) — т. зв. „культурна“ автономія та „признання національних прав“.

Таким робом резолюція II. Інтернаціоналу відносно України вичерпується такими постановами: 1) II. Інтернаціонал признає „без застережень“ державне існування сучасної Польщі, Румунії та Чехословаччини; 2) II. Інтернаціонал признає українським еседекам „право“ повалити У. С. Р. Р. та збудувати — шануючи теперішні границі Польщі та Румунії — на її місці т. зв. У. Н. Р.; 3) II. Інтернаціонал очікує від Р. Р. С. і румунських с.-д., що вони жадати будуть „національних прав“ і „культурної автономії“ для Зах. України та Буковини.

Ворона до ворони сідає. Петлюрівський соціал-демократичний акраїзм місце в угодовським У. Н. Д. О. Але так самим нема й місця серед працюючого люду Зах.-України. Даремно жалуються панове з У. С. Д. Р. П., що „галицька соціал-демократія (до Тебе піють Льве Ганкевичу!) не бере участі в робітничому Інтернаціоналі“. Галицької соціал-демократії нема. Пролетарський і соціалістичний елемент із У. С. Д. П. знайшов собі шлях до комуністичного Інтернаціоналу; а соціал-зрадницькі лідери У. С. Д. П., сі „генерали без війська“, спекулюють на красну конюкттуру“. Араге, Безпалко! Даремно скавуліти, що „без сумніву від цього терплять не тільки інтереси робітництва, але й ціла українська справа“.

Українська справа — се справа далеко вища від брудних міністерських спекуляцій в У. Н. Р. ... Українська справа — се така велика справа, зади якої борються мільони працюючого люду України, будуючи з тяжкими зусиллями свою радянську Республіку. Се справа соціальної і національної свободи, се не У. Н. Д. О., ані не У. Н. Р. ...

Але сего ніколи не зрозуміють офіціанти капіталізму — Безпалки і спілка!

Незвичайно характерно, що найзавзятіші анархісти фабричного систему не вміють проти вської загальної організації суспільної праці навіть нічого гіршого, як те, що вона переїжджала би ціле суспільство в фабрику.

# I. Матеріали і документи.

## До Ділового Об'єднання Поступового Студентства Зах. України та Еміграції.

Шановні Товариші!

Ознайомившись з Вашою працею по надісланих до нас матеріалах та Ваших друкованих органах, ми з великою радістю визначуємо значний зріст Вашої організації, зріст організованості українського студентства на кордоні, яке стає зареа на шлях суспільної боротьби робітників та селян.

Історичний хід подій поставив в наслідок Жовтневої революції буржуазію і пролетаріат на різкій боці барикад, привів до перемоги робітників та селян України, які спільно з російським пролетаріатом будують нову в світі соціалістичну Республіку Рад. В цій тяжкій боротьбі дуже велика роль українського студентства підтримала робітників та селян, що ведуть цю боротьбу. Одураче і засліплене, воно йшло за дрібно-буржуазними партіями, які отрутує шовінізму та націоналізму отруювали свідомість відсталих шарів селянства, працюючої інтелігенції й українського студентства. Українське студентство цим селян повинно було підтримати контрреволюційну роль і революції. Потрібно було кілька років, щоб зріст відродження робітничо-селянської країни рівночасно та продовженням руйнування капіталістичного світу, щоб порушила армія дрібно-буржуазних ідеологів інтелігенції, після ганебного акту приєднання Зах. України до шкідливої Польщі, відкрили очі українському студентству, показали йому шлях боротьби разом з робітниками і селянами за світову соціалістичну революцію.

Організація ДОПСА свідчить, що українське студентство в своїй найкращій частині встало на цей шлях. На Вашому шляху Ви будете мати багато перешкод. Вам доведеться витримати важку боротьбу з тими, хто, прикриваючись іменем українського народу, творить свою контрреволюційну справу. Вам потрібно визволяти українське студентство з під впливу різних закордонних натюротів. Вам же доведеться вести роботу над собою по засвоєнню марксистсько-ленінського вчення, яке Ви зможете нести в маси робітників та селян. Ми маємо тверду надію, що ці завдання Ви зможете виконати, що Ви твердо підете по заповітах Ілліча. У Вашій праці, у Вашій боротьбі, пролетарське студентство України має підтримку.

Ми одержали відомості, що на майбутньому з'їзді С. І. Е., так званій Цесус, збиратимуться знит питання про ірригон його членом С. І. Е., як представника українського студентства. Не давайтесь на те, що ми не входимо в ознак з С. І. Е. до того часу, поки там намагаються членами контрреволюційної студентської організації з емігрантських необхідностей, ми вважаємо за необхідне заявити наш протест перед С. І. Е., з приводу того що кулка емігрантського світу, виклинутого робітниками та селянами з України і об'єднана Цесусом, намагається інтегрувати під іменем українського студентства. Ми рекомендуємо Вам заявити С. І. Е., що єдиний представник українського студентства є Ц. В. Пролетстуд на Україні. За кордоном представником українського студентства ми вважаємо ДОПС.

З товаришеським привітом

Центральне Бюро Пролетстуду при ВУРС.

## Резолюції краєвої конференції Дюпса.

У . . . . . 4. VI. 1925

Переглядаючи найважче односторонню працю краєвої централі та закордонної експозитури Дюпса, краєва конференція констатує:

Висхідні діяльності обидвох тах осередків за цей час не є такою, як треба було їх сподіватися: поміж причинами цього, — поруш провів неорганізованості, некоординування односторонніх заходів в певних напрямках, переваги Експозитури над Централію і доклади навіть легковаження потреб та справ Дюпса через різні чинники, — є тех причина об'єктивного характеру: в краю дотеперішнє обмеження діяльності на У. В. III, неясності, противенства і хаос в організаційному житті українського студентства З. У., — за кордоном надто відносно зв'язок поодиноких організацій Дюпса поміж собою і невідповідності їх Експозитурі Дюпса.

З окрема Експозитура, в справах обслуговування тісних зв'язків із студентством У. С. Р. Р., не станула на висоті свого завдання.

Маючи на увазі успішність організаційних форм Дюпса в краю і поширення середовища, в якому він працює та переорганізування централі, кр. конференція доручає Централі і Експозитурі розпочати негайно підготовку тісного, дружнього співпраці Дюпса З. У. і Ц. В. Пр. Ст., на таких підставах:

1. Для заповнення успішної діяльності Дюпса виробити і устійняти правильні форми організованої співпраці пролетарського і неможливого студентства З. У. об'єднаного в Дюпсі з прол. студентством У. С. Р. Р., а-ріалізувати в Ц. В. пролетстуду в Харкові.

2. Краєва Централія виготовити всі відповідні матеріали, потрібні для шкорого і успішного переведення свої співпраці і подбає

за відправку листами до 2 (двох) місяців делегати Дюпса в Харків із завданням, там на місці вирішити пильн. форми й умовини співпраці тих двох організацій, згідно з життєвими інтересами об'єднаного в їх студентства, на користь працюючому населенню З. У. і У. С. Р. Р., та відповідно до вказівок Централі — в напрямках: організаційному, культурно-освітальному та видавничому і високої мисл. допомогою практичній, об'єктивно корисній праці студентства З. У., згуртованого в Дюпсі.

3. Висхідні цих переговорів мають бути предложені Загальному З'їздові Ділового Об'єднання Поступового Студентства Західної України й Еміграції, що відбудеться осінню с. р.

Висхідні відомості про скликання свого З'їзду подати внодонні Централі Дюпса.

4. Кр. конференція закликає Експозитуру вжити всіх засобів і шляхів для того, щоб пильні делегати промислити шлях до визначеної цілі.

5. Для створення і підтримання тісного зв'язку пролетарського і неможливого студентства З. У. із пролетарським студентством У. С. Р. Р. і других союзних соціалістичних республік, намічується відправка постійного представництва Дюпса при ЦВРСт-а. Підприємство цього порушить наші делегати на місці.

Кр. конференція доручає Централі скликати Загальний З'їзд Дюпса З. У. в см. не пізніше трьох (3) місяців по поверненні делегати.

Кр. конференція закликає всі організації Дюпса поза межами нинішньої РП. урівноважити і налагодити зв'язки і взаємодію між собою і до Експозитури — в інтересі їх самих, продуктивності праці та для добра і успішного розвитку краєвих організацій.

Організації Дюпса на території РП. вноситься в Централію безпосередньо; всі інші організації Дюпса поза межами нинішньої РП. тільки через Західну Експозитуру і всі вони є її відділеннями.

Конференція доручає Централі виготовити до тижня, рахуючи від дати цих резолюцій:

а) відомості до Ц. В. Пр. Ст-а, спілки студентів громадян У. С. Р. Р. і до Зах. Експозитури Дюпса в справі поїдки пильної делегати: уможливлення і об'єднання її впади.

б) Заван до працюючих мас — громадянства У. С. Р. Р.; в йому висувати важке становище трудячого населення З. У. і неможливого студентства та молоді свої країни і, відкриваючи розумнішу зусилля нововведених і бажання вчитись під братів на сході, як скінчити майдани соціальної і національної неволі — прохати допомоги для нас в боротьбі за визволення і за визину для цього передумову: за освіту і свідомість в боротьбі з національними і класовими ворогами працюючих мас З. У.

в) відомості до всіх видавничих по всій Україні поза її межами, з призначенням допомоги нам літературою і виданнями всіх напрямів для користування при революційно-освітній праці серед народніх мас З. У.

Кр. конференція Дюпса визнає всіх товаришів, котрим уже нічого більше робити за кордоном, що покінчили свої студії, — вертати на З. У. для практичного використання здобутого знання і освіти при рев.-і громадській праці на території З. У.

Конференція доручає Експозитурі виготовити для свідомі за користування в потребі силеси тих тт., що покінчили вже або саме кінчають студії, з особливим значенням тих тт., що користали або користуються допомогою з громадських грошей.

Для П. З. З. У. утвориться окрема: ПЗ. Експозитура Дюпса, з огляду на особливі позитивні, економічні і освітні труднощі, в котрих живе неможливе студентство П. З. З. У.

Конференція визнає студентство Дюпса знервувати туди пильну увагу і подбати за всебічною допомогою нашим товаришам — молоді ПЗЗУ.

Організаційній комісії Централі доручається скласти в порозумінні з Експозитурою та Управою Дюпса освітній текст статуту Дюпса, правильники праці комісії, реґуляції З'їзду і всі ці проєкти предложити З'їздові Дюпса.

Культурно-освітній комісії має обов'язок виробити основний план революційно-освітньої праці серед молоді та широких народніх мас, використовуючи при тому всі існуючі можливості для такої праці в нинішніх умовах і предложити цей план готовий З'їздові Дюпса.

Відносно культурно-освітньої діяльності.

1. Одно із головних завдань Дюпса, як молодечої радянської організації, — се культурно-освітня праця в революційному дусі, так в самій організації для її членів, як теж і поза нею: між селянськими і робітничими масами. Се праця має бути лита в основу діяльності Дюпса; сею діяльністю обумовлена в першій мірі діяльність існування і життєдіяльність Дюпса як організації, що має видатно причинитися до виконання рідні революційно свідомих робітників для роботи серед працюючого населення З. У.

П. Рольови відсуваю історичної култь. — освітньої праці Дюпса в краю, конференція стверджує, що результати її були досі

мінімальні і то наслідком важких умови домішного характеру, не теж і за малої допомоги Закарпатської Експедитори, хоча с останні працювали в кращих умовах і розпоряджались більшими засобами, чим Центральні в краю.

III. Краєва конференція звертає увагу Централі на ясне скляння і доручає новонабраній її ексекутиві повести головну діяльність в тому напрямі, спираючись на наступні постанови:

1. Ін культурно-освітній праця Донса, тобто: виготовлення плану праці, практичне ведення і виконання його разом із відповідальністю за стан і розвиток цієї діяльності Донса, переходить на майбутнє до окремої культурно-освітньої комісії, складеної з трьох членів. Один з їх завідує роботою серед середньоскопської молоді, другий керує справами В. Ш., третій веде реві. — освітню працю в широких масах працюючого населення; виділяючи його з під впливів „освітньої“ системи, монополізованої укр. дрібнобідняцькими, націоналістичними і клерикальними колами.

Примітка: за зміст, напрям та доцільність праці культ.-осв. комісії відповідає, звичайно, ексекутива Централі в краю. К. О. комісія має право кооптувати собі співробітників на відповідальність голови комісії.

2. Один із референтів к.-о. комісії, як її представник, виходить з усіма правами до ексекутиви Централі, аби інші жили в її дорадчий голос.

3. Ціла к.-о. акція ведеться систематично, відповідно до життєвих потреб та умови освітнього та інтелектуального рівня тих чи інших код, для котрих в даному випадку призначена. К.-о. комісія, йдучи на наміри, наміченими пр. конференцією, мусить як найшвидше перевести в життя наступне:

а) виготовити і пильніше виготовляти постійно потрібну кількість рефератів на економічні, суспільні, політичні і др. теми і про актуальні питання з цих ділянок. Ці реферати призначені на користування поодиноких гуртів, секцій чи відділів Донса, повинні бути правдиво розкриті в потрібні чи як підручна допомога в систематичній праці на місцях.

б) в жовтєво найкоротшому часі організувати при Централі бібліотеку, з котрої з часом відділюють ся т. зв. літучі бібліотеки для обслуговування потреб на місцях.

IV. Виділяючи „Нового Шляху“ як періодичного органу (щомісячника) Донса ЗУ. і см. необхідно продовжати і то за кордоном, а огляду на відносини в краю (цензура, технічні труднощі і др.)

В йому, крім статей теоретичного характеру в популярній формі, слід подавати матеріали про життя і працю радянського студентства У. С. Р. Р. і ЗЗУ, як теж статті і матеріали про фінансове виховання: спорт, пласт і ин.

„Новий Шлях“ мусить в першу чергу обслуговувати студентську молодь Західної України.

V. Краєва конференція доручає ексекутиві і Централі в краю поробити заходи біля заспокоєння спортивних організацій робітничої молоді, маючи на увазі велике значення таких осередків, що виховуватимуть пролетарську молодь, досі втрачану до дрібнобідняцьких спортивних організацій, де її — неспокійно на зовні — обробляють в реакційному дусі і використовують націоналісти для контр-революційних цілей.

VI. Краєва конференція Донса звертається з горячим закликом до всіх братніх організацій і до тих, що співчують нашим цілям та праці — а особливо до пролетарського студентства і громади У. С. Р. Р. на всі люди допомагати краєвій Централі Донса, а вже з окрема допомогти її революційно-освітній діяльності серед молоді працюючих укр. нас на ЗУ.

## Резолюція конференції в А.

### 1. Резолюція в справі У. В. Ш.

Зі зростом угодницьких тенденцій серед політичних груп українського дрібнобідняцтва Західної України, зважає находити собі чим раз то нестерпиміше думка серед його про нечесність ліквідації існуючих дотепер недержавних У. В. Ш. у Львові — як організації, що в час гострої чим тенер опозиції націоналістичних партій до польського уряду (1921—1923 рр.) в розумінню націоналістів опинилася не серйозним аутсом для авторитету урядових устунк від польського уряду, а нині являється для них (націоналістів) тільки небезпечною для революційного збачення від законного шляху боротьби з польським урядом, котрий то шлях зараз намічений офіційно план.

Ліквідацію тих недержавних У. В. Ш. пореподать дрібнобідняцькі партії З. У. „нишком-тишком“, прикриваючи це неіснуючими аргументами в роді браку фінансів, тощо — лякаючи виступити з тим навіть перед власними дрібнобідняцькими масами (чительство, студенти, заложники сезону), не розкривати своїх угодницьких мотивів такої поведінки і, окутані на далі в очак революційних мас орошем революційності — зберігти остачки своїх впливів.

Разумючи існування У. В. Ш. недержавних, що лежать на лінії інтересів близькості українського дрібнобідняцтва — революційних чинників. До нас зважає на найважливіше своє завдання політичну акцію в першу чергу серед загалу студентства, як і загально серед українського суспільства, за винесенням відношення українських дрібнобідняцьких партій до справи існування У. В. Ш.

### II. Резолюція до звітів в місця.

1. На послідньому з'їзді Профурса у Львові делегация Донса несе себе у загальному правильно, не дивлячись на певні ухили, що випливали з неясності дотогочасної політичної лінії.

3. Що за один рік свого існування Донс, маю угодницьких тенденцій серед укр. мішанства і студентства З. У. чисельно пріе, гуртучи довкола себе всі поступові та революційні елементи укр. студентства, що є доказом життєвості і доцільності існування Донса.

### III. Резолюція про характер Донса та його завдання.

Нарада констатує різне розуміння характеру і завдань Донса організаціями краєвими і закарпатом і деякі розходження політичної і тактичної лінії на тому тлі дотепер, та стверджує, що Донс це як найширша, масова, радянська і легальна організація всього поступового, революційного і активного студентства яке признає:

1. Що дотеперішній, політичний провід українських мішанських партій на З. З. України скрахавав.

2. Що політичний провід перейшов в руки робітничої класи, та що її перемога в формі здійснення влади рад створить для широких шлов інтелігентній умови для можливо найширшого заспокоєння її організаційних, культурних і матеріальних потреб — в силу чого завданням її є вже нині підтримувати визвольні змагання робітничої класи.

3. Що змагає до визволення Західної України через захук її в У. С. Р. Р. В конкретних умовах сучасної західно-укр. дійсності це означає передусім боротьбу проти польського імперіалізму, а в конспекції як найбільш рішучу боротьбу з угодницькими тенденціями в лоні українського дрібнобідняцтва, тобто в першу чергу з тими партійними утвореннями, що вже являються речниками (всесібно: більше чи менше закритого) угодництва: Уидо — як і тими, які об'єктивно мусять еволюціонувати в напрям угоди — радикали і др. В дальшому це означає політичну орієнтацію на робітничу класу, а згадкою її політичного керівника: К. П. З. України.

3 такого розуміння суті Донса випливають і його завдання себто:

1. Гуртувати довкола себе та організувати студентські маси на ґрунті боротьби проти імперіалістичної Польщі та угодництва, спираючись на працюючих масах Зах. України.

2. Змагати студентську масу в суспільно-політичне життя, щоб воно не тільки висказувало свою думку про всі його прови, але, беручи в цілому життя активну участь, конкретно, на ділі причинялось до перемоги робітничої класи, яка береться теж і за її інтереси.

### IV. Організаційні резолюції.

1. Конференція констатує, що на західних землях України, революційний настрій серед дрібнобідняцтва, а особливо інтелігентній зникає, що раз сильніше пробивають собі шлях тенденції угодництва з польсько-шляхоцьким урядом, що цей політичний настрій панує також поміж тим українським студентством, що студіює на Високих Школах Австрії, однак зважаючи на це, що донісський рух гуків за короткий час не лише ослабити, а то і розбити націоналістичні організації з яко фанатическою ідеологією, конференція з задоволенням підкреслює, що велика частина українського студентства цим настроєм не піддалася і добуває зміст і мету своєї праці не в угоді з польсько-шляхоцькою владою, не в шляхоцькій службі польським панам, а в революційній боротьбі разом з працюючими масами за визволення Західної України з рук польського, руського і чеського імперіалізму і в адуці Західної України з Українською Радянською Соціалістичною Республікою.

## Резолюції конференції українських поступових студентських громад в Австрії.

1. Конференція констатує, що на західних землях України, революційний настрій серед дрібнобідняцтва, а особливо інтелігентній зникає, що раз сильніше пробивають собі шлях тенденції угодництва з польсько-шляхоцьким урядом, що цей політичний настрій панує також поміж тим українським студентством, що студіює на Високих Школах Австрії, однак зважаючи на це, що донісський рух гуків за короткий час не лише ослабити, а то і розбити націоналістичні організації з яко фанатическою ідеологією, конференція з задоволенням підкреслює, що велика частина українського студентства цим настроєм не піддалася і добуває зміст і мету своєї праці не в угоді з польсько-шляхоцькою владою, не в шляхоцькій службі польським панам, а в революційній боротьбі разом з працюючими масами за визволення Західної України з рук польського, руського і чеського імперіалізму і в адуці Західної України з Українською Радянською Соціалістичною Республікою.

2. Донісський рух між студентством, яке студіює на Високих Школах Австрії, вийшов із абстрактно-пропагандійної стадії, набрав свої організації форми, об'єднавши в одну студентську, поступову, професійну організацію все дійсно поступове і соціалістично студентство Відня, Ірону і Леобену.

3. З розвитком фенонання донісських Громад, головних завдань донісського руху на австрійській території являється потреба так ідейно, як і організаційно собі рух експіму і тому питання організаційної і абстрактно-пропагандійної праці; стають зараз центральними і найважливішими питаннями даних організацій.

4. Щоби експіму, екорднувати і доцільно керувати організаційним життям поодиноких Громад Донса на австрійській території, конференція постановляє створити Областну Організацію Донса з пяти-членною управою з осідком у Відні. Членів управи

вибирає конференція, а на випадок виходу одного із членів, Управі надається право кооптації. Управа працює по вказівкам Закардонної Експозитури Донса і конференції або з'їзду Обласної Організації. Доручає її в найкоротшому часі виробити резолюції, подати його до обговорення поодиноким Громадам і на затвердження Закардонної Експозитури.

5. Рівночасно конференції вважатиме доцільним у зв'язку з подіями організаційного життя в Ч. С. Р., створення подібної Обласної Організації Донса на території Ч. С. Р., а також самими правими і обов'язками.

6. Зважаючи, що донсівські організації не зможуть вповні виконати своїх завдань без тісної співпраці із соціалістичним та поступовим студентством інших націй на Вищих Школах Австрії, конференція доручає поодиноким організаціям Донса треба присвятити велику увагу соціальній і культурно-освітній праці, конференція висловлює побажання, щоб Громади ім. Драгоманова як ідеологічні секції поодиноких філій Донса і на далі вели свою освіднюючу роботу.

7. Визначаючи за Громадами ім. Драгоманова великі заслуги на полі згуртування та освіднення соціалістичного студентства і зважаючи, що в сучасний мент організаціям Донса треба присвятити велику увагу соціальній і культурно-освітній праці, конференція висловлює побажання, щоб Громади ім. Драгоманова як ідеологічні секції поодиноких філій Донса і на далі вели свою освіднюючу роботу.

8. Як наслідок культурно-освітньої праці, конференція подає такі рекомендації: агітаційно-пропагандійна праця донсівських Громад повинна обмежуватись виключно на само студентство, а об'єктами українське робітництво на еміграції. Рівночасно належить поодиноким Громадам вжити в агіт.-проп. праці соціалістичне і поступове студентство й інших націй, а також, по можливості сил брати участь в агіт.-проп. праці того студентства. Поділяючи підшукування засобів поодиноким Громадам в зв'язку з тими умовами, що в них знаходяться, для поширення агіт.-проп. праці поза рамки своєї Громади, конференція вказує на 1. вже випробовані шляхи, як давання загально доступних лекцій, викладів, рефератів на актуальні політичні події, та 2. індивідуальне освіднювання індивідуального студентства.

9. Для скоординованої агіт.-проп. праці конференція доручає Обласній Управі взяти під увагу теперішній стан бібліотек по окремих Громадах, подати про доповнення і систематизування книжкового запасу, організувати обмін рефератами і короткими питаннями в дискусії і вибіру можливості подати про висилку рефератів. Беручи під увагу значіння радянської преси як живого, організаційного та освіднюючого чинника для поступового та соціалістичного студентства, конференція доручає Обласній Управі і поодиноким Громадам придбати та поширювати відповідну кількість радянських часописів та журналів. Конференція висловлює побажання, щоб орган Донса „Новий Шлях“ — поставлено на відповідну висоту, переіменувати його в періодичний, ширше закредитований журнал та доручає поодиноким Громадам зорганізувати у себе гурток співробітників і дописувачів та подати про належну коль-портраж.

10. Заслухавши доповідь представника Донса про дотеперішню діяльність поступової студентської Централі і описуючи її виследи, конференція стверджує, що: 1. якщо великий перелом Централі викладає в основі її конкретні завдання, що їх виділяла загальна політична і організаційна ситуація після похоронного з'їзду, перелома організацію поступових студентських Громад на еміграції, перелома своєї лінії на краєвіх З'їзді і значно скріпила донсівський рух в краю. 2. З'їзд Профурса, що змінив бойкот і ліквідував фактично український тайний університет, виявив новий крах націоналістичної політики в університетській справі. Резолюції висловили Профурсом з цього приводу і так звавши проект переорганізації тайного університету, якісними тільки новими приростами цього краху, а передача справи реорганізації університету в руки фахівців, не тільки скінчили відповідальності за його дальшу судьбу з націоналістичних провідників на плечі так званого старшого громадянства. Останній з'їзд Цесуса тільки підтвердив згаданий крах і німів ще далі в напрямі угодності. Конференція вказує на Управу Донса взяти всіх ауслах, щоб розкрити весь обсяг політики націоналістичних вождів перед широкими колами українського студентства. 3. Конференція питає краєвий з'їзд Донса та його черні організаційні успіхи на території Західної України, а особливо на північно-західних землях, успіхи, що кладуть тверду основу під рух поступового студентства в краю. 4. Не забуваючи на те, що дотепер виконано Донсом в краєвих умовах величезну роботу, конференція звертає увагу Управи на деякі недостатки, які потрібно в майбутньому виправити суцільними зусиллями: а) розробляючи доволі детально план діяльності студентства Радянської України, краєвий з'їзд разом з тим не говорить нічого про зв'язки з революційним студентством інших націй. Конференція переконана, що тільки суцільним зусиллям всіх революційних сил можна повалити сучасний капіталістичний лад та освободити західну вітку української нації а під ярма польського, румунського та чеського імперіалізму, тому неможливою являється для поступової студентської Централі справа зв'язків з революційним студентством всіх націй в тому числі й польської. б) Зі згаданим бойкотом і переходом на польські університети зовсім не розв'язується справа боротьби за український університет і українські школи під Польщею, Румунією і Чехословаччиною, а навпаки вимагає

нової розв'язки в залежності від нових умов. Ці останні вихають під управу Донса вироблення тактики поступового студентства в університетській справі так, як це питання все буде центральним пунктом студентського життя.

11. Конференція висловлюється за ожикненням діяльності поміж поодинокими філіями й інстанціями Донса, як і за піднесенням їх активності та за об'єднання всього духового життя Централі біля її органу „Новий Шлях“.

За Пресидію Конференції:

Д-р Семен Гуцулик пр.  
голова

С. Курдин пр.  
секретар

Відомо, 16. липня 1925 р.

## Краківські резолюції.

Заслухавши вчорашнього звіту про з'їзд Профурса і краєву конференцію Донса З. У. й еміграції, група поступового й соціалістичного студентства на краківському університеті стверджує:

1. Сильна струя нового угодності, якою плыве західно-українське дрібнотварство в напрямі мирного співжиття зі сучасною реакційною та буржуазною Польщею, а з другої сторони — загальна орієнтація на „власні сили“ антирадянської т. зв. радикально-соціалістичної групи, яка тілиться тепер тихою підтримкою польських державних чинників, знайшла свій податний ґрунт теж між значною частиною західно-української молоді.

Фактична ліквідація У. В. Ш., повний хаос та дезорганізація в теперішньому студентському житті, ганебна втеча з дотеперішніх позицій при одночасних сиробах замаскувати сю втечу пустими, безмістовними фразами, якісні соціальний антирадянський фронт, що є однозначним з виразним занеценченням органічної спільності українських працюючих мас по обох сторонах радянського кордону — ось це все виследи останнього (III-го) з'їзду Профурса під впливом угодності та орієнтації на „власні сили“.

Далі: тісна кооперація з відомою, крайко ворожою інтересам українського студентства організацією, якою являється С. І. С. на чолі з шехнозакон Ізакієм — піднесення неюлірськему центрові Цесусові, який по виразним зазначенням свого президента на останньому з'їзді веде авантюричну, антирадянську, неспальну роботу на Рад. Україні, одночасно зняв неохоту увійти в зв'язки зі студент. організаціями Рад. України, що є однією з найгорішій сторінок в житті зах.-українського студентства, от се результати „професійного“ керування Профурсом націоналістичними його вождями.

Ясно, що поступове та соціалістичне студентство, якого стремління є стремлінням українських працюючих мас, якого праця йшла все по лінії інтересів цих мас, не може навіть надто незначною кооперацією з цими студ. групами, брати відповідальності за їх ганебну роботу.

Ясне, вповні раціональне ставовище краєвих товаришів на останньому з'їзді „Профурса“, може стрінутись тільки з новими призначеннями і апробовано поступового і соціалістичного студентства на краківському університеті.

Питуючи ганебну політику націоналістичних провідників — поступово і соціалістичне студентство заявляє отсім, що під тепер співпрацювати буде з силами чесними укр. студентським утрудованням, на прапорі яких видіти буде гасло „Цікавонте соціальне й національне визволення українських працюючих мас на зах.-укр. землях і Соборність укр. земель в формі прилучення Зах. України до У. С. Р. Р.“

II. Переходячи до оцінки виследи парад краєвої конференції Донса З. У. й еміграції у Л. . . , поступове і соціалістичне студентство на краківському університеті вповні погоджується з виснесеними постановами, при чому підкреслює:

1. Потребу скріплення краєвого осередка Донса, яким являється комунірабрана Екзекутива.

2. Потребу пильної і систематичної культурно-освітньої праці між укр. молоддю, в зв'язку зі зміною ситуації по останньому з'їзді Профурса і невичетності більшої активності на польських високих школах.

3. Вітас постанову про висилку делегатів на Рад. Україну, як фактичне зазначування тісної співпраці поступового і соціалістичного студентства З. Укр. зі студентством Рад. України та визнає всі чинники, які можуть улаштувати затіснення тих зв'язків та висилку делегатів, прийти ексекутині з видатною допомогою, в цьому напрямі.

4. Уважне позитивним кроком Закард. Експозитури висилку делегатів до краю, чим затіснялися зв'язки між краєвим та еміграційним студентством та була приспішена координація сил Донса в краю.

III. Українське поступове і соціал. студентство в Кракові з винишним днем постановляє як зорганізована одиниця вступити в члени Донса, про що вибирає Управу має подати до відіма Екзекутиві у Львові і Екзекутиві Закардонної Експозитури.

Приймає до відіма результати переговорів між делегатом Донса [ ] та пропонує Екзекутиві Донса, прийняти їх як реальну підставу співпраці зі згаданою організацією.

## Дописі.

## Волинь.

Група студентів-Волянників, притиснена до стіни традиційним положенням Українських Високих Шкіл у Львові, примушена була уважніше зупинитися над їх невідомою долею внаслідок, а над своєю долею зокрема, та зробити безсторонню і всебічну переоцінку тих цінностей, на яких досі базувалися ті Високі Школи.

Ідеал заснування Українських Високих Шкіл належить Галичанам. Вони почали сю тяжку працю, вони поклали під неї перші підвалини й вони керували нею та надавали їй такий, чи инший напрям. Волянників побачили У. В. Ш. шойно в 1923/24 р. і то в дуже мізерній кількості, всього 5 осіб. Невідомо, яка своєю причиною. Чи то було надто критичне відношення до тих шкіл, — жовани, які з них користь, — чи матеріальні недостатки, які не давали змоги вчитися у Львові? Богатіх жованих тоді до себе Прага, де можна було легко й вигідно пристроїтися, отримати стипендію і тихою сабою вчитися, без надокучливої і зайвої контролю поліції, як то завжди було в Львові. Тільки в жов. році 1924/25 поміняється більший наплив Волянників до У. В. Ш. — і то де-хто вагався, куди їхати: чи на Схід — на Радянську Україну, чи до Львова. Прага вже не так тягнула до себе, бо хочали чути, що там вже не так любезно приймали, як се було раніш, рік два перед тим. Волянник міг вибрати собі: Львів, Прагу, Рад. Україну.<sup>\*)</sup> Львів його тинув і ні; він і хотівби там учитися і разом з тим вагався, бо той якийсь тайний університет, був для нього дійсно тайним і неорганічним. Принадляв Прага, що не тільки вчила студента, але ще до того й кормила та годувала, поклажу почала закидатися і не пускала до себе Київ... шов, гарне місто, і кожний би там з охотою вчився, — та покласти туди трудийш, ніж у Прагу! Приходилось зупинитися на тайному Львові, хоч можна сказати з певністю, що, колиб у Києві можна було легше дістатися, то не відомо, чи хто з Волянників студіювався у Львові. Отже волею-волею частини студентів-Волянників, частині безумовно більш ідейній і революційній, прийнялось зупинитися на „тайному Львові“. І дійсно: в 1924/25 р. ми вже можемо нарахувати на У. В. Ш. біля 30 студентів Волянників. Число в порівнянні з попереднім далеким більшим! Але це стільки вискалось, низилося на слова багання вчитися. На ділі ж у Львові жило і студіювало значно менше, чи то з причини матеріальної скрути, чи то тому, що не було відповідних документів на проживання у Львові, до яких поліція при першій, лінійній нагоді дуже придергалася.

Для тих, що залишилися у Львові, почалося нове життя, життя нових рожевих надій на майбутнє, до якого вело несподіване й суцільне сучасне. Чекали чогось великого. Чекали багато від тих, таких близьких і разом з тим чужих людей, але обманулися у своїх надіях, бо крім великого галасу, шумного, зовнішнього ефекту й безпального тогтання на одному місці, не побачили більше нічого. Й не дивно. Студентство, що вершило дія і брало активну участь в життю УВШ, у своїй переважній більшості, — за винятком тільки небагатьох одиноків, — було настроєне консервативно. Воно отримало як спадщину від старших ту дрібно-буржуазну, вузько-міщанську ідеологію, яка примушувала його товпити воду в ступі і не дозволяла глянути далі свого носа... Якесь поверховність, зовнішня полуца, щось тако завершене, фальшиво — прибране, прикрашене — наука в ньому. Над своїм внутрішнім змістом його, адяється, мало зупиняється. Багання показатися, блиснути, викликати зовнішній ефект, — зовсім так само, як у Польків. Бути „людиною“ — розуміється „Европеєм“: доктором, чи директором, гарно вдягненим, у фракі, в закруках, у рукавичках, так щоб було на що глянути — се найголовніше; все решта, все що по-за тим — дурниця! Та сама поверховність помічалася і в політичних поглядах. В більшості наука такий погляд: нах потрібна Україна, яка вона буде — се байдуже! Зовсім так, як хтось сказав: хай миска і скердяного, бої повина... Така фальшива поверховність біла просто в очі.

Безумовно, що вона мусіла підбитися і на УВШ. Сам факт утворення цих шкіл, — факт великої праці і про колючу необхідність створення таких В. Ш. не може бути ріжних думок. Але та мірка, з якою підійшли до цього утворення, той напрям, та краса, яку надали тим школам, зацікавляють в собі багато до поміщення. Як повсюди необхідність, було видягує таке гасло: „Нам треба мати за всяку ціну свої В. Ш.“ — але які В. Ш., над сям довго не зупинилися? Які? Такі, як були колись в Австрії, тій, як це тепер у Польщі; словом школи, з яких чоловік мігби шийти принаймні доктором, адвокатом, професором... Не зважалося на те, що ті школи, при існуючих, обставинах нічого подібного не дають; що ні один Українець, який кінчить ті школи, не буде ні доктором, ні адвокатом, бо Польки не визнають тих шкіл ні студій, ні їх не захищують. На те все не зважали, бо надіялися на Автанту, що вона врятує становище, низиле Галичину самостійною і все буде добре: доктори і професори припадуться. Але ось Автанта зрадила, омучала. Не мож обухом грахнуло галицьким дрібноміщанам по голові й на довго забіло їм паморі! І щож, чи задумався хто над тим, як бути далі? Ні! — Як було, так і лишилося! Лишилися школи,

<sup>\*)</sup> Від Польків В. Ш. були для Волянників заборонені, бо натура його, зроблена в укр. приватній гімназії, польськими урядами не визнавалася. Отже що було робити?

цілком відірвані від місцевого життя, неприлажені вночі до іст. нучних обставин і без ніяких вигадів на майбутнє, бо загрузли в старій, жарганній, міщанській ідеології.

Зупинилося трохи докладніше на характері тих шкіл. Польняки на боці всі їх хвали й недостатки, яких перерахувати тут не будемо, треба сказати одню й саме головне: Досі ті школи давали людям, які по укінченню їх могли працювати скрізь, тільки не на рідному ґрунті; дес, скажемо, на українських землях під Польщею, чи на Рад. Україні. Такий медик чи юрист з УВШ, не міг примістити своє знання в Галичині й мати якусьбудь практику, бо з ним тут не рахувалися і не дозволяли. Вийхати-ж до УСРР, де можна було приложити своє знання, також не можна було, з браку тісних зв'язків з нею. Приходилось залишатися в краю і шукати якоїсь п.и.ш.о.ї праці. Частіше цього видалися на поле кооперації, але по-перше на нашій біденській кооперації, в межах Польщі, далеко не задек, а по-друге — для кооперації треба кооператорів, які покинули б відомі школи — преші-ж решт не можуть всі бути кооператорами! Красним в сім відношенні могло бути становище професора, вчителя. Але знову таки, коли взяти під увагу те, що число українських шкіл в межах Польщі що року все зменшується, а до того ще й те, що для одержання праці треба згоди польської влади, то знову вирине питання, що робити-муть ті нові професори, коли старі залишилися без хліба. Могло бути ще і так, що наші люди, залишались за кордоном, дес, в Чехії, чи в Німеччині. Але там хіба працювали б вони на хемікальних заводах над видобуттям трійлих газів для майбутньої істерилістичної війни.

Отже з боку своєї життєвості і життєвої доцільності — українські школи при сучасних обставинах стоять безумовно низько! Це сумний факт, з якого не можна не погодитися, і з огляду на який треба перейти до чогось иншого, більш доцільного.

Часто балакалось про революційність В. Ш., що вони виробляють з нас революціонерів. Бути революціонером в той час, коли хіба зирюка готова що хвиля тебе проконятути — се велике діло! Але де вона, та наша революційність?! Де ті студенти революціонери, про яких грежало слава й які сміло загнали б у нашу тій кийній зирюці? Досі революційність студентів УВШ виявлялася хіба в тому, що хтосьбудь бив пунку з.а. хрувевця. Ні-якої другої революційності не було видно. Студентство та і взагалі все галицьке громадянство, обмежувалося тільки революційними гарячими фразами по адресі ворога і більше нічого. Конкретних кроків, смілих планів для цього не робилося та й не могло зводитися, бо біденська, прибита й заморочена європейською культурою голова, не могла спромогтися на щось не-європейське, на твердий крок, хочби на тверду думку, яка вела б до красного надтра. Даліше того, щоб аґалізувати В. Ш., даліше недоцільних і нічого недовірливих балачок з урядом, галицьке громадянство, як і студентство не пішло.

І коли остання надія на доцільність У. В. Ш., яку добавали в їх дезаляції, низла, разом з сєю надією низла в очі галицького буржуа і ціла ім. Побачили, що з У. В. Ш. він ніколи не вийде в сучасних ухвицах ні доктором, ні меценатом, він кидася їх і йде на польські школи. Крок сей з його боку практичний і раціональний. У. В. Ш. ризували тоді лишитися без студентів, і щоб врятувати становище, заводяться відомий всім строгий бойкот не тільки польських шкіл, але і хрувів, себто таких, хто оскілдів на них студіювати. Крок сей, крім однако і єдиного виходу для врятування становища, крім безумовно нічим не оправданний. Що він не врятував У. В. Ш. — се кажемо тепер, коли бойкот внесли, але, що він розбив і так розпороміні і слабі сили на два табори, причинився до постійних колотів і ворожеч між собою і таким чином грав на дудку ворогові, який те все китро-мудро використовував — то се факт! Суспільство поділилося: одні були за бойкот, інші ніби їх підтримували, але фактично були проти їх. Утворилася неможлива атмосфера, один на одного дивився вонком, один одному шкодив, де тільки міг. Зананував хаос.

Відомо, що життя само бе і вчить того, хто йде не в ногу з ним, хто робить необдумані річі. Так і тут. Хаотичний безпорядок в думках, ідейна жертвенність, небажання рухнутися вперед, преші-ж смугле ухилення самої мети існування таких шкіл, не могли довго бути підпорою, тою гіпною підпалююю, що так-ськ їх тримав. Приснава, прибита думка хуєла прокинутися, щоб якоєсь рятувати становище. Починають виринати думки, про саханалізу, приклади самокритики. Починають ставити питання: чи дійсно воно добре так, чи може треба залерити справу в иншій бік? Виринула справа про реорганізацію У. В. Ш. і про внесення бойкоти з його всім виконавчим апаратом „кобусаки“ і т. п. Але знести бойкота — яка напасть! та ж бойкот тільки тримав У. В. Ш.! — „Бойкот тримав У. В. Ш.“ — що може бути красного, як таке твердження, що так і бе своєю безграничною абсурдністю: У. В. Ш. існували току, що був бойкот, лу і навпаки — бойкот існував току, що були В. Ш. Якесь зачароване коло!

І з цього зачарованого кола ніяк не могло вийти студентство М. З. У. Виставе згадати ті „революції“, що їх робило найбільш консервативне студентство У. В. Ш. на знак протесту проти волюнтаризму починали більш поступового студентства і стане ясно, як

трудно пронести в життя якусь передову, доцільну думку серед натріархального, відсталого, струхливого у своїх поглядах дрібно-буржуазного студентства, З. З. У. і яка трагедія, як скорим трагікомедією є в тому, що властиво се студентство претендує тільки на свій єдиний і неопригожаний провід в краю! Тільки в його руках має і може бути монополія на У. В. Ш. та організацію студентства, й білямі ми в чині.

Все те булоб дуже смішне, колиб не було таке сумне, як сказав хтось. А сумного багато.

Пять років сирала У. В. Ш. була в руках урівноваженого студентства галицького і що ми бачили, до чого довела його політика? Воно впрямі ринг само стало перед робітним коритом, стало перед недалеким фактом розвалу У. В. Ш., не знаючи, що робити далі, який вихід з цього всього вихід. А вихід простий: скинути з себе тогу царської величності і передати керу управління в руки других людей, які зможуть краще й сміливіше повести діло! Бути зарозумілим на шкоду загальної справі й рахувати тільки себе упривілейкованим на провід в краю — се злочин!

Здорова думка реорганізації У. В. Ш. на нових, більш життєздатних та життєтворчих підвалинах — мусить запланувати осягати. Люде, які вагаються в сьому напрямкові щось зробити, або не вкляють, мусять уступити і дати місце другим, котрі підійдуть до справи по своїй волі й поведуть її енергійніш. Що такі люде знайдуться — про се говорити булоб зайвим. Вони є і тільки чекають того сарушного моменту, коли справа У. В. Ш., чи то силою обставин, чи якою іншою дорогою перейде в їх руки. Се мусить статися раніше чи пізніше.

Де-що в тому відношенні вже зробилось. Виліз нових думок все більш опановує загальом студентства З. З. У. і вже частіш виявляється бажання, стремління до чогось іншого, більш сталого й певного. Вже одне те, що приснаву думку вдалось розбудити, розворушити, примусити її критично оглянутись на впровадний шлях та пошукати нового — одне те вже де-чого варто! Чи скоро знайде вона той новий шлях — се залежить від дальшої праці.

Перелем зроблено і навіть трохи звернено в досі обраного шляху, а саме знесено бойкот польських шкіл і поставлено на чергу дня справу реорганізації У. В. Ш. Сі шукання нашого студентства можна тільки повітати. Невідомо тільки, чи вкляють в цього уміня твердо оцінити дібність і дати дальший правильний та втримати необхідний напрямок по досі зробленому зворотні.

Сей зворот, признаний не тільки діями, але і прямими колами студентства, свідчить про те, що не все так повально було, як досі про це вчили думати; що досі є закована собака, є якась запарюна, яка гальмує справу, що дає їй стати на незалежну височину. С цього, що мусить бути усунене з дороги розвитку У. В. Ш. і тим щось є власне та стара, скисла ідеологічна закована, ті старі віпноті окуляри, крізь які дивились на справу У. В. Ш. Сміливість ухвалити резолюції про необхідність реорганізації У. В. Ш. хваляло, але чи хвалять тепер сміливість й охоту у верховодів Профурса ступити на ті нові шляхи, якіб вивели сьоболу справу з того зачарованого кола? Ми думаємо, що ні!

Після ретельної переорієнтації чинностей, ми прийшли ось до чого. Ми бачимо західність, консервативність і реакційність тої дрібно-буржуазної частини як студентства, так і професорів, що репрезентує собою тепер У. В. Ш. Ім хочеться бути Європеїнами, що китаїським муром, відгороджуватись від чужого, який вкляють вони теж і в Україну в її вишній державній формі УСРР. Але ми...? Ми-ж відмуронусь від свого рідного й особливо ми, Волиняки, що бо своїй вдачі і натурі, по своїй психі, ріднімиє від європейського, чи-так сформізованого галицького буржуа, ми, не вісуть ще фальшивими й показними законами націоналізму, повинні пробирати цей жур і єднатись з нашими найбільшими братами-Наддніпрянцями, які безумовно підуть на нас у зустріч-зірнанні до ведзання З. З. У. із У. С. Р. Р.!

Не на захід повинні стреміти в нас розум і серце, не туди ми повинні летіти думками, де відбувається тика гра взаємпоміж, а на схід, туди до Харкова, Києва! Там наша голова, наш центр, і туди повинно нас тягнути. Ми вважало себе за частину, насильно відірвану, штучно відірвану від одного цілого тіла і патіемо всіма силами знову єднатись з тим тілом. Ми не тратимо голову від великого оптимізму і не кажемо, що там рай, де ми могли собі спокійно спочивати, але наш святий обов'язок тільки туди стреміти і не спочивати, а працювати згідно з усіма істинуками та чинниками. Укр. Соціял. Рад. Респ. ми беремо як центр, до якого повинні стреміти всі інші українські землі, із яких повинно не поривати зв'язків, а навпаки-намагнутися все тісніш й тісніш. Ней те, що це свідомо чи несподомо, видають на неї бозетом, роблять те, що те бозето онаскує їх самих, негідних та непрацездатних силів своєї матері. Не ворожбачі, а співраці повинні в нас бути з УСРР. З цієї засади ми виходимо й ґрунтуємо на ній всі свої плани.

Не хочемо відділюватись та відокремлюватись від кордонами, від ідеями, бажуючи утворити якусь нову Україну, а хочемо шире, вперто прилучити над усього населення зійду сучасної України, в творчі сили якої віримо й в те, що наші прагнення й хотіння нас не одурить.

Коли ми тепер підійдемо до реорганізації У. В. Ш., то мусимо сказати, що сьо реорганізацію треба перенести, стосуючись як до нього місцевих, так і до нього, які самі собою виходять тоді, коли

ми ставемо на ґрунті соборності України, центром якої тепер є Харків — Київ. Крім того, що майбутні У. В. Ш. мають бути тісно зв'язані з життям та теперішніми його викликами, крім того, що вони повинні пізком опрацювати себе, випрацювати кожній грім, кинений на них, вони повинні мати в собі ще ті риси, ті засади, які мають в собі тепер Радянські Школи України. Не до польських чи яких інших шкіл вони повинні наближатись, а до тих, з якими вони мають найбільше спільного. Тим Радянським Школам України мусить запланувати й у Львові.

Які саме школи це мають бути — діло дальшого обговорення, їх життєвої раціональності.

Але якіб В. школи не були, чи то польські, чи то українські, завжди найдуться люде, які захищаться поза ними школами й не матимуть змоги вчитись. Се по-перше тому, що серед нас є багато неможлих, пролетарів, котрі не зможуть вчитись ні-як українською, ні на польських школах, а по-друге, на польські школи не всіх ввійдуть. Отже тут треба передбачати питання еміграції.

Досі емігрували тільки на захід. Від нині справа малаб бути так поставлена, щоб студенти емігрували тільки на схід до У. С. Р. Р. Се бозето питання й мусить бути вирішене в як найпозитивніший спосіб. На західі нас нема чого робити, а тому нема чого туди й емігрувати, бо все одне: рано, чи пізно — кожний забачає повернутись до дому, втікаючи від гнилого заходу.

Справа з систематичним емігруванням на Радянську Україну де молоді загартувались в нових огнях знання, щоб при першій можливості прихилити їх на ділі в себе — справа актуальна й стоїть першою на черзі дня. І мусить істнувати організація, яка подбалаб про те. Се багато молоді, яка тут зарується, неучебна в тутешній, тісній атмосфері: учись — не учись, а так живе. Безумовно нам обов'язок — подбати про те, щоб нова побачила справжній світ, якого тут так мало. Молоді — се наше майбутнє і залежить тому на вихованні молоді у революційному дусі, підводному до становина більшості населення Західної України.

Наша молодь була досі досить апатична, неістучова й неревольційна, жила й думала так, як її батьки та діди жили й думали сотки літ перед тим. В кращому разі підірвалася похолом шайболовою, гнилою європейськості й нічого більш знати не хотіла, борвалась руками й ногами проти поних подувів, поних думок. Завдання реорганізованих У. В. Ш. — вибати з молодих голів сьоб вузькобачий світогляд й довести їх, що світу не тільки, що у нас. Мусимо мати молоді революційну, яка не снідала думками на одному місці, а віділа була кинути адронів оком у велике майбутнє, побачити там те, чого теперішня молодь не хоче бачити.

В сьому відношенні значіння У. В. Ш. як виховального чинника величезне.

Українець взагалі, а особливо в межах Польщі, не може бути неревольційним, бо се був би гріх проти себе самого. У. В. Ш. повинні спричинитись до тої революційності, виводити думку міщанської заперозості, показувати нові шляхи. Брехня, що наука повинна бути тільки ради науки, щоб дати кокус знання. Знання можна повернути в кожний бік: можна тим знанням инцити злодей, як це роблять трійляними фашизм і можна ними рятувати, жити людей. Крім знання тут важка ще й та атмосфера, яка нагнута на У. В. Ш. та взаємовідносини поміж студентством і професором.

У. В. Ш., як галузь цілого великого життя, повинні жити, бути живими. А живе життя те, яке не гине саами, від якого не зже угодницькою, яке не лаєрє покірно й небажально кокус у віні, а самостійно цвіте, росте й розвивається.

Отже, світо вперед!

Листопад, 1925.

(Підписи вісьмох студ.)

За волиняків студентів У. В. Ш.

## Польські Високі Школи.

Погляд українського поступового і демократичного студентства на Польських Високих Школах на університетську справу і організаційні заходи українського студентства на З. У.

З огляду на те, що „Новий Шлях“ за місяць березень с. р. помістив статтю т. М. Чехова п. а. „Університетська справа“, а яка вважалась переконанням делної групи українського студентства, хоч доповнити сей образ начерком стрільні й поглядів на сь справу поступового і демократичного студентства П. В. Ш. у Львові. Роблю се в імені майже і т. однодумців в П. В. Ш. тому, що ті товариші, котрі безпосередно в сучасний жент працюють на У. В. Ш., як також і ті, що хотілиб справу У. В. Ш. повести иншим, більш доцільним шляхом, чим досі — може будуть цікаві почути сьадку „бойкотіваних“, тих, яких свої в перозумній засліпленості инкинули, поза „райні сусільності“, усунули з поля боротьби за У. В. Ш. і поверх тисячі укр. студентам відібрали право громадянства. Не буду розводитись над суттю і причинами того, що є вже наукично, але не хочу оцінювати долати чи відікати сторони тої справи, бо се й так зроблено у агаданій вше статті. Скажу таке:

1. Поступове й демократичне українське студентство, йдучи на П. В. Ш. у своїй більшості не думало, але не думаве прихилитись до боротьби за свій, незалежний український університет чи за

глом У. В. Ш., але передумовиною доцільності цієї боротьби є на наш погляд те, щоби ці У. В. Ш. відповідали сучасним викликам і потребам більшості українського народу З. У. Теперішні У. В. Ш. не відповідають нашим цілям, і це є зрозумілою причиною їх апатичності та безвигідного положення. У. В. Ш. в їх нинішньому виді вимагають негайної і ґрунтовної реорганізації.

2. У. В. Ш. мають бути і остати наскрізь революційним чинником і по своїй суті вони не можуть бути ніколи легальними.

3. У. В. Ш. повинні приспособити певну скількість абсолютистів на громадських робітників в спеціально потрібних нам напрямках, котрі результують з нинішнього нашого положення на З. У.

4. В нашій першій боротьбі ми мусимо опиратись на катери, а не шукати доріг до спасення via Варшава, Берлін, Монахюм чи Париж.

5. Абсолютистам У. В. Ш. мусимо дати спроможність працювати в нас або відсидати їх там, де на них йде праця, себто на Р. Україну.

6. Боротьба за У. В. Ш. мусить стати боротьбою за нашу соборну державну привласненість до нашої сучасної держави: до У. С. Р. Р.

7. Завданням У. В. Ш. є видення шкідливих впливів П. В. Ш. на укр. унів. молоді.

8. У. В. Ш. повинні агрутувати біля себе все українське поступове й демократичне студентство і притягнути до творчої праці активні кола укр. суспільності. У. В. Ш. повинні бути показником і кузнею засобів в боротьбі за суспільно-політичне визволення.

9. Для переведення в життя згаданих висше намірів належить кинсти отверто і недвозначно бойкот, покінчати до життя відповідну установу, аложеноу з представників обох груп студентства: з У. В. Ш. і П. В. Ш., котра подбалаби про переведення вичислених висше постулатів в життя. Ініціативу до того повинні дати студенти У. В. Ш., загла, чи навіть тільки частина їх. Ми заявляємо нашу готовність до співпраці, при чому аламо собі справу з того, яка важна, відначальна та тяжка до повного переведення є та праця і що не всі укр. студенти з П. В. Ш. згодяться приступити до неї.

Притим усім належить числитися з існуючим станом річей, мусимо бути обережні в наших намірах; наші страсти не можуть бути більші від апетитів і мусимо точно обраховувати наші сили, бо кожда даром витрачена кількість енергії є рівночасно зміцненням противника. Не вносимо аламі, бездальства в ряди молоді! З радістю читаємо „Новий Шлях“ та організацію Донс; ми є тої гадки, що від тепер настине нова доба в життю українського студентства З. У. і в його змаганнях. І зачнемо нарешті сильно висукувати гідні способи, відповідні до терену боротьби. Ці засоби мусять бути ясні, певні і відкожі в даний момент, які можнаб приміювати відповідно до обставин, не руйнуючи досягнених здобутків дотеперішньої праці.

Коли поведемо нашу працю по наведеним висше принципам, то по нашій стороні певна вигода; бо перемога є не лише тоді, коли маємо нагадний і безпосередній користь, але також і тоді, як зможемо протиставити себе гідно переважній силі, не тратячи даром енергії.

Хочу бути ширим сувороти чатачія і для того мушу згадати про те, що укр. студенти з П. В. Ш. спарались ще в минулому році позадати із студентством У. В. Ш. справу співпраці і внесення бойкоту, але „Всеюгуча Рада“ Профоруца не захотіла піти на компроміс.

Життя йде, та хинає всіх тих, що не йдуть з ним і переходять до порядку денного над тими, що пробують протиставитись йому.

Сього року справи пішли даліше; ті, що відкадали простягнути руку, явились активними. Одначе впливи фашістів — якщо можна так називати найбільше пограмотні у всіх справах кола студентства — ці впливи й на далі паралізують всю добру волю. Ми приневолені далі чекати. Не хочемо бути пророками, але думаємо, що Донсови помагають знівечити саботаж верховодів Профоруца в справі реорганізації студентського життя на З. У. і перейти над упертими до дивного порядку, маючи на увазі серйозну працю серед молоді у великому розмірі.

Сього вимагає суворе, щоденна діяльність, на перебір сентиментальним чинням!

А тим, що левинино пошукують за нововинками розкладу організованого життя укр. студентства З. У., скажу: „Наполе! Шукайте винних? Лінше не шукати їх, бо викликаєте в самих себе сумніви! Тай на віщо здались кому ті „винні“? Чи може хочете скинути з себе вину? Кому се потрібно — спитайте спершу!

Красно забути минуле, зробити з його висновки на будуче і стати разом до праці, бути рішучими, сидіти робітниками при будівництві красеного завтра для обездоленних працюючих укр. мас З. У., борючись за їх соціальне й національне визволення з гнітеного ярма.

Говорю від поступового і демократичного українського студентства з П. В. Ш. В наших поглядах є чимало спільного з духом статей, надрукованих в „Новому Шляху“ за м. березень п. р. Пиму ці радки з тої простої причини, що хочу по якій вірво віддати настрій студентства з П. В. Ш. Кінчаю подією Управі Донса за охоту помістити сю донсь в своїйому органі.

Може на статті стане притокою до ширшої, річевої дискусії на тему: санація життя укр. студентства З. У. і способи для узгодження цілей та інтересів більшості цього студентства з життєвими потребами і цілями укр. працюючих мас З. У.

В квітні 1925 р.

І. М. — ст. ІУ.

Р. С. Донсєв зладжена шного за поступ. і демокр. студентство П. В. Ш. ще перед з'їздом Профоруца, тому стратила багато на актуальності. Відносини самого з'їзду:

Поступове й демократичне укр. студентство з П. В. Ш. стверджує з прикрих адиналіяних факт, що офіційний резолюції того з'їзду не показують ніякого виходу з теперішнього блудного колеса. Чи дозвіл на студіювання з П. В. Ш. є розв'язкою тої затижної кризи, в котрій борсається укр. студентство від років? До того продовжується дазі (доки?) бойкот тих студентів-Українців, що тепер вже студіюють на П. В. Ш. і котрі з ріжких причин — може і з вини своєчасного проводу Профоруца — опинились вже давніше в П. В. Ш.

Невже раді Профоруца і самому з'їздові було так легко перейти до порядку денного над прибіл. 1300 укр. студентства, що є поза Профоруца?

А вже куріозним симитом закривання очей на сучасне становище є проект зладження т. зв. „Чорної Книги“ з П. В. Ш. збудим змислом. Якщо така книга повстане, то вона буде на некористь П. В. Ш., бо кождий здорово думуючий чоловік, снитас: для чийого добра вона? Чи вона зміниє сучасну ситуацію на ліпше, чи може має зовсім непотрібно дозяти оливи до огню?

Говорачи загально, без подробиць, можна сказати, що П. В. Ш. вказав невміння знайти вихід, загумікову заєкорувальність і банкрутство дотеперішнього проводу Профоруца і провідників студентства, що агрутоване в тій організації. Так представляється одна сторона з'їзду з П. В. Ш. до другого з'їзду — до його ідейних уґрупувань. На першій плані виступила велика і дуже симпатична струя Донса. (Не винемо того тому, що користуємо лі сторінок Вашого часопису, але з переконанням, як посторонній глядачі.) Резолюції тої групи студентства переважні всіма й недвозначними цілями, в них є ясно намічені шляхи до мети, тут маємо й велику дозу ремодельного розмаху, чого на жаль годі доглянути в резолюціях „правих“, мнмо доброї воли. З резолюцій „правих“ заносить утєдовством — тим самим, яке вони так сильно відкидають — на словах.

На самому скінчу тим часом і можу заявити, що резолюції, видвинуті проти офіційного, казенного курсу на з'їзді опозицією, вповні відновляють нашим змаганням і цілям взагалі — ба, що більше: навіть наскрізь „білі“ чи чорні укр. студенти з П. В. Ш., словом такі, що й в гаді не мають якоїсь демократичної засади чи достовірності, а ті, як вносимо по їх розмовах, признають і підкреслюють стійність і доцільність опозиційних резолюцій. І лише без „експізіцій“, без вєних „морних книг“, чи яких інших страхонудів, як рівний з рівним, як сини одного селянсько-робітничого, пануючого класу поменшеного і визискуваного народу, ми готові до сильної праці і взаїмної піддержки в цілі остаточного повалення влади визискувачів на З. У. і сполученні їх через С. С. Р. Р. із У. С. Р. Р.

Для 5. червня 1925 р.

З тов. привітом

І. М.

## УВТШ.

По розв'язанню позицією „Академічної Громади“ в 1921 році, основано для агрутування цілого студентства З. У. професійну організацію українського студентства (Профоруц). Профоруц, як професійна організація, мав зайнятися в першу чергу удержанням УВШ, а відтак нести всім своїм членам. Так для удержання УВШ і як уділювання ріжких допомог незаможним студентам, основано по всіх повітах З. У. с е к ц і і Профоруца і приєднано одну студентську організацію в Америці для збирання грошей як для УВШ, так і для студентів. Щоби видобути з його відповідний відсоток — пай грошей на УВШ, як теж і для допомоги незаможним технікам. Техніки були обов'язані надєжати до Профоруца. Для видобування належних грошей і для ведення акції УВШ вислано від техніків до управи Профоруца одного делегата, а початку з дорадчачи, а в останніх двох роках з рішачим голосом. Рівночасно Профоруц належав до „Центрального Союзу Українського Студентства“ (Цесує) в Празі, який мав обєднувати українських студентів всіх земель України. Вєслід праці обох згаданих організацій Профоруца і Цесуца довів до цілковитого упадку УВШ і до дезорганізації всього українського студентства З. У. А одию з безпосередних причин упадку стало як раз це, що управа Профоруца пішла без застережень під командуванням управи Цесуца і об'їхні спільно, а спільно засліпленню, замість звернутися на революційний Схід до своїх братів, до робітників і селян УСРР, вели політику обєктивно шкідливу для студентства З. У. Профоруц і Цесуц задивлені на буржуазне студентство Зах. Європи, ждали від його поможі і спасення з наших злиднів, забуваючи на всі крижди і злочинства, які

прийшлося перенести на останні роки працюючим класам З.У. і УСРР та всьому Союзу Радосел, якраз від батьків і старших своїх цього студентства, що є в С.І.Б. і в інших організаціях буржуазного студентства.

Ми студенти техніки УВТН зрозуміли і бачимо, що кооперація з такими силами, які акрає дуже принципіально до наших аспірантів і гора у всіх напрямках і до повного закриття працюючих З.У. — співпраця довела до нізній дезорганізації студентського життя на З.У. і підірвала УВТН. — Бажаючи з усіх наших сил допомогти реорганізації студентського життя, витяємо кожну спробу ліквідувати дотеперішню хаотичну, націоналістичну політику реакційних студентських перховодів і організацій реакційного українського студентства і виводити соціалістичного з напрямом студентської політики Ділового Об'єднання Поступового Студентства Західної України і смірації, — сподіючись, що „ДОНС“ зуміє повести життя організованого студентства З.У. на правильний шлях, ідече в плече із пролетарським студентством УСРР і всьому Радоселу, в інтересах поневоленних працюючих клас З.У. і з пожитком для визволення їх з ярма буржуазії та капіталу, що всецільно панують ще на Західній Україні.

Львів, вересень 1925  
Технік.

## До Головної Ради Профурса у Львові.

Отримавши честь повідомити, що для 26. IV. 1925 зробили 4 члени П.С.О. Т. . . . . сецесію, і що того дня заступали „Товариство Української Поступової Молоді ім. М. Драгоманова в Т. . . . .“. До повозакладеного товариства приєднались пізніше ще далі члени П.С.О. так, що воно числить тепер: 1/3 студ. У.В.Ш., 2/1 буває студ. У.В.Ш., 3/4 абсолювентів гімназ., 4/9 учнів в VIII, VII, і VI. кл. — разом 17 членів. Причини сецесії:

1. а) Недостача довіри до буває, голови П.С.О. — т. О. М. із за його крайню ворожого й ненаціоналістичного ставлення до української державності на Рад. Україні, що виражається злочинним супроти ідеї соборності українського народу, яку плеке особливо український народ на Зах. Україні, поневоленій Польщею.
- б) крайню байдужості, пасивності і квалості в орг. життю студентства, через що студ. життя в Т. . . . . майже занемерло;
- в) незрозумілого упорядження прийняти П. в надзвичайні члени П.С.О., що було дуже шкідливо з огляду на поновлювання секції новими членами;
- г) явну сторонність і переслідування немих йому товаришів з допомогою свавільного інтерпретування резолюцій і некористі тих тт. — а в той же час фаворизування своїх політичних прихильників і нехвалення уваги на зловживання тих останніх;
- д) приналежності до т. зв. Групи д. Я. А. Б. П. — що компрометує себе фантастичними поглядами на У.В.Ш. і безглуздою „тактикою“ в студ. політиці та справою бойкоту П.В.Ш. — з якими не погоджуються більшість укр. студентства і все старше громадянство Зах.-України.
2. Залишаємо отверто, що всяка співпраця з головним ідеологом неприхильної до нас групи т. Я. М. є рішучо виключена і неможлива. Залишаємо се різко на підставі досвіду з декільма роками, і як доказ цього наводимо декілька аргументів: а) т. Я. М. заявив 14. IV. 25 дослівно так: „комуністи з Донса є сволоч, націоналістичні зрадники, авантюристи, аферисти їх треба бойкотувати!“ б) 26. IV. 25 обидві т. Я. М. середньомішкіну молоді, коли виявилася, що вона голосує проти його — тими словами: „Я на другий раз піду на вулицю і приведу собі таких! 20, що будуть за мною голосувати!“ Сяк викликав він рішучий і тріпкий протест зі сторони середньомішкіної молоді.
3. Коли по цілогодичній полеміці та 10-хвилинній нашій висті т. І. Д. взяв під 18 тт., що висловила недовіру голові т. О. М. — яку і домагався прийняти середньомішкіною молоді в надзвичайні члени П.С.О., тоді голова О. М. не прийняв цієї заяви до відома, а т. Р. К. поставив провокаційне питання на виключення т. І. Д. з П.С.О. і се стало безпосередньо причиною сецесії 13 товаришів і засновання „Т.У.П.М. ім. М. Драгоманова“.

Висше наведені причини будуть для кожної дорозуміючої людини ясні і зрозумілі як підстава неможливості сецесії, що на-ступила.

Зараз на другий день по сецесії (27. IV.), скликали останки П.С.О. „надзвичайні загальні збори“, на котрих яв не вийшли з таких причин:

1. перш за все ці „збори“ скликані неформально, бо після статуту надзвичайні загальні збори мають бути оповіщені всім членам принаймні за 3 (три) дні наперед;
2. хоча на увазі незліченних скликаннях по обидвох сторонах, чи не хотіли доводити до авантюри, та провокування нас;

3. скликання надані загальних зборів вважаємо можливим на час великих шк. ферій, коли на місці будуть майже всі члени П.С.О.

Різночасно віджовляємо останкам П.С.О. права виступати на Ш.У.К.С. Раді в імені цілої П.С.О. Т. . . . . — та застерігаємо собі право висилки одного делегата на Шук. Раду.

(Останки П.С.О.: три студ. УВШ., два богослови, один студ. техніки в Дані, три середньомішкіники).

Т. . . . . 1. травня 1925.

За товариство У.П.М. ім. М. Драг. в. Т.

Голова.

Секретар.

## Провінція.

П. . . .

... З ініціативи трох студентів, оснований тут секція ДОНСа. Секція наша числить покищо около 15 членів, або позовину всіх організованих українських студентів н. новіт, бо решта громадянських організаційним життям не займається. Націоналістичні круги тутешнього студентства дрікають спокійним своїм і зріють по початку промислу, про донгосуского гетьмана, про червоно-жупани, або радше о якийнебудь теплий посади. Весь революційний, піддержаний, характерний і ідейний елемент, зражений безділлям своїх провідників переходить до Донса. Секція наша сімко гідність в будучість і думає використати згуртувати коло себе весь ідейний студентський актив.

П. . . . ., лютий 1925.  
Донсівець.

С. . . .

... Студентство С. новіт в більшій частині студіює за кордоном, а в краю остали лише неможливі та угодовські елементи. В початках „боротьби“ за УВШ. всі з малими винятками тутешні студенти були записані на УВШ., та організовані в повітової секції Профурса, яка стояла тоді під проводом радикально-новітських патріотів. Оскільки показує „революційники“ провідниками, котрі в часті вийшли за кордон, а в часті записалися на ПВШ., секція вже 1923 р. перестала існувати. І так завдяки угодовцям закінчилась „боротьба“ за УВШ. в С., а повітова секція автоматично ліквідувалась.

Студентство зражене своїми провідниками і не бачучи кращого виходу, перекосилося на ПВШ. і там скоро підпаде під вплив новітсько-угодовського елементу або неспіві, але всетаки вступає в угодовські громади. (Краків, Львів).

Радикалістське студентство бачучи подлу роботу угодовських, націоналістичних керівників Профурса, виступило проти них і сям відтягнуло 70% студентів від стиг радиский, за визволення Зах. українських земель з польської зайнявщини і прилучення їх до корінного ния, Рад. України.

По дворічній перерві в організаційному життю с. студентства, наші товариші переносять ідеї Донса на свій ґрунт і закладають новітню донсівську секцію, що охоплює нині половину всієї студентської молоді. Руководяться резолюціями збід Донса наша ново-основана секція переносить і поширює кличі спільної боротьби з робітниками і неможливими силами, на с. ґрунті, за повне національне і соціальне визволення і прилучення Зах. України до Рад. України.

Донсівське студентство остро ставиться проти угодовських за-тій радикально-профурсівських недовіток, а своєю організацією відбирає зрадничим провідникам Профурса можливість даліше тухляти студентську масу.

С. . . . ., вересень 1925.  
Г. М.

П. . . .

... Як провідники Профурса саботують боротьбу за УВШ. З нашої н. донсівської організації вийшла спроба наважити з тутешніми членами Профурса зносини в цілі відновлення УВШ. Виконано меморіал наліт по ініціативі націоналістичного студентства, на який погодилися члени обох організацій. Але тут вчавач наліт центр Профурса і цілі справа провалилася. Річ в тому, що тутешня організація Профурса звернулася по директиві до Центру і сей наказав їм всякі балачки з Донсівцями в справі університету, зирати. Так виглядає на практиці охота Профурса провадити даліше боротьбу за УВШ.! Вони доводять алітні. В студентській масі є ще, хоч виряді й невелика охота й даліше провадити революційну боротьбу за УВШ, але провідники Профурса такої боротьби бояться і всякими способами стараються сі нашої адусити. Хто ще до нині вірив резолюція Профурса, в університетській справі, того хай переконане сей останній поступок!

П. . . . ., жовтень 1925.  
Е. І.

# Організаційний відділ.

Біліснє Запорд. Експозитури Донеа з днем 15 серпня 1925.

| Актив                                       | ам. долл. | Пасив             | ам. долл. |
|---------------------------------------------|-----------|-------------------|-----------|
| Стан каси . . . . .                         | 16 45     | Виртезі . . . . . | 8 82      |
| Довжннє: коротко термінні позички . . . . . | 9 28      | Майно . . . . .   | 132 62    |
| Книжки на складі для перепродажі . . . . .  | 115 71    |                   |           |
|                                             | 141 44    |                   | 141 44    |

Рахунок розходів і приходів Зак. Експ. Донеа від 1/8 1924 до 15/8 1925.

| Розходи                                     | ам. долл. | ам. долл. | Приходи                             | ам. долл. | ам. долл. |
|---------------------------------------------|-----------|-----------|-------------------------------------|-----------|-----------|
| Адміністрація:                              |           |           | Податок:                            |           |           |
| канцелярські потреби і кореспонденція       | 46 03     |           | УСТ. Громада в Празі від 1/8 1924   |           |           |
| світло                                      | 5 44      |           | до 31/8 1925 . . . . .              | 147 10    |           |
| видатки розпродажі книжок . . . . .         | 4 41      |           | Снізка громади УЄРР. від 1/8 1924   |           |           |
| плати друкарських . . . . .                 | 10 29     |           | до 31/8 1925 . . . . .              | 78 96     |           |
| подорожні видатки функціонерів . . . . .    | 7 —       | 73 17     | Тво ім. М. Драгоманова в Імбраві    |           |           |
| Журнал Новий Шлях ч. 1 і 2:                 |           |           | від 1/8 1924 до 31/8 1925 . . . . . | 32 49     | 258 55    |
| друкування                                  | 135 64    |           | Розпродажа книжок                   | 30 02     |           |
| технічна редакція і адміністрація . . . . . | 18 67     | 154 31    | Нового Шляху . . . . .              | 8 36      | 38 38     |
| Допомоги організаціям Донеа:                |           |           | Добровільні датки в Америці         |           | 199 75    |
| в Галичині — Львів . . . . .                | 116 57    |           | на прес. фонд . . . . .             |           | 3 —       |
| Німеччині — Берлін . . . . .                | 15 46     |           |                                     |           |           |
| Данцігу . . . . .                           | 7 35      |           |                                     |           |           |
| Відні . . . . .                             | 14 70     |           |                                     |           |           |
| Ірану . . . . .                             | 6 05      |           |                                     |           |           |
| Добрені . . . . .                           | 3 12      |           |                                     |           |           |
| Празі — подопомогівці УСТ. громади          | 36 75     | 200 —     |                                     |           |           |
| Зїзд Профоруса і конференція Донеа,         |           |           |                                     |           |           |
| видатки делегатів . . . . .                 |           | 55 75     |                                     |           |           |
| Остат. приходів . . . . .                   |           | 16 45     |                                     |           |           |
|                                             |           | 499 68    |                                     |           | 499 68    |

Закордонна Експозитура Донеа.

Степан  
голова.

сковом. референт:  
Споловина.

## III. Хроніка.

### III. Зїзд Профоруса.

(Май 1925 р.)

Не беручи під увагу цілого ряду явищ більш загально-суспільного характеру, які мали чинити вплив на студентське життя на землях Зах. України в останньому часі, треба зазначити, що сьогорічний зїзд Профоруса відбувався з одної сторони під знаком ліквідації і УВШ., цілковитого унявду організаційного студентського життя, неопіформованості загалу студентства навіть про чисто студентські справи, пригнобленні у зв'язку з загальною фізною угодовство, розкладу в самому нутрі УКСРади — з другої-ж під знаком щораз виразнішого процесу ідеологічного характеру та щораз гострішого антагонізму між двома, гостро зазначеними групами крайнього студентства — радянською і радикал-націоналістичною.

Сам зїзд, який своїм перебігом те все підкреслював, був зовсім несподіваний. УКСРада не спромоглася дати ні одного основного звіту про свою діяльність, ні одного поважлишого реферату про справи, які були предметом нарад. А до того довела цілковита неадаптивність, брак почуття всакої відповідальності, використання студентської маси для своїх вузько-політичних а то й особистих цілей теоретичним офіційним студентством у краю — докидають підсумки цілорічної їх роботи та безвихідне положення, в якому опинилося тепер крайнє студентство.

Замість солідної підготовки такого важного зїзду — передзїздові коншахти з петлюрівсько-цесуєвським центром та з радикал-ними тугами в напрямі унеможливлення поступовому й соціалістичному студентству взяти громадну участь у зїзді та надібно обговорити всі ваболілі питання; замість відчуття за громадні витрати та цілорічне політиканське доміноство — взаїмні сварки на самому зїзді між членами управи (Кваци — Цур.); замість підхати основний ревілій цілий напрямок дотеперішньої студентської праці — інсинуації в сторону Донеа. й шукання в ньому головного винуватця їх неадаптивності, при частих комічних заявах сейж Ради про неуринатні абсолютії та покинєння зїзду. Ось що дала зїздові УКСРада.

В часі нарад зїзду витворилися 3 групи делегатів: група радянського студентства в числі 18—25 людей, далі т. зв. несправильна група в числі 15 людей, яка в поодиноких конкретних рішеннях здержувалася від вивау свого становища і третя — радикал-націоналістична група, разом з офіційним центром УКСРадою, в числі 45—55 людей, яка весь час нарад, не жаючи ні власної ініціативи, ні власної думки, виконувала як автомат усі припоруочення та накази членів езекутивна радикальної партії, котрі, вписавшись кілька хви перед зїздом на український університет, як „студенти“ чи то як „журналісти“, виконували між своїми прихильниками розну суфлерів при постійній „умові“ і словий піддержці самого президента Цесуса.

Осередньою точкою триохтижневих нарад були справи організаційні й університетська справа, з якими впривав цілий рад нинішніх студентських і політичних питань.

Радянське студентство весь час зїзду займало в усіх обговорюваних справах зовсім асне становище, прокладаючи розв'язку їх з погляду на неминучий конфлікт між працюючими насами земель Зах. України і польською шляхтою та трануючи їх як один із засобів чи регуляторів у визвольній боротьбі, яку мується вести також молодь по лінії інтересів тих нас, у протиставленню до розв'язки пропонованої правими групами, які старалися вирішити їх з точки погляду галицького загумінка, як альфу і омегу своїх стремінь; ті групи по старому шаблону старалися тумашною та хаотичною фразеологією, як се виказують їх резолюції, виправдати пошній розвал своєї дотеперішньої політики, або закрити найближчі свої цілі — іти шляхами своєю утертими своїми батьками на службу порогів працюючих нас — польської шляхти.

І ажраз те ведення зовсім асної лінії нашими товаришами, се нериний і найголовніший наш позитив.

В організаційних справах, над якими зїзд вийшовше задержався, група поступового і соціалістичного студентства ставила ось які домагання:

Зірвання з С. І. Е., зірвання з Цесуєм, як виразно контр-революційною-петлюрівською організацією, вислака делегації до Ц. Б. в Харкові та встановлення підстав до дальшої співпраці між студентством Рад. України і Зах. Зем. України.

У протиставленню до тих пропозицій праві групи, залишаючи старі звязки, висували пропозицію перебудови повітових секцій на факоні секцій і студентські кооперативи, не дивлячись на тимчасову неможливість припинення таких організаційних форм серед теперішніх умовин.

Становище поступового й соціалістичного студентства в університетській справі покривалося жмень білим з наших становищем, зазначеним в дотеперішніх виданнях Донса. Подajući основні за-сади, на яких можна підтримувати надалі УВШ, що творять лише один із відтінків загально революційної боротьби і можуть служити гілками як середина в огнищенню остаточної цілі — по-ступове і соціалістичне студентство жадало ще певних заборук, а саме: зобов'язання політичних партій, фінансових та культурно-освітніх інституцій, що вони морально і матеріально будуть підтримувати УВШ; а від правих студентських груп, що вони не будуть утікати на польські високі школи, або за кордон. Та ясно, що ті групи не могли дати ніяких заборук, а там самим рад. студентство, не хотючи підтримувати ілюзій між загальом студентства щодо вдер-жання УВШ, залишило собі в сій справі вільну руку. Проект правих груп в напрямі реорганізації УВШ: як чотири інститути, се є: ІНО, українознавства, фінансово-торговельного і кооперативно-господарного, це лише маскування розвалу, до якого доведено УВШ. Самі проєктовані — як виявилось в дискусії — не могли вказати на відомі чинники, на яких можна успішно реалізувати проєкт такої реорганізації. Негативне становище до цього проєкту зазначив також перед делегацією поступово-соціалістичного студентства, деякі провідники культурно-освітніх інституцій та правих політичних партій.

З огляду на невоінформованість і деяку відірваність від розвитку сучасного суспільного життя і його кожодчасних змін між студентством Зах. Земель України. Від сей був фактично цілим рядом лекцій, які давало поступове й соціалістичне студентство, був він першим з дотеперішніх віадів, де переведено підсумки студентського життя за останні п'ять літ, де підкреслено масу вра-жів, а головне переведено остру критику, політики дотеперішніх студентських провідників.

З сього завдання поступове і соціалістичне студентство на загаль вивадало добре і се наш другий позитив.

## Красва конференція Донса.

(червень 1925 р.)

Безпосередно по віаді Профоруса відбулася красава конференція Донса, в якій взяли участь делегати з місць, відпоручники сту-дентства Пів-Зах. земель та делегати Закордонної Експозитури.

Наради конференції поділено на дві частини: підсумки праці Донса в краю за минулий рік з її негативними і позитивними сторінками, встановлення організаційної схеми та плану праці на майбутність.

Перший етап розвитку Донса в краю — се згуртування білим свідомих радянських елементів біля осередка у Львові. Помільне зрізання сього осередка, прибрання певних організаційних форм, притикування до нього поодиноких осіб з повітових секцій при рівночасному наданню сьому осередку як звязковий організації Донса певного змісту. Другий етап — се вплив на загаль красового студентства в напрямі скрісталізування його ідеологічно-політичного світогляду, в пасізок чого наступає між студ. масою процес диференціації, з початку в білим загальних, відтак в щораз ви-разніших формах, повільний перехід значного відсотка молоді в сторону радянського осередка, виникі фермент внутрі повітових студентських секцій та в декотрих новітях навіть їх розбиття.

З другої сторони, організація, будучи в стані пильності, веде працю досить довго, витрачаючи багато часу й енергії на боротьбу з правими елементами в Профорусі, не звертає уваги на інтенсивне ведення праці внутрі самої організації; занедбується передовсім найголовніша діяльність-культурно-освітня праця.

Давалася відчувати цілковита недостатка літератури, організація не мала зовсім в своїй розпорядженню преси в Рад.-Україні, головне студентської, через що клич зірвання з Цесуєм, тісна співпраця з радянським студентством-винесі на самому початку централю між студентство західних земель, не міг зайняти належного зрозуміння, коли студентська маса не будучи належно поінформова-на про розвиток життя на Рад.-Україні від сучасну пору, вже ще ірраціонально воєнного-революційного періоду літ 1919—1920 зі всіма його негативними вивадами.

Надвичайно тяжко давалося відчувати недостатка матеріальних засобів, брак відомостей людей до праці, слабі звязки зі Зако-рдонною Експозитурою та її місцевими організаціями.

Організаційні і культурно-освітні резолюції конференції, які подають досить докладно план праці Донса на майбутність, треба підкресити ще деякі справи, на які звернено увагу конференції. Всіми делегатами була підкреслена ко-нечність надання ясного змісту організації, вироблення докладної програми праці, щоб Донс як організація

поступово-соціалістичного студентства, організація радянської, не замикала себе в рамки вузького студентства, не сходила на дорогу пустого студентського політизація, як се дається замітити в жовтих студ. організаціях у краю і закордоном. Культурно-освітня праця, поступовне виховування молоді від найнижчих бінарійних клас, виховання з сєї молоді тину нового громадянина — радника, який вже стоє в ряді широких мас, як їх помічник, а не як експлуататор — се одне із головних завдань Донса.

Другим головним постулатом, який виставляли делегати з місць се встановлення певних свільних поря праці між Донсом і студ.-Рад. України, тісні звязки з сям студентством не дорогою бюрократичними переплисками, але через взаємну свільну працю на всіх ділянках життя. Крім чисто практичного мають ті звязки передовсім велике моральне значіння для такої організації як Донс, яка працюючи в несприятливих умовах, без належної підтримки рад. студентства не зможе виконати своїх завдань. В тій цілі поставлено делегатами категоричне домагання наслати найдаліше в серпні місяцю деле-гацію до Ц. Б. та назначення сталого представника при Ц. Б. Пролетстуда.

Зогляду на зміну умовин праці, яка предвиджується в най-ближньому часі (знесення бойкоту, остаточної перехід студентства з УВШ на ПВШ) конференція поручила централі звернути більшу увагу на студентство на польських високі школах; скоординувати ведену до тепер працю товаришами з ПВШ, скріпити звязки з цими товаришами і централю. Рівночасно прийнято до відома утворення нової філії Донса на ПВШ у Львові та такої філії на ПВШ у Києві. Апробувано рівночасно організаційну схему Донса беручи від уваги незалежність, в якій прийдеться на будуче працювати; утворено рівнож відношення до інших аналогічних неукраїнських студентських організацій, які існують на ПВШ.

Загально підкреслювано цілковиту недостатку матеріальних засобів, через що неможливо було в останньому році не лише повести акцію в ширшому масштабі, але годі було навіть підтримати звязки з організаціями за кордоном та з членами на місцях. Централі в краю, як рівнож експозитурі за кордоном вложено в обов'язок поробити всі можливі заходи для роздобуття потрібних фондів.

Після першої, початкової, підготовчої стадії, переходять тепер Донс у другу стадію свого існування, в стадію закріплення дотеперішніх своїх позицій, поширення праці, а тим самим і впливу, переняття до певної міри провладу в студентському життю на ЗЗУ, та направлення студентського життя в русло зовсім протилежне до того, яким воно шло досі.

Воно держало ініціативу цілої дискусії, воно надавало до певної міри й напрямок. Коли зі сторони пост. — соц. студентства в дискусії про С. І. Е., про Цесу-а, про політику Профоруса подавалося цілий ряд конкретних обвинувачень на підставі матеріалів самого Цесу-а або Профоруса, тоді зі сторони протинників не опроркидували зовсім тих закидів, послугувалися загальними фразами, або кидали провокаційні оклики в сторону лівих товаришів, або утікали взагалі від дискусії у справах непрямим правим групами, як впр. у справі Подєбрядського віаду. Коли протитом нарад провідники правого студентства, не підтримуючи критики лівих делегатів, бачили, що тратять з кожним днем труп під ногами і можуть залишитися в жемію, тоді почали організувати білість, мобілізувати своїх прихильників зі Львова і з провінції. На загальне число 45—50 людей так зв. білість, стасалося при кінці на віаді 26 студентів, які в білість не мають фактично зі студіями нічого свільного і тих двайцять шість стало, як на команду, підносило руки проти якихби то побуло промовілі лівих делегатів.

Розуміється, що теперішній Цесу і Профорус, після нової такої побди знова починає говорити і розсисуватися про зоровий розсуток і національну свідомість „загалу студентства“.

Не найвим бузе теж атакамі про поведінку представників деяких організацій, чи ідеологічних гуртів на тому віаді.

Рола революційних „народників“ зв. радикалів, на всіх студентських віадах вже добре відома. Вони є вірні, чи красне надто вірні відкопювання політичної роли їх батьків, вони й тих разох зводилися до підліткування в хвості студентських реакційних груп з тою рівниною, що коли на попереду віаді в Подєбрдах ті народники виконували ролю жандарма української чорної сотні, то на віаді Профоруса сі народники, змобілізувавши майже цілу екзекутиву радик. партії, підіграли незугарно ролю суфлерів. До них дострєжовався знаменито предсідник Цесу-а, який вислукував жовчки на протві лівих тихів нарад всі закиди проти Цесу-а, дуже часто навіть в надто острих формах, а при кінці віаду здобувся на виступ. І замість дати конкретні відповіді на десятки закидів, двоюдине байкав про „ліви дуків“, про їх розкладову роботу на еміграції, про подібну небезпечну акцію в краю; при кінці закликуючи до значайного погромництва проти поступового і соціалістичного студентства. На сьому покінчив президент Цесу-а свій офіційний виступ на віаді. При тому треба підкресити такі значенні його слова: „Українське студентство ніколи не думало про назначення звязків з радянським студентством на Україні, воно таких звязків не навиже й не буде навіть робити спроб в сьому напрямі. Ми завжди вже незалежні звязки з дійсно національним українським студентством і по одержанні мною втора відомостях з Праги, на Україну влізав негально один студент в цілі кору-



## Конференція Поступових Громад в Австрії у Відні.

(12—15. липня 1925.)

Донсівська ідеологія в Австрії вже перед роком, заразом по основанню централі, виплила серед українського студентства в Австрії в певні організаційні форми. Повстала Студентська Громада у Відні, Вільна Громада в Граці; так т-во Молоді в Леобені виступило з Цесуса та зайняло свої синагуги Донсови. Попри наші Громади існують у Відні і Граці Громади українських студентів, які належать до Цесуса. З тими то Громадами приходиться провадити боротьбу за вплив на студентство в дуже тяжких умовах. Протиник не страхається ніяких засад, щоб лише ослабити, а той знищить всякий донсівський рух. З нашої сторони вимагається максимум активності, сміливості, щоб вдержати завойовані і здобути нові позиції.

Зрозуміло, що силами кожної окремої Громади не все то удається. Потреба деколи зіхатися представникам окремих Громад, обмінятися до тепер здобутим досвідом, поділитися інформаціями, спільно обговорити ситуацію й знайти нові шляхи і методи для дальшої праці, відчувалася вже давно. (Аналогічно не все можна полагодити.) Донсера виїзд товаришів на ферії дав можливість зіхатися 4 представникам Вільної Громади, 3 представникам з Леобену і 5 представникам Студентської Громади (всього 12) у Відні й відбутися конференцію поступових Громад. Конференцію приймав представник закордонної експозитури, перебувши на конференцію разом з делегатом Ст. Громади в Празі, а також представники українського робітництва і радянського громадянства у Відні.

Наради відбувалися 3 дні при незвичайно піднесеному настрою й діло витости та допровадили до значних успіхів. Крім цього, що сконстатовано великі дотеперішні досягнення Донса за кордоном, конференція зазначила, що Доне, поважаючи на певні угоди настрої в краю, вів також там стати на твердій ґрунті й завоювати собі вплив в студентських масах. Крім цього висказано деякі побажання до краєвих товаришів, а саме в напрямі наважання зв'язків з польськими і жидацькими революційним студентством, звернення уваги на справу університетську і т. д.

Дальше конференція намітила план культурно-освітньої праці за кордоном, її організаційні форми і що найважливіше вибрала обласний Комітет Поступових Громад Донса в Австрії та висказала побажання, щоб подібний Комітет створився також на території ЧСР. На конець одобрено дотеперішню діяльність і працю закордонної експозитури й поручено їй на будуче працювати в дотеперішньому напрямку. В будьорому настрою розійшлися делегати на ферії, щоб по феріях знову вийти зі своїми силами до праці в користь тих цілей, які поставив собі Доне.

(Називськи членів Обласного Комітету з конспіративних мотивів не подаємо.)

## Конференція Донса в Д.

В першій под. серії к. р. відбулася в Д. загальна конференція Донса, в якій взяло участь 5 представників наших організацій в краю і одія представник закордонної експозитури. В дво-денних нарадах обговорено цілий ряд краєвих організаційних питань, справу університету і основні завдання Донса. Доки з резолюцій конференції в Д. друкуємо в відділі „матеріали і документи“.

## IV. Бібліографія.

ПР.

### Нотатки на сторінках преси Цесуса.

(Студентський Вістник, журнал Центрального Союзу українського Студентства Цесус, чл. 7 і 8 Р. 1925).

1. Доне твердив, що Цесус є петлюрівсько-угодовською організацією. Це, розуміється, „подля клевета“, „донсівських зрадників“, запродавців Москви! Наскільки революційною, протиугодовською організацією є „Цесус“, свідчить це місце зі Студ. Вістника: „В Галичині розкидали отруйні квітки більшовицької фабрики, які при допомозі пражських донсівців почали поширюватися і розростатися. Де шукати ліків на цю хворобу?“

Перш за все, досить вже мовчати тих, хто про цю хворобу знає, але во їм „святого спокую“, чи „згоди в семействі“ мовчати. У першу чергу наше старіше громадянство мусить виконати свій обов'язок і хоч слабім голосом, але заперестувати перед цілим світом проти головної причини — польської національної політики та її режіму на загарбаних (ей, як грізно!) українських землях, що приводить до масової фабрикації більшовизму. Українське населення мусить вже нарешті не на папері, а в дійсності мати всі права, забезпечені йому міжнародними договорами (чи актом 14 березня?) й конституцією Польщі. Іншого способу боротьби з більшовизмом нема...“ (Ст. В. ч. 8, ст. 18—19).

Чу дужку обстоює тут Цесус?

а) Що інтереси боротьби з більшовизмом, вимагають „призначити праці“ зах.-українського населення (ким?) б) що національна рівноправність Зах.-України полягає в правах польської конституції (похвали гідна скромність!) і в) що тому, хто заінтересований в боротьбі з більшовизмом, треба порадити, щоб він дав Українцям права, забезпечені „конституцією“.

Яким подлям клеветником був Доне, балакаючи про петлюрівство й угодовство „Цесуса“!

2. „Доне“ твердив, що „Цесус“ є проти зв'язків зі студентством на Рад. Україні, що він саботував волю краєвого студентства і замість її виконувати, забавлявся в петлюрівсько-націоналістські авантюри. Се розуміється, знов подля клевети Донса, якого „дехто на превеликий жалі хвилює зв'язки з українським студентським утворенням“ (Ст. В. ч. 8, ст. 36). Як шире бажав „Цесус“ зв'язків з радянським студентством, про це свідчить хочби саття самого „президента“ „Цесуса“ (фотографія на ст. 1-ій, ч. 8). — М. Масюкенич:

„Наша колюча жета — Всеукраїнська Студентська Центральна — ще далека від здійснення. Живими силами для зміцнення нашої Централі можуть бути на Східній Україні поки що одиниці, яких ми повинні шукати, не синіючи перед ними... Тому черговим нашим завданням буде знайти стежку (ех, як поетично!) до тих студентів на Україні, які мають українську душу (100%) і можуть бути активними. Потімати себе ілюзіями, що таких студентів може нам дати „Центральне Бюро Пролетарського Студентства“, як часом деякі лівієцькі студенти собі це жалюють, буде більше між навією.“ (Ст. В. ч. 7, ст. 3). Ясна й гідна позиція. Раз пролетарське студентство — значить не українське. Щоб бути українськими, воно мусить мати „українську душу“: а єдиним і монополічним представником „української душі“ є М. Масюкенич (фотографія на ст. 1-ій ч. 8). Тому, що „українська душа“ є монополем Масюкенича, ніхто на всі на Рад. Україні не закохався; а тому — ілюзія лівієцьких студентів „є більше ніж навія“! „Всеукраїнська Центральна — ще далеко до здійснення“. Точніше сказавши, що й не почала здійснюватися, як видно з дефініції „Книжниця“ в ч. 7, ст. 31). „Наважати організаційний контакт зі студентством Рад. України, не зв'язуючи на всі зусилля й заходи в цій напраті, досі не почастило.“

Треба думати, що, коли досі не „почастило“, то може всетакі колись „почастило“. Тим більше, що „Цесус“ у своїй діяльності „не робить різниці між ідеологічними напрямками“. (Ст. В. ч. 7, ст. 3).

Казала Настя, що удається!

3. Доне твердив, що монархістично-петлюрівська більшість Цесуса єдино приготовила розкол подебрадського міду. Це „очевидно брехня“, бо прих. у звіті „Академічної Громади“ в Подебрадах пишеться (Ст. В. ч. 7, ст. 27): „Неєвропеїзм „Цесуса“ в перших часах віддавати всеукраїнську національну асистію поступовим та вимушеним його компромісовість не задовольняла Академічну Громаду. При всій єдиноності (!), що треба необхідно підтримати Центральну, Громада змушена була стати на шлях пасивного недовіра й утриматися навіть від грошевої допомоги.“

Тут справа асна, як на долоні. В перших часах сиділи в „Цесусі“ також поступовці та комуністи. Через те „Цесус“ не мав „всеевропейської національної асистію поступовим“, що полагало в його „компромісовість“. Тому монархісти й петлюрівці в Подебрадах, хоч і як їм боліло серце, „змушені були“ адержати владу „Цесусови“, подібно, як петлюрівці в Празі.

Але в Ст. В. ч. 7, ст. 3, всетакі стоїть, чорне на білім, що „Цесус не робить різниці між ідеологічними напрямками“.

4. Не виникає теоретична неукраїнська ясність постанови „Цесуса“, якщо хочеш з такою нотаткою: Єднання чесько-українського учительства. Дня 18. червня „Československá Jednota Budějč Podbořská“ урочисто святкує збори... На концерті було запрошено учасників із Закарпаття... Від імени „Єдноти“ привітав їх пан Богумір Зеленька, який сказав: „Товариші Українці! Маю щастя привітати Вас сьогодні між нами в золотій Празі, серці нашої молоді демократичної республіки, угодний камінь якої поставили нам Перший Президент Гоша Масарик, зреалізувавши в ній свої великі демократично-республіканські ідеї, які об'єднують і Вас з нами в єдиний наш усім молодій вітчизні. Працюйте й надалі для добра Вашого народу і утвердження та єдинства нашої єдиної Республіки!“ (Ст. В. ст. 37, ч. 7.)

Ст. В. не згадує, чи підкарпатські учасники заспівали потім „Gott erhalte, Gott beschütze“, чи ні. Так само він не додає від себе ані словечка на conto „спільної вітчизни“. Не тому що він боїться витратити срібняки, які він одержує від... а тому, що „Цесус“ підносить високо прапор самостійної та Соборної України. (Ст. В.)

Хіба це не доказ, що безсоромними цвієтами є напади на Цесуса „національно-руйнівних груп“ донецьців та інших недонаурних пани, „як вінчово“ зазначає пан Храпко на ст. 19, ч. 7?

Щоби читач не думав, що ми чинимося за припадкові прояви чесько-стипендіального сервілізму, наведемо ще місце зі статті громадянина І. Бочковського в ч. 8-й. Ст. в., де Цесус стає прямо на позицію „Соборної“ України. „До числа повновладних народів належить у першу чергу майже 40-мільйонний народ український, територія якого поділена між чотирма державами, з яких режім трьох, що забрали найбільшу частину її, має виразний експлуатаційний та антиукраїнський характер (СССР, Польща та Румунія)“ (ст. 15).

Про Чехословаччину ні словечка! „Режім на Підкарпатті не є очевидно „окупаційний“, бо Масковичі єт сопнають ажогу „окупувати“ щомісячно чеську державу підлогу. Але зато „окупаційний“ і „антиукраїнський“ є режім УСРР, бо коли під окупацією польською та румунською українська культура систематично переслідуються, то під совітським режімом школи існують здебільшого (!) воістину (!) і мають специфічний характер, атори назначений політичний (от що лежало п. Бочковському!) світоглядом більшовизму“.

Ясно й прозвужило. Заняття: що таке „всеруїнська ясність постанови?“ — Відповідає: чий хліб їси, того пісню співай! І „бреня, що каліється!“

І що того що не прозвужили „найкві злівські студенти?“ „Ужас!“

5. Цесус, як відомо, „об'єднує всі ідеологічні напрямки“. Але „поширюючи“ булоб твердити, що на злід (Цесуса в Пшібрамі) були заступлені різні ідеологічні утрупування. Характерною, многоязичною рисою зліду була відсутність партійних суперечок, так би мовити-соборництво ідеологічне“ (Ст. В., ч. 7, ст. 18).

Коли кому здавалось, що тут якась суверенність, то ми її пошвидко: поперше в Цесуса впливало не лише комуністичне, але навіть постулатне студентство, з дв. „нецензурні донсіви“. А по друге крім монархістів і петлюрівців в Цесусі є лише „радикал-есери“, яких ідеологічний „напрямок“ полягає якраз в „соборництві“ з монархістами. Ясно, чи ні?

6. Доне твердив, що Цесусови так залежить на У. В. Ш., як ісова на пшій волі. Се очевидно брехня, бо Цесус готов завше понести найбільші жертви для У. В. Ш., про що свідчать такі резолюції пшібражського зліду: 11 ре: „Злід уважає, що головною основою матеріального забезпечення У. В. Ш. у Львові є край“ і току намагає „загальне оподаткування“ у... Галичині! Про емігрантські збори ані чичирі! Це зрештою прозвужило, бо, як читася в звіті „Президента“, „у своїй діяльності управа найбільшу увагу звертала на економічне підпертя у межах можливості студентських організацій на еміграції та... абсолютистичні У. В. Ш. у Львові“ (Ч. 7, ст. 9).

Яким подним було твердження Доне, що „Цесус“ є шкурницькою синекурою петлюрівських емігрантів!

Однаже, „Цесус“ піддержує У. В. Ш. не лише матеріально, але й морально. Це видно з резолюції, П. 3: „Повинністю кожного українського студента буде записатися на потрійні з факультету У. В. Ш.“

Інших новинностей Цесус чомусь не згадує. Чиж не подним викладом є балачка донецьців про угодовсько-комедіантський змисл „Інститутів“?

7. Доне твердив завше, що Цесус є емігрантською організацією і, в протаву йому, побудував свою організацію так, що в краю є центральна Девтрал, а за кордоном лише експозитура, підпорядкована Девтрал. Це, звичайно, брехня і демагогічна гра „запропаганди Москви“, бо Пшівчаний злід Цесуса (1925), „розуміючи всі вигоди праці на рідній землі, ухвалює виділяти експозитуру в осідном у Львові“.

„Експозитура (у Львові), як філія Цесуса, підлягає управі Цесуса (в Празі!), а крім того“, казала Солоха...

„Технічно переведення сього та час перенесення доручити визначити Управі Цесуса.“

Чиж не ясно, що І. Доне рік наперед укрив в Цесуса його організаційну схему та що й перекутив її, обмеживши до мінімуму права еміграції, і 2. донецьці є демагогами, які баламутять очі краснотного студентства?

Ясно, що експозитура у Львові хусить підлягати Управі Цесуса в Празі. Зате злід покликає до життя Бюро Преси й пропаганди (з 3-ох монархістів), як самостійний відділ Управи Цесуса в місцем осідку в Подєбрадах.“ (Резолюції 3. Пш., а-б-в.)

8. Доне твердив, що організації Цесуса й Профоруса розвалюються, що з них втікає все чесько-протиготовське студентство. Це, розуміється, брехня! „Натомість правдою є“, що „злочинні елементи“, а в першу чергу Доне, одразу по зліді (в Подєбрадах) повні пастути на Цесус та розкладову акцію серед студентства на місцях, особливо в краю. Але сі спроби їх не вдалися... Можливо з певністю ствердити, що загаль студентства вже очинив криваву працю цих перекинчиків і став на шлях очищення студентського колективу від цієї зарази.“ (Звіт Президента, сакого М. Масковича, ч. 7, ст. 9). Але herstell! Є в току напрямі ще друга правда: „Цей рік треба вважати роком кризи, яка не тільки не зменшилася, але поглибилася і поширилася з великою шкодою, як для самої організації, так і для У. В. Ш. Коли попереднього року причини кризи були в більшій часті зовнішні, то пшій розклад був більше внутрішній.“ (Ст. В. ч. 7, ст. 25).

А хв еміграції?

„Значний злід Цесуса в жалем (прозвужений жал!) стверджує існування великого числа хвилю (?) неорганізованих студентів, головню в Ч. С. Р. (ч. 7, ст. 11.)

Одвх потіха для Цесуса, це се велике число, хоч і неорганізоване в Цесусі, але зате організоване в... Донсі!

„Фахові групи в Ч. С. Р., наслідком неоправданих причин (!) не стараються наважати свої вузько-фахові праці до загально-студентського життя (себто до Цесуса). Тому злід впливає всі фахові громади вступити у вільні члени „Цесуса“. (Ч. 7, ст. 14.)

Ох, ох! Давна пісня, вже два реки її чути. Як не грозьбою, то просьбою, обидякою „дизінності“ і т. д. Але що зробити, коли вплив „перекинчиків“ з Донеа такий великий?

9. Доне твердив, що Цесус живе з „моральної піддержки“ та „золотих інвекцій“ Грошкому. Се брехня! Бо представник Укр. Грош. Ком. на зліді в Пшібрамі, М. М. Галагану указує на „перехреснування і доповнення праці Грошкому й Цесуса“.

Що було „доповнювання“ — се зрозуміло. Але навіщо „перехреснування“?

10. Доне твердив, що Цесус є чинником організованого жебрацтва. Що так не є, видно зі замітки: „Українське й данське студентство.“ (Ч. 7, ст. 28-29). „На запитання, чи можливі стипендії та безплатна практика в Данії... Горг (голова центр. союзу данського студ.) відповів, що стипендії взагалі майже неможливо дістати...“

Про „жебрацтво“ тут не може бути мови. Се цілком, що інакше: річ у тім, що Цесус сповняє „велику службу нації“ — „інформацію чужинців“. Стаття Першого Президента Петра Іана. (Фотографія на ст. 8, Ст. В. ч. 8, ст. 9).

Лідери Цесуса — се, по думці п. Храпка (Ст. В. ч. 8, ст. 9), представники державно-національних чорноробочих. А хібаж „чорноробочі“ емігранти не хочуть їсти?

11. Доне твердив, що Цесус збирає охлани в переднюках С. І. Е. Се брехня, бо Цесус готов „не порушити власної гідності“: правда, лише в деяких випадках, а саме тоді, колиб С. І. Е. прийняла в члени студентство Рад України!

„Нам буде байдуже, чи конференція С. І. Е. виключить Цесус, а на його місце прийме студентство С. С. С. Р., чи ми самі виждемо з С. І. Е. щоби понести цілковито самостійну акцію.“ (Ст. В. ч. 8, ст. 27).

Ого-го! Цесус навіть готовий виступити з С. І. Е., пона bene не через Балієських, а через те, що С. І. Е. мігби прийняти радянські організації.

Неха, як щирість!

12. На кінець трохи гумористики. Звіт академічного товариства „Чорноморе“. — Чернівці: „Товариство, як відомо збудоване на зразок т. з. буржешнафтів. Воно має свої години вираз, підчас яких старші члени вправляють молодших у биттю шаблею.“

Щож, цілком хороше заняття, особливо після обіду.

„Вечіри, які давніше приносили великі зиски, тепер ледви вертають витрати, що пояснюється браком української інтелігенції в Чернівцях та її невідрадом матеріальним станом.“

Цілком правильно! Якраз та „інтелігенція“, що нікоде грошей на буржешський „швейдербаль“?

„З однією Т-вом (студентів) у краю, „Запорожжє“, наладналися відносини так далеко, що вже йде, співпраця в громадянським життю, але офіційально про ці зносини доводиться згадувати, бо „Чорноморе“ живе в близьких зносинах з німецькими організаціями, які бють (шаблею) Запорожжє.“

А поблизів нас анза година!

На привітці переляканий „шабліст“ з Чорногора вимовив: „Допса не розширяє свого впливу на Буковину.“

Жаль Але Чорногора він певно лишить в спокою. Кудись йому бити шаблем? На се треба тупоголовости!

Після таких звітів не диво, що як вимовив другий буковинський дописувач Цесуса (ч. 8, ст. 36): студентство, яке майже завжди вело перед у політичному житті (чи в біттю шаблем!)... а а-а-а-а (дрігав, чи що?).

Таке то й студентство. Нічого „жаліти“.

Пораб уже „застигнути“ цілому Цесусови!

„Студентська Думка“ — „граждансько-науковий і літературний місячник Беларускаго Студентства“ — це єдиний з емігрантських білоруських журналів, що дожив аж до 4-го числа. Націоналістичний гурток, видаючи його з початку в Празі під назвою „Білоруський Студент“, переніс нині друку до Вільни і змінив візла. Звіст, як на студ. орган дуже біденький. Половину місяця лишає звичайно редакція нехваленим виравам в писанню віршів.

Другу частину виповнює перекладом також поезія, тільки що в прозі, прим.: „василь“, „Васильський мотив“ і т. д. Даремно шукає-би читач інформації зі життя молоді високих чи середніх шкіл, або становина до певних питань дні. Емігрантські патріоти не мають підстави виступити нині отвертими чорносотенцями, як на це pozwalали они собі в „Білор. Студенті“.

Видно „Студ. Думка“ уважає більш вигідним для себе опертися на культуру відсталості білоруської молоді і шляхом плекання релігійних пересудів та грубої спекуляції на національних почуттях, здикувати собі симпатії. Шкож — роля відчужа і відповідаючи сьогоденному положенню хрибожидства, яке може тільки або покульгувати за робітництвом, або кидатися в обійми незадництва.

Білорус.

Я.

## Характери.

Тільки чесність спасе!

А. Франс.

„Даваймо жити! Покиньмо сум! Кайдани рв'ї, даваймо брати!“ — так починається вірш, надрукований в останньому числі радикало-есерівського „Життя“.

Ми не маємо абсолютно нічого проти цієї шляхотної тенденції пражських агентів Шанованих; не маємо теж нічого проти вірша п. М. С. Есерам візьмо „покидати сум“, а п. М. С. візьмо писати

контрреволюційні вірші (хоч і підроблюються під Грінченка). Не в тім справа. Ми хочемо лише зазначити, що вірш у „Житті“ цілий дослідино переписаний з органу галицького комуністичного студентства за 1922 р. (вийшло тільки одне літер. число), де той же п. М. С. добукував зі своїм віршем, а крім його, у своїх статтях кидав гроші на „контрреволюційну еміграцію“ та звелюючи... рад. Україну. Це не зашкодило йому пілітше „зміняти віхи“ і на пражському ґрунті виступити вже в характері 100%-ого есера. Тепер, як бачимо, він „сирофитовує“ навіть свої козисні вірші, держучись засади „поп олет“ і налізуючи на старий товар лише нову етикетку. З того видно, скільки чесного й внутрішнього пережитого було в п. М. С. тоді, коли він хистив свій вірш в комуністичному органі і як добре стає, що п. М. С. знайшов собі вкінці пратулок з „етичних соціалістів“ з „Грош-шоку“.

На жаль ми не можемо в цій зацітці обмежитися лише п. М. С. а мусимо подати до відома товаришського загалу ще один доволі прикрий факт. А саме, в „Студ. Вістнику“ з червня ц. р. ми натрапили на нотатку, з якої дізналися про „вечір галицької молоді поетів“, в якому доліч ин. Бабош і Шкрумелюк та відомого зі своїх худібських виступів проти Тичини й Гаргу пана Е. Маланюка — виступав по інформації Ст. В., теж член Допса з Драг. Грохадів в Празі Ін. Кр. Ми здержуємося попитати від якогонебудь гострийшого осуду, але констатуємо, що Ін. Кр. досі не виправдався перед товаришським загалом, він не опрокинув творжень „Ст. В.“. А це чейже він повинен зробити...

Тільки характер спасе!

## Wie sich der kleine Moritz die Politik vorstellt!

Як розуміє завдання українського соціалізму Гриць Андрієнко? Дуже просто! Є в „україністів“ дві „ідеологічні концепції“: Донцівська і Винниченківська. Це ідеології „батьків“. А завдання молоді?

„Інтеграція ідей і духом, які залишили нам батьки“, синтезу ідей соціалізму і націоналізму в українській дійсності мусить знайти молода генерація підрастаючого українського суспільства. (Ст. Вісти. IV. 15.)

Ох, Грицьку, Грицьку! Ікий тебе він писавши дурного... в соціалдемократи? Не вистарчить вітати писати, але треба й мати розум. Хтож таке вигадав „синтезувати“ Винниченка з Донцовом? Чого доброго, а завтра ще прочитаємо в Ст. В-у про синтезу Драгоманова з отцем пражатом Куницьким! Бідні читачі Ст. Вістника! Ю. М.

## V. Ріжне.

### Посмертна згадка.

Тов. Меланія Балицька, студ. філософії, померла дня 24. лютого ц. р. Покійна була членом У. С. Д. П. й активно працювала в робітничому т-ві „Воля“ у Львові. В Празі була членом місцевої Драгоманівки й якийсь час виконувала функції секретаря організації. Страта її відчувається тим болючіше, що активних робітників якраз із рядів жіноцтва в нашому русі все ще не багато.

У. С. Р. Р. — В. У. Р. П. С.

Центральне Бюро Пролетарського Студентства України.

Відповідальний секретар.

Харків, палац праці ч. 60.

2/VI дня 1925 р.

До Редакції „Студентський Вістник“!

Редакція „Студент Революції“ дуже здивована тим, що Редакція офіційного органу Цесуса звертається з проханням що до установа постійного зв'язку з „Студентом Революції“. Українське студентство писало своєю погляд на Цесуса як на організацію, керівництво якої захопили емігрантські недовитки, викинути за кордон робітниками та селянами України, керівники якої увесь час приїмали активну участь в боротьбі з робітничо-селянською Україною.

Представником українського студентства за кордоном ми вважаємо Допса; з яким ми підтримуємо постійний зв'язок! Потребує зв'язку з Цесусом, хочби через редакцію його центрального органу ми не бачим, а тому від подальшого в Ваги заступавки відмовляємося.

За Редакцію „Студент Революції“

Трубакавич.

### До членів та прихильників Допса.

Товариші!

По кількомісячній перерві, поборовини багато перешкод, вдалося нам вкінці видати 3 і 4 число „Нового Шляху“.

Але до виповнення Ваших домагань, які знайшли свій вислів в резолюціях кривої, віденської і д... конференцій, в яких висловлюється побажання зробити Новий Шлях періодичним органом і випускати його що місяць — ще далеко. Річ в тому, що кожний журнал потребує виробленого вже гурта кореспондентів, дописувачів, широкої й цінкової організації, добрих зв'язків, живого організаційного життя, а вкінці великих матеріальних засобів.

Допса у своїй теперішній стані розвою і з тими невеликими матеріальними засобами, які він придбав від українських робітничих організацій в Америці, може такий орган поставити, але вдержати його стало — на це не вистарчать теперішні матеріальні засоби, а треба йому ведати сталих передплатників, треба налагодити кольпортажу, треба збирати датки на пресовий фонд.

Але на тому не конче.

Витягати гроші на орган буде остільки доцільним, оскільки журнал буде поставлений на відповідний височині, а це можливе лише тоді, коли він зеднає собі гурт кореспондентів і дописувачів, коли він стане загальним придбанням широких кругів зах. українського студентства й необхідним средством в їх агітаційній, пропагандистичній та організаційній праці.

Редакційна колегія обов'язується зі своєї сторони зробити в тому напрямі все, що можливо. Решта залежить від Вас, читачі, а головне члени Допса, від того, які Ви будете достарчати до органу матеріали, як Ви поставите кольпортажу, як Ви будете збирати на Пресовий Фонд.

Редакційна Колегія.